

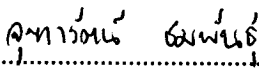
ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

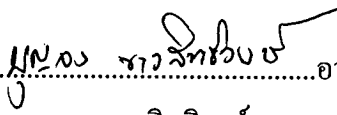
ณัชทิษา จันทร์อินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

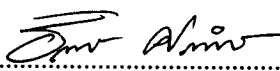
2558

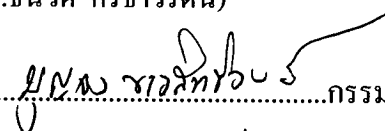
ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
ณัชทิตา จันทรอินทร์
คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

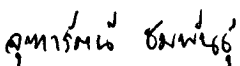
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร. จุฑารัตน์ ชมพันธุ์)

รองศาสตราจารย์ .... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร. บุญจง ขาวสิทธิวงษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
รศีกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... ประธานกรรมการ
(ดร. รันวดี ศรีชาวิรัตน์)

รองศาสตราจารย์ .... กรรมการ
(ดร. บุญจง ขาวสิทธิวงษ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... กรรมการ
(ดร. จุฑารัตน์ ชมพันธุ์)

รองศาสตราจารย์ .... คณบดี
(ดร. จำลอง โพธิ์บุญ)

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
ชื่อผู้เขียน	นางสาวณัฏฐิชา จันทร์อินทร์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2558

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีธรรมาภิบาล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงเสนอแนวทางในการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้เสีย ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนและผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก โดยนำต้นทุนของท้องถิ่น ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากประชาชนเป็นอย่างดี เทศบาลตำบลศรีธาตุยึดหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง 7 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และความยั่งยืน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เทศบาลตำบลศรีธาตุมีความโดดเด่นและประสบความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

Title of Thesis	Good Governance in Environmental Management of Local Authority: A Case Study Seetart Municipality, Udonthani
Author	Miss Natticha Junin
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2015

The management of the natural resources and the environment in Thailand in the past was carried out in order to support economic development. This led to environmental problems due to unbalanced and un-sustainable development. As a result, methods for efficiently solving these environmental problems were sought. One of the solutions was good governance in environmental management. The present qualitative research aimed at studying good governance in environmental management, the problems and obstacles, and proposing approach to promote good governance in environmental management for the local authority in Seetart municipality, Udonthani. Data were collected via in-depth interviews with stakeholders. The results showed that in managing the environment, the Seetart municipality placed emphasis on the people's needs and the public's benefits. The local capital including social capital, resource capital, and cultural capita was applied to the environmental management. The Seetart municipality received good cooperation and acceptance from the people, as they conformed to the seven principles of good governance: equity, integrity, transparency, public participation, accountability, efficiency and effectiveness, and sustainability. These principles in turn helped make the Seetart municipality an outstanding local authority as well as a highly-successful organization in terms of environmental management.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ธรรมชาติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากการช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษา ความคิดเห็นและชี้แนะแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญจง ขาวสิทธิวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวดี ศรีธาวิรัตน์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้ความรู้ และช่วยตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้วยไมตรีจิต นอกจากนี้ขอขอบพระคุณหน่วยงานส่วนกลาง นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ที่ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี รวมทั้งขอขอบใจเพื่อน ๆ ที่ได้ให้กำลังใจ และยินดีกับทุกความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบใจน้องชาย ที่ได้สนับสนุน กำลังใจและกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยความรักและความเข้าใจเสมอมา ผู้วิจัยขอมอบความสำเร็จและประโยชน์ทั้งหมดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ครอบครัวของผู้วิจัยซึ่งเป็นแรงใจสำคัญที่ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ณัชชิตา จันทร์อินทร์

สิงหาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อม	7
2.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน	13
2.3 ชรรมาภิบาล	22
2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม	43
2.5 องค์ประกอบกรอบส่วนท้องถิ่น	56
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	76
บทที่ 3 กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา	81
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	81
3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา	83
3.3 แหล่งของข้อมูลในการศึกษา	83

3.4	วิธีการเก็บข้อมูล	84
3.5	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก	86
3.6	การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	87
3.7	การวิเคราะห์ข้อมูล	88
บทที่ 4	ผลการศึกษา	92
4.1	ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	94
4.2	การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	104
4.3	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	115
4.4	กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	117
4.5	ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	144
4.6	แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	147
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	150
5.1	สรุปผลการศึกษา	150
5.2	อภิปรายผลการศึกษา	157
5.3	ข้อเสนอแนะ	175
บรรณานุกรม		177
ภาคผนวก		185
	ภาคผนวก ก	186
	ภาคผนวก ข	193
	ภาคผนวก ค	200
	ภาคผนวก ง	207
ประวัติผู้เขียน		211

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลขององค์บริหารส่วนตำบล	35
2.2	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการได้รับข้อมูลข่าวสาร	36
2.3	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการมีส่วนร่วมของประชาชน	37
2.4	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการเข้าถึงความยุติธรรม	40
2.5	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	42
3.1	ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	91
4.1	ข้อมูลทั่วไปของประชาชนและผู้นำชุมชน	93
4.2	ตัวชี้วัดหลักนิติธรรม	118
4.3	ตัวชี้วัดหลักคุณธรรม	120
4.4	ตัวชี้วัดหลักความโปร่งใส	124
4.5	ตัวชี้วัดหลักการมีส่วนร่วม	127
4.6	ตัวชี้วัดหลักความรับผิดชอบ	130
4.7	ตัวชี้วัดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	133
4.8	ตัวชี้วัดหลักความยั่งยืน	136
4.9	การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุตามหลักธรรมาภิบาล ในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	139
5.1	สรุปผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนธรรมาภิบาล ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	167

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน	18
2.2 โครงสร้างการจัดระเบียบราชการแผ่นดิน	60
2.3 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด	63
2.4 โครงสร้างเทศบาล	69
2.5 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล	71
2.6 โครงสร้างกรุงเทพมหานคร	73
2.7 โครงสร้างเมืองพัทยา	75
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	82
4.1 แผนที่แสดงแบ่งเขตชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ	96
4.2 โครงสร้างองค์กรของเทศบาลตำบลศรีธาตุ	99
4.3 ป้ายางนา	106
4.4 ป้ายางนา	106
4.5 บึงคำศรี	107
4.6 บรรยากาศการใส่บาตรของชุมชนศรีธาตุ	108
4.7 บ้านดิน	109
4.8 การปลูกผักสวนครัว	109
4.9 คู่มุดินเผาใส่น้ำดื่ม	109
4.10 กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยภายในวัดป่ากุดน้ำใส	110
4.11 วัดป่ากุดน้ำใส	111
4.12 วัดป่ากุดน้ำใส	111
4.13 การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชของเทศบาลตำบลศรีธาตุ	112
4.14 การเพาะกล้าไม้โดยใช้ถุงนมแทนถุงเพาะชำ ภายในวัดศรีสว่างบรมสุข	113
4.15 การสร้างเจดีย์ภายในวัดศรีสว่างบรมสุข	114
4.16 คุณธรรมจริยธรรมของพนักงานลูกจ้างของเทศบาล	121

5.1	สรุปธรรมชาติในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	163
5.2	ต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมชาติในการจัดการสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	174

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้เพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติก็ขยายวงกว้างและทวีความรุนแรงขึ้นเช่นเดียวกัน โดยอาจจะกล่าวได้ว่าเกิดจากการพัฒนาและการบริหารจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพซึ่งพบเห็นได้ในหลายประเทศทั่วโลก ทั้งการทำลายชั้นโอโซน การร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างมลพิษจนเกินขีดความสามารถในการยอมรับได้ของสิ่งแวดล้อม (Carrying Capacity) ในประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่กับเจ้าของโครงการพัฒนา ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มผลประโยชน์ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนไม่ไว้วางใจการบริหารงานของภาครัฐ ดังจะเห็นได้จากการประท้วงในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่หลายโครงการ เช่น โครงการเขื่อนปากมูล โครงการเขื่อนแม่วงก์ โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด-บ่อนอก โครงการทำเรื่อน้ำลิกปากบารา เป็นต้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้ระบุว่าต้องมุ่งเน้นความสมดุลในการพัฒนาทั้งสามด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การเพิ่มขึ้นของปัญหาการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืนดังกล่าวนำไปสู่การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพซึ่งองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ธนาคารโลก (World Bank) ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) และอีกหลายองค์กร มีความเห็นตรงกันว่าต้องให้ความสำคัญกับการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม โดยเฉพาะปัญหาทุจริตคอร์รัปชันและความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องแก้ไขที่ระบบการบริหารงานและจริยธรรมในการทำงาน คือต้องมีระบบและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล (Good Governance)” (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ธี, 2546)

ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและมีประสิทธิภาพเช่นกัน โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่าเป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน (สุจิต นิมิตกุล, 2543)

ปัจจุบันธรรมาภิบาลถือเป็นหลักการสำคัญในการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากด้านการปกครองแล้วยังมีความสำคัญในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับผิดชอบ บำรุงรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการร่วมกันปกป้องสิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้การตรวจสอบและการควบคุมการดำเนินงานในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นอย่างดีถูกต้องตามกฎหมายและมีคุณธรรม ลดความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะตามมา อีกทั้งการตรวจสอบการจัดสรรงบประมาณผู้ท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังสามารถเกิดขึ้นได้โดยโปร่งใส

โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นการปกครองที่เกิดจากรูปแบบการปกครองแบบกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ซึ่งในประเทศไทยแบ่งการบริหารประเทศออกเป็น 3 ส่วน เรียกว่าการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งคือการให้ราษฎรมีอำนาจในการปกครองตนเอง ตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง และตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง จึงเป็นการปกครองโดยประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยมี 5 รูปแบบ แบ่งออกเป็นรูปแบบทั่วไป 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล และรูปแบบพิเศษ 2 รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (สนิท จรอนันต์, 2549)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพื้นฐานของประชาชน ตั้งแต่เรื่องทะเบียนราษฎร การให้บริการ สาธารณูปโภคพื้นฐาน การรักษาความปลอดภัย ไปจนถึงการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบริหารจัดการอย่างมี ธรรมชาติภาพ เพื่อนำไปสู่การปกครองที่มีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม จึงจะถือได้ว่าเป็นการ บริหารบ้านเมืองที่ดี โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้นำหลักธรรมชาติภาพไปเป็น แนวทางในการบริหารงานขององค์กรในด้านต่าง ๆ

เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่งที่มี ความโดดเด่นในการนำแนวทางธรรมชาติภาพมาประยุกต์ใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการบริหารจัดการขยะควบคู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนสู่ ห้องเรียนธรรมชาติ “บวร” โดยการสร้างความตระหนักและความพึงพอใจในอัตลักษณ์ของการ ดำเนินชีวิตแบบวิถีชุมชนคนพื้นเมืองอีสาน เกิดเป็นห้องเรียนธรรมชาติ จนได้รับรางวัลชนะเลิศ จากการประกวดในโครงการ “ลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา” ปีที่ 9 ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดจากความ ร่วมมือระหว่าง บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด และมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลกิจกรรมดีเด่น “ลดเมืองร้อนด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง” ภายใต้ โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเรา ปีที่ 3 อีกด้วย

ผู้วิจัยจึงเลือกเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งการศึกษานี้มุ่งเน้น การดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมชาติภาพ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อ การดำเนินงาน รวมถึงแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมชาติภาพ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นที่ ยั่งยืน คือ ทำให้สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพัฒนาไปได้ด้วยดี

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 การดำเนินงานตามหลักธรรมชาติภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นอย่างไร

1.2.2 ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมชาติภาพในการจัดการ สิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็น อย่างไร

1.2.3 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การวิจัยนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ คือ ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ใน 7 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน

1.4.2 ขอบเขตด้านสถานที่

ขอบเขตด้านสถานที่ของงานวิจัยนี้ คือ เขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

- 1.4.3.1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 1.4.3.2 ผู้นำชุมชนในเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 1.4.3.3 ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 1.4.3.3 นักวิชาการ หน่วยงานส่วนกลาง และองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 8 เดือน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.5.2 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.5.3 ทราบถึงแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

1.6 นิยามศัพท์

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการเพื่อให้มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืน โดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบเหมาะสม เป็นการพัฒนาที่ควบคู่กับการอนุรักษ์ โดยใช้ความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ และความรู้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาทรัพยากรและความสมดุลของสิ่งแวดล้อมให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปมีใช้อย่างยั่งยืน

ธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยผ่านระบบที่โปร่งใสมีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบการทำงานได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรม ซอบด้วยกฎหมายและคุณธรรม มีการมีส่วนร่วมของประชาชน โปร่งใส มีความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

หลักคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติงานโดยยึดหลักของความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณ

หลักความโปร่งใส หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลที่เป็นความจริงให้ประชาชนรับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น โดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ เช่น การทำประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น

หลักความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติงานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้นเวลาน้อย ผลงานมีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด

หลักความยั่งยืน หมายถึง การบริหารจัดการให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ธรรมชาติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี บทความ เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประเด็นในการทบทวนวรรณกรรมมีดังนี้

- 2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.3 ธรรมชาติ
- 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีการใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และมีทรัพยากรคงเหลือไว้ให้กับคนรุ่นหลัง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนเกิดจากการจัดการอย่างไม่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาในสัดส่วนที่ไม่สมดุลกับระยะเวลาการฟื้นคืนของธรรมชาติ การเพิ่มจำนวนของประชากรที่มากขึ้นไป จึงจำเป็นต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อจัดการกับสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาควบคู่ไปกับการมีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม หลักการของการจัดการสิ่งแวดล้อมและแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2.1.1 ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมได้อธิบายความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

อำนาจ เจริญศิลป์ (2543) ได้อธิบายว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์มีใช้ตลอดไปโดยมิขาดแคลน และมีปัญหาใด ๆ

เกษม จันทร์แก้ว (2544) อธิบายว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมหมายถึงกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมเพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป

จักรพันธ์ บุญจะสุวรรณ (2545) ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึงวิธีการดำเนินการ และวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่ดีดำรงอยู่ได้นานที่สุด โดยการป้องกัน การรักษา และแก้ไขปรับปรุง ให้สิ่งแวดล้อมคงสภาพที่ดีดั้งเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม

สวัสดิ์ โนนสูง (2546) อธิบายว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการหาแนวทางใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุดโดยไม่ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม มีแผนงานและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจตรงกัน

จำลอง โพธิ์บุญ (2547) ให้ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมว่า คือการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุณค่าและยั่งยืน และมีการควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษหรือลดมลพิษให้เหลือน้อยที่สุด

ประยูร วงศ์จันทร์ (2554) กล่าวว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมคือกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินการอย่างมีระบบแบบแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกลไกควบคุมที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีใช้ในอนาคตลอดไปและมีความยั่งยืน

บัญญัติ โยทะกา (2556) สรุปความว่าการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึงการเตรียมแผนวางแผน จัดสรร ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงกระทำการหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อการควบคุม ดูแล และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพสมบูรณ์ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจึงพอจะสรุปได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการ เพื่อให้มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืน โดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และ ต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เหมาะสม เป็นการพัฒนาที่ควบคู่กับการอนุรักษ์ โดยใช้ความรู้ทั้ง ด้านวิทยาศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ และความรู้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์และ สิ่งแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาทรัพยากรและความสมดุลของสิ่งแวดล้อมให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปมีใช้อย่าง ยั่งยืน

2.1.2 หลักการของการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถนำหลักการอนุรักษ์วิद्याมาประยุกต์ใช้ในลักษณะต่าง ๆ โดยหลักการของการอนุรักษ์วิद्याมีทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่ การใช้แบบยั่งยืน การเก็บกัก การรักษา และซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแย่งเขต ซึ่งสามารถอธิบายพอ ดังต่อไปนี้ (เกษม จันทรแก้ว, 2544)

- 1) การใช้แบบยั่งยืน หมายถึง การมีใช้ตลอดเวลาที่มนุษย์ต้องการ โดยคำนึงถึง การสร้างศักยภาพของสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงการควบคุมกิจกรรมมนุษย์ ซึ่งหมายถึงการควบคุม หลักการและวิธีการปฏิบัติการใช้ การนำเครื่องมือและอุปกรณ์มาใช้รวมถึงการควบคุมเวลา สถานที่ และพลังที่ใช้ให้เกิดปฏิบัติการด้วย
- 2) การเก็บกัก หมายถึง เก็บทรัพยากรและหรือสิ่งแวดล้อมที่มีเหลือใช้ เอาไว้ใช้ในคราวจำเป็นหรือเมื่อมีภาวะขาดแคลน
- 3) การรักษาและซ่อมแซม หมายถึง การดูแลรักษาหรือซ่อมแซมให้สิ่งแวดล้อม นั้นอยู่ในสภาวะปกติ ทั้งโครงสร้างและการทำงานหรือหน้าที่ในระบบ
- 4) การฟื้นฟู หมายถึง การทำให้สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมคืนกลับสู่สภาพปกติทั้ง โครงสร้างและบทบาท โดยอาจเป็นการฟื้นฟูโดยธรรมชาติหรือการฟื้นฟูด้วยเทคโนโลยีของมนุษย์
- 5) การพัฒนา หมายถึง การดำเนินการที่อาศัยภาวะปกติเป็นฐานแล้วใช้ เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการดำเนินงานของสิ่งแวดล้อมให้ดีหรือมากกว่าปกติ
- 6) การป้องกัน หมายถึง ป้องกันอันตรายที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและ บทบาทของระบบ โดยทำใน 2 ลักษณะ คือ ป้องกันก่อนมีการทำลายและป้องกันการเกิดภัยซ้ำซาก
- 7) การสงวน หมายถึง การกระทำเมื่อแน่ชัดว่ามีการสูญเสียแบบสมบูรณ์ เช่น การสงวนสัตว์ป่า การสงวนอาชีพ เป็นต้น

8) การแบ่งเขต หมายถึง การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น เขตป่าสงวน เขตอุทยานแห่งชาติ เขตปลอดฝุ่น เป็นต้น เนื่องจากการสงวนอาจไม่ให้ประสิทธิภาพมากนัก หรือมีความต้องการให้พื้นที่ตรงนั้นเพื่อกิจการเฉพาะดังกล่าว

วิธีการที่กล่าวมานั้นสามารถนำมาใช้ทั้งหมดหรือนำมาใช้เฉพาะเรื่องก็ได้ ซึ่งต้องพิจารณาจากปัญหาสิ่งแวดล้อมว่ามีวิธีการใดที่เหมาะสมจะนำมาแก้ปัญหา นอกจากหลักการอนุรักษ์วิทยาแล้ว ยังมีหลักในการกำหนดเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ 3 ประการ ดังนี้ (เกษม จันทรแก้ว 2544)

1) การกำหนดชนิดหรือประเภทและขอบเขตของสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยอาศัยพื้นฐานสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อมซึ่งมีจุดเด่นเพื่อการสร้างรูปแบบการจัดการเป็นตัวนำแนวคิดในการกำหนดชนิดหรือประเภท กลุ่ม ระบบย่อย ระบบสิ่งแวดล้อมและการกำหนดขอบเขต ซึ่งต้องมีการสำรวจเจเนนัทรพยากร เพื่อจะได้ทราบว่าสิ่งแวดล้อมประเภทใดบ้าง ปริมาณ สัดส่วน การกระจายตัว ความหนาแน่น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดชนิดหรือประเภท ขอบเขตและบริเวณที่มี รวมถึงเพื่อการสร้างแบบจำลอง

2) การกำหนดกิจกรรมเพื่อสนองการคงสภาพและหรือสร้างศักยภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ขั้นตอนนี้จะทำให้ทราบว่าสิ่งแวดล้อมที่จะจัดการนั้นมีความอุดมสมบูรณ์หรือเสื่อมโทรมอย่างไร ปัญหาและสาเหตุของปัญหา เพื่อนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมการจัดการซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีรูปแบบการจัดการเฉพาะสิ่งแวดล้อมและต้องเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพอย่างดียิ่ง

3) การควบคุมในการกำจัดหรือบำบัดของเสียและมลพิษจากกิจกรรมการใช้ทรัพยากร หลักการนี้มุ่งเน้นที่จะสร้างกิจกรรมควบคุมของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากหลักการที่ 1 หรือ 2 แม้ว่าจะมีประสิทธิภาพ แต่คงไม่สามารถรักษาสภาพของสิ่งแวดล้อมให้มีศักยภาพแบบยั่งยืนได้ เพราะของเสียและมลพิษจะทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ และเสื่อมโทรมลงถ้าไม่มีมาตรการควบคุมในการบำบัดและกำจัด

โดยสรุป หลักการในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นเหมือนเป้าหมายและการสร้างกรอบของการทำงานเพื่อไปถึงเป้าหมาย ซึ่งจะหาหนทางเพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูจนเข้าสู่ภาวะสมดุล โดยการปรับปรุง บำบัดและกำจัดมลพิษหรือผลกระทบที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมให้หมดไปหรือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมมีความสมดุลและยั่งยืน

2.1.3 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม

แนวทางการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งของการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้การจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ ระบบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ความรู้เบื้องต้นในการกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม

2.1.3.1 ระบบสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

แนวทางการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นมีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังนี้ (เกษม จันทร์แก้ว, 2544; ประยูร วงศ์จันทร์, 2554) คือ

1) ทรัพยากรที่นำออกจากระบบสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ ฯลฯ ต้องคำนึงถึงการทดแทนทรัพยากรแบบมีตลอดไปหรือแบบยั่งยืน คือ การฟื้นคืนสภาพของระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการทดแทนได้อย่างต่อเนื่องและมีตลอดไป (Sustainable Yield) พิจารณาจากความสามารถการเกิดขึ้นทดแทนของทรัพยากร เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ต้องเหมาะสมไม่ทำให้เกิดปัญหา ในกรณีที่ทรัพยากรชนิดใช้แล้วหมดไปหรือไม่สามารถทดแทนได้ เช่น ปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ ฯลฯ ต้องมีการใช้ที่เป็นไปอย่างเหมาะสม

2) ทรัพยากรที่นำเข้าไปในระบบสิ่งแวดล้อม ผลจากการนำทรัพยากรจากนอกระบบมาใช้มีผลทำให้เกิดปนเปื้อนของสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเข้าสู่ระบบ เกิดเป็นมลพิษสิ่งแวดล้อมและอาจมีของเสียตามสมรรถนะความมีได้ ความสามารถในการฟื้นสภาพ และการยืดหยุ่นทางสิ่งแวดล้อม เช่น ประชากร ต้องพิจารณาไม่ให้นานเกินสมรรถนะความมีพอได้ของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นการอพยพย้ายถิ่น หรือการแสวงหางานทำในเมืองต้องไม่มากเกินไป หรือต้องไม่มากกว่าการยืดหยุ่นของระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เป็นต้น

3) ทรัพยากรที่ใช้ภายในระบบสิ่งแวดล้อม ระบบสิ่งแวดล้อมบางระบบมีการใช้เฉพาะในระบบเท่านั้น สิ่งที่เป็นต้องจัดการคือเฉพาะภายในระบบเท่านั้น ต้องทราบถึงองค์ประกอบ ปริมาณ พฤติกรรมของระบบ และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เมื่อทราบข้อมูลแล้วจึงสามารถจัดการได้

4) ทรัพยากรที่ใช้รอบข้างระบบสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้จากมลพิษภายนอกซึ่งมีผลกระทบต่อระบบ ต้องมีการวางแผนกำจัดมลพิษจากภายนอกเพื่อป้องกันมิให้เข้าสู่ระบบโดยเด็ดขาดซึ่งต้องใช้ความรู้และแผนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรักษาระเบียบวินัยของระบบของตนให้ดีก่อนจึงช่วยสกัดกั้นมิให้ภัยเข้ามาได้

2.1.3.2 ความรู้เบื้องต้นในการกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม

หลักการที่ควรพิจารณาก่อนกำหนดแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถสรุปได้ดังนี้ (เกษม จันทรแก้ว, 2544)

- 1) ผู้วางแผนต้องมีความรู้และความเข้าใจในระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ว่าเป็นระบบทางกายภาพ ระบบทางสังคม หรือระบบทางการบริหาร
- 2) ผู้วางแผนต้องเข้าใจถึงโครงสร้างองค์ประกอบของระบบ (Structure) หน้าที่ (Function) และสัดส่วนของผู้ผลิต (Producers) ผู้บริโภค (Consumers) ผู้ย่อยสลาย (Decomposers) และผู้สนับสนุน (Supporters) ว่ามีมากน้อยเพียงใดรวมถึงพฤติกรรมด้วย
- 3) ผู้วางแผนต้องตระหนักถึงสมรรถนะการยอมรับได้ (Carrying Capacity) ศักยภาพชีวภาพ (Biotic Potential) ความทนทานทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Resistance) และความยืดหยุ่นทางชีวภาพ (Biotic Magnification)
- 4) ผู้วางแผนต้องดำเนินงานอย่างเข้าใจท่วงแท้ และสามารถประยุกต์องค์ประกอบของระบบและหน้าที่ของระบบได้
- 5) ผู้วางแผนต้องเข้าใจนิเวศวิทยา หรือระบบสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และต้องหาทางป้องกันหรือกำจัดของเสียที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของระบบ
- 6) ผู้วางแผนต้องเข้าใจในผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร
- 7) ผู้วางแผนต้องดำเนินการแผนงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย เหมาะสมกับทรัพยากรงบประมาณ เวลาและบุคลากรที่มีอย่างจำกัด ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ศิลธรรม ศาสนา และประเพณีอันงดงามของระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
- 8) ผู้วางแผน ต้องคำนึงถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดความกระทบกระเทือนถึงการสร้างทดแทนหรือผลผลิตได้ โดยมีสิ่งที่ต้องพิจารณา 3 ประการ คือ ประการแรก ต้องไม่เป็นสิ่งเกะกะรุงรัง ประการที่สอง ต้องไม่เป็นตัวต่อเหตุหรือตัวนำเชื้อโรค ประการสุดท้าย ต้องไม่เป็นตัวเร่งปริมาณสารพิษในสิ่งแวดล้อม

2.1.3.3 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม

แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดระเบียบการใช้ทรัพยากรและป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเพื่อการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมต้องทำขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักการเชิงนโยบายและการวางแผน ดังนี้ (ประยูร วงศ์จันทรา, 2554)

- 1) การกำหนดแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นนโยบายในการปฏิบัติ เป็นภาพรวมที่มีคำตอบถึงผลจากการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคตและวิธีการไปสู่การ

บรรลุผลสำเร็จ การกำหนดแนวคิดควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการผสมผสานแนวคิดของกลุ่มต่าง ๆ

2) นโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารในขั้นต้น เพื่อกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ที่จะนำไปกำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้องและบรรลุเป้าประสงค์

3) การกำหนดวิธีเป็นการนำนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมไปใช้ปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องกำหนดวิธีการว่าทำอะไร มีคณะทำงานและผู้รับผิดชอบ กำหนดขอบเขต หน้าที่และระยะเวลาที่แน่นอน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เครื่องมือทางสังคม เครื่องมือทางกฎหมาย และเครื่องมือทางการศึกษา

4) การจัดทำแผนงานหรือโครงการ ผู้ที่รับผิดชอบในระดับปฏิบัติการต้องนำแผนแม่บทมาจัดทำแนวทางปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นแผนระยะยาว หรือระยะสั้นแล้วแต่โครงการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ

โดยสรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานอย่างมีระบบแบบแผนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยกลไกควบคุมและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีใช้ตลอดไปในอนาคตหรืออย่างยั่งยืน โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เข้ากับระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เพื่อแสวงหาความสมดุลระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่ดี

2.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องบริหารจัดการอย่างสมดุลทั้งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันองค์กรระหว่างประเทศ สถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา ได้เพิ่มแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนนโยบายและแผนโครงการพัฒนา ทำให้การบริหารจัดการต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึง แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักการและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาที่ยั่งยืนกับสิ่งแวดล้อม

2.2.1 แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1972 เมื่อองค์การสหประชาชาติจัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The United Nations Conference on Human Environment) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งแสดงถึงจิตวิญญาณร่วมของการประชุมนานาชาติครั้งนี้ถึงความตระหนักเรื่องการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับ แต่อย่างไรก็ตามยังยึดถือว่าสิ่งแวดล้อมเป็นสมบัติของมนุษยชาติและเป็นวัตถุดิบเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่ประชุมเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของโลก (Segschneider, 2002; จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553)

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มแพร่หลายในรายงานปี ค.ศ. 1980 ซึ่งร่วมกันจัดทำโดยสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program) และกองทุนโลกเพื่อธรรมชาติ (World Wide Fund for Nature) ในชื่อเรื่องยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก (Strategy for World Conservation) ในปี ค.ศ. 1983 สหประชาชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) เพื่อศึกษาการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาปี ค.ศ. 1987 คณะกรรมการดังกล่าวได้เผยแพร่เอกสารจากการศึกษาที่มีความสำคัญมากฉบับหนึ่งชื่อว่า “อนาคตของเราทุกคน (Our Common Future)” หรือรายงานบรันด์แลนด์ (Brundtland Report) ซึ่งตั้งตามชื่อของประธานคณะกรรมการคือนางโกร ฮาร์เล็ม บรันด์แลนด์ (Gro Harlem Brundtland) นายกรัฐมนตรีประเทศนอร์เวย์ขณะนั้น สารสำคัญของรายงานดังกล่าวคือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยเรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยเปลี่ยนแปลงวิธีการพัฒนาให้เป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมคำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและแสดงให้เห็นว่ามนุษยชาติสามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (จันทนา อินทปัญญา, 2548)

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากขึ้นเมื่อองค์การสหประชาชาติจัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCEN) หรือการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 1992 การพัฒนาที่ยั่งยืนยังคงเป็นสาระสำคัญของการประชุมนี้รวมทั้งมีประเด็นปัญหาอื่นที่ได้นำเสนอเข้ามาผลการประชุมครั้งนี้ผู้แทนประเทศผู้เข้าร่วมการประชุม 178 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญ 5 ฉบับ

คือปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) คำแถลงเกี่ยวกับหลักการเรื่องป่าไม้ (Statement of Principles on Forests) กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change) และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) (จันทนา อินทปัญญา, 2548; จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553) และนำไปสู่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Convention on Combating Desertification) และคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Commission on Sustainable Development) (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.)

ต่อมาในปี ค.ศ. 2002 องค์กรสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development: WSSD) หรือการประชุม Rio+10 ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เพื่อทบทวนความสำเร็จและความล้มเหลวของประเทศต่าง ๆ ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 21 รวมถึงพันธกรณีของข้อตกลงและอนุสัญญาต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCEN) หรือการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศสหพันธรัฐบราซิล ในปี ค.ศ. 1992 รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อให้มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในอันที่จะบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีผลลัพธ์ Type I Outcome ได้แก่ ปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration) และแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation: JPOI) และ Type II Outcome ซึ่งมีลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนหรือข้อริเริ่ม (Partnership/Initiatives) เสริมเติมจากข้อตกลงระหว่างรัฐบาลและในอีก 10 ปีต่อมา คือ ค.ศ. 2012 องค์กรสหประชาชาติได้จัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSDD) หรือ RIO+20 เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม ค.ศ. 2012 จากมติที่ A/RES/64/236 ของที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) สมัยที่ 64 ให้จัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศสหพันธรัฐบราซิล เพื่อให้ฝ่ายการเมืองร่วมกันให้คำมั่นต่อการดำเนินการด้านกรพัฒนาที่ยั่งยืนอีกครั้ง และรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินการและร่วมกันแก้ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินการ โดยครอบคลุม 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและแก้ไขปัญหาความยากจน (Green Economy Within the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication) และกรอบสถาบันระหว่างประเทศด้านการ

พัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for Sustainable Development) (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.)

2.2.2 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้นิยามไว้ใน Brundtland Report ที่เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1987 ว่า “Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own need.” ซึ่งแปลเป็นไทยว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายหรือเสื่อมโทรม หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลงไป จนทำให้คนรุ่นหลัง ในอนาคตซึ่งก็มีความต้องการของเขาอยู่จะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้เต็มที่” (ฉัตรไชย รัตนไชย, 2553; จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553)

ป.อ. ปยุตโต (2546) ได้แปลความหมายจากนิยามข้างต้นไว้ใกล้เคียงกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง และได้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า หมายถึงการพัฒนาที่มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกับครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือมีดุลยภาพหรือพอดีกันหนึ่ง คือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ นั่นก็คือการกำหนดแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย

World Bank (1992) ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าคือการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ประนีประนอมกับการทำลายศักยภาพของคนรุ่นต่อไป ในการพัฒนาตัวเองได้ด้วย กล่าวคือการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีไว้ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนมรดก ที่จะส่งทอดให้แก่รุ่นลูกรุ่นหลาน เพื่อใช้ในการพัฒนาในรุ่นเขา

ฉัตรไชย รัตนไชย (2553) ตีความว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนา (ทางเศรษฐกิจและสังคม) ที่ไม่ใช่ทรัพยากรและทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อม จนถึงระดับที่ทำให้สมรรถนะของอนุชนรุ่นหลังในอันที่จะพัฒนา (เพื่อคุณภาพชีวิตที่ทัดเทียมปัจจุบัน) ลดลง

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2553) สรุปความว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือสร้างความเสียหายให้

ทรัพยากรธรรมชาติจนทำให้คนรุ่นหลังไม่สามารถสนองความต้องการของเขาได้เต็มที่ กล่าวคือคนในรุ่นปัจจุบันอยู่อย่างมีความสุข คนในอนาคตก็ต้องอยู่อย่างมีความสุขด้วย ทั้งนี้การจะเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างแท้จริงต้องทำให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านระบบนิเวศ โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กับการให้การคุ้มครองสภาพแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้ให้ความหมายของการพัฒนายั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติว่า คือการพัฒนาที่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการในอนาคต คำนึงถึงความเป็นองค์รวม เนื่องจากการกระทำสิ่งใดจะส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ด้วย และยอมรับเทคโนโลยีที่สร้างสรรค์

นอกจากนี้ คณะกรรมการกำกับการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนายั่งยืนร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ข้อยุติด้านคำนิยามของการพัฒนายั่งยืนว่า การพัฒนายั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวม ของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553)

จากนิยามที่ได้มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนายั่งยืนคือการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่เบียดเบียนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นต่อไป และต้องสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2.3 หลักการและวัตถุประสงค์ของการพัฒนายั่งยืน

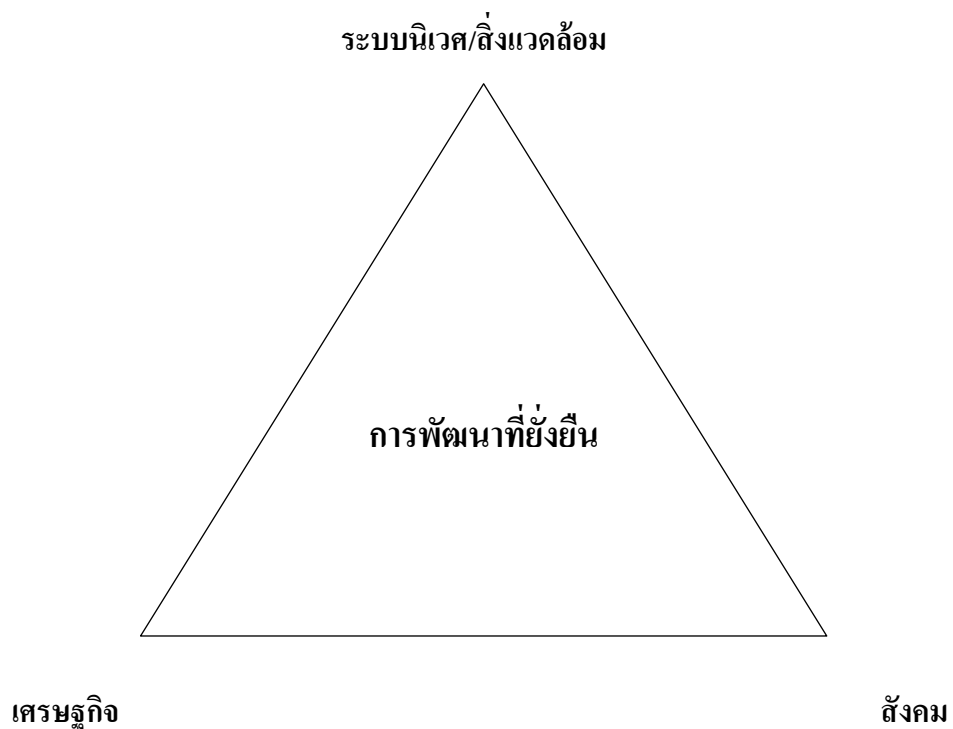
2.2.3.1 หลักการของการพัฒนายั่งยืน

จำลอง โพธิ์บุญ (2547) อธิบายหลักการพื้นฐานของการพัฒนายั่งยืนไว้ 2 ประการ ได้แก่

1) การพัฒนาต้องสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ได้ ซึ่งความจำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการมีงานทำ และต้องให้ความสำคัญกับผู้ยากจนขาดแคลนเป็นอันดับแรก

2) การพัฒนาไม่มีขีดจำกัดตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่เราใช้ องค์กรทางสังคม และผลกระทบของทั้ง 2 ส่วนนี้มีผลต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งขีดความสามารถของโลกในการรองรับผลกระทบ

นอกจากนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านอย่างสมดุลเท่าเทียม คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม หากการพัฒนาไม่คำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน เน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง จะก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมาดังเช่นที่พบได้ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาการเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากเกินไปจนเกิดปัญหาสังคม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ภาพที่ 2.1 หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน

แหล่งที่มา: จำลอง โพธิ์บุญ, 2547.

นอกจากนี้ พนิต ภูจินดา และคณะ (2550) ได้อธิบายแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นถึงการเปลี่ยนวิธีการคิดเพื่อการตัดสินใจและพิจารณาถึงผลที่จะได้รับจากการตัดสินใจนั้น ๆ วิธีการคิดแนวใหม่จะตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 6 ประการคือ

1) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเป็นการวางแผนระยะยาว (Future-Oriented/Long-Term) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งคนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคตต่อไปซึ่งจะ

ยาวนานกว่าการวางแผนโดยทั่วไปที่มีระยะเวลาประมาณ 5-20 ปี ที่อาจไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไป

2) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะกำหนดขอบเขต (Bounded by Limits) โดยไม่ได้คำนึงแต่เฉพาะขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) แต่จะพิจารณาควบคู่กับกำลังความสามารถด้านเทคโนโลยีของมนุษย์ในการพัฒนาภายใต้ขีดจำกัดทางธรรมชาติของบริเวณพื้นที่นั้น ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงพื้นที่ (Ecological Footprint) เป็นหลัก

3) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะพิจารณาถึงสภาพธรรมชาติและภูมิศาสตร์ (Natural/Geographic) โดยจะครอบคลุมพื้นที่ภูมิภาคนิเวศ (Eco Region) และสร้างเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกันภายในพื้นที่ภูมิภาคนั้น ๆ แทนการแข่งขันซึ่งจะก่อให้เกิดผลขัดแย้งหรือทำลายซึ่งกันและกัน

4) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะมุ่งเน้นถึงวิธีการ (Means-Oriented) โดยพิจารณาถึงวิธีการและกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ตามที่กำหนดแทนการมุ่งเน้นแต่เพียงผลลัพธ์ (Ends) โดยปราศจากการคำนึงถึงวิธีการหรือกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์นั้น

5) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะใช้แนวความคิดแบบองค์รวม (Holistic/Interconnected) เพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยงทางกายภาพระหว่างทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสภาพทางธรรมชาติ (Nature) สิ่งทีมนุุษย์สร้างสรรค์ขึ้น (Man-Made) ตลอดจนการประสานเชื่อมโยงกับวิถีทางทางการเมืองระบบทางเศรษฐกิจและการบริหารปกครองอย่างเป็นองค์รวม

6) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) จากทุกภาคส่วนหรือภาคีการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นของการกำหนดนโยบายการวางแผนและการจัดทำโครงการรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการติดตามประเมินผลเพื่อให้การพัฒนาสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2.2.3.2 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จำลอง โพธิ์บุญ (2556) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ 7 ประการ ได้แก่

- 1) คงไว้ซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- 2) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
- 3) สามารถสนองความจำเป็นพื้นฐานด้านการมีงานทำ อาหาร พลังงาน น้ำ และการสุขภาพ
- 4) มีจำนวนประชากรในระดับที่เหมาะสม
- 5) อนุรักษ์และเพิ่มฐานทรัพยากร

6) เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและจัดการความเสี่ยงของเทคโนโลยีที่นำมาใช้

7) ในการตัดสินใจต้องพิจารณาทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจควบคู่กัน

นอกจากนี้ยังได้เสนอระบบสนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ดังนี้

1) ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2) ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยั่งยืนบนหลักของการพึ่งพาตนเองซึ่งสามารถสร้างผลประโยชน์และความรู้

3) ระบบสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการพัฒนาได้

4) ระบบการผลิตซึ่งคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ

5) ระบบเทคโนโลยีที่มีการหาวิธีการแก้ไข/ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

6) ระบบนานาชาติที่ช่วยส่งเสริมรูปแบบการค้า การเงิน และการคลังอย่างยั่งยืน

7) ระบบบริหารที่มีความยืดหยุ่นและมีศักยภาพที่จะแก้ไขปรับปรุงตัวเอง

2.2.4 การพัฒนาที่ยั่งยืนกับสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับองค์ประกอบทั้งสองอย่างสมดุล มีการเรียกร้องให้คำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก และให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและเปลี่ยนวิถีทางในการพัฒนาใหม่ในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับขีดจำกัดของธรรมชาติ มนุษย์สามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้ โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อผลประโยชน์ของคนรุ่นต่อไป

การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศ ก่อให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เพื่อส่งมอบทุนธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่

ปัจจัยการผลิตและสินค้าต่าง ๆ ให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์ต่อไปอย่างยั่งยืน (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2551)

กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการบริหารจัดการในระดับประเทศ โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) ได้เสนอไว้ ดังนี้

1) การปรับปรุงกระบวนการทัศนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนประเภทหนึ่ง ดังนั้นการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเท่ากับเป็นการเพิ่มทุนทางธรรมชาติ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ และใช้อย่างประหยัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และต้องรับภาระต้นทุนและความเสียหายที่มีต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า

2) การบริหารการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องยึดหลักการบริหารจัดการเชิงนิเวศ จำเป็นต้องเข้าใจถึงขีดจำกัดและความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการตามเขตพื้นที่การปกครองให้เชื่อมโยงกับระบบนิเวศอย่างบูรณาการ

3) การจัดการสิ่งแวดล้อมจะต้องหลากหลายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อด้านเศรษฐกิจอย่างมาก โดยการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต้องใช้ให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด นำกลับมาหมุนเวียนในโซ่อย่างรู้คุณค่า คำนึงถึงความสูญเสียและผลกระทบที่เกิดขึ้น ยึดหลักการป้องกันมากกว่าการแก้ไข และสิ่งแวดล้อมทางมนุษย์และสังคม คือ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งที่ตีค่าไม่ได้ ควรได้รับการอนุรักษ์

ประเทศไทยได้ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยจัดให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน โดยการก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นหน่วยงานกลางสำหรับดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ประกอบด้วย 3 หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่ดำเนินการดำเนินการทุกระดับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม, 2550)

จากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมาอาจสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องประกอบด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย ที่จะพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ ความตระหนัก และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การ

ปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทำให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.3 ธรรมเนียมปฏิบัติ

การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศหากหวังแต่ผลได้ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบ และไม่ได้ป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมสะสมและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งแวดล้อมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอก่อให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรทรัพยากร ทำให้เกิดการเรียกร้องให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีธรรมเนียมปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับที่เรียกร้องให้มีการปกครองอย่างมีธรรมเนียมปฏิบัติ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งลดปัญหาการเสื่อมโทรม และปัญหาความขัดแย้งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายของธรรมเนียมปฏิบัติ องค์ประกอบของธรรมเนียมปฏิบัติ ตัวชี้วัดของธรรมเนียมปฏิบัติ และธรรมเนียมปฏิบัติกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

2.3.1 ความหมายของธรรมเนียมปฏิบัติ (Good Governance)

“ธรรมเนียมปฏิบัติ” เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า “ธรรมะ” (Good) กับ “อภิบาล” (Governance) (ปฐม มณีโรจน์, 2554) นอกจากนี้ยังได้มีการใช้คำอื่น ๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน เช่น ธรรมรัฐ สุประศาสนการ ธรรมราชฎี การกำกับดูแลที่ดี ประชาธิปไตย รัฐธรรมาภิบาล การปกครองที่ดี การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นต้น (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2546) เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันงานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้คำว่า ธรรมเนียมปฏิบัติ แทนคำอื่น ๆ โดยความหมายของธรรมเนียมปฏิบัตินี้มีผู้แสดงทัศนะไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Kjare (2006) ธรรมเนียมปฏิบัติ หมายถึงการปกครองที่มีหลักการความรับผิดชอบ รับการตรวจสอบสาธารณะเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ ความเป็นธรรม ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Agere (2000) ได้สรุปว่า ธรรมเนียมปฏิบัติคือการมีส่วนร่วมคือความโปร่งใสตรวจสอบได้และการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินนโยบายทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจวางอยู่บนฉันทานุมัติอย่างกว้างขวางของสังคมและให้ความมั่นใจว่าเสียงคน

ยากจนและคนด้อยโอกาสจะเป็นที่รับฟังในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร

World Bank (1992) ให้ความหมายว่า ธรรมนูญเป็นลักษณะและวิถีทางของการที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (n.d.) ให้ความสำคัญกับ ธรรมนูญเพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีความเท่าเทียมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือการมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้ (บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ธี, 2546)

United Nations and Development Programme (2011) ได้อธิบายว่า ธรรมนูญ คือการมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่า รัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชนได้

Japan International Cooperation Agency (2005) สรุปว่าธรรมนูญเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งตนเองได้ และมีความยุติธรรมทางสังคม รัฐมีความชอบธรรมตอบสนองความต้องการของประชาชน

Asian Development Bank (2011) อธิบายไว้ว่า ธรรมนูญ คือการมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายที่กำหนดไว้ได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามที่ได้สัญญาไว้กับประชาชนได้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่าธรรมนูญคือการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน

อานันท์ ปันยารชุน (2542) อธิบายว่าธรรมาภิบาลเป็นผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไปภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลงไปหลายทางมีลักษณะเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้

ประเวศ วะสี (2541) แสดงทัศนะว่าธรรมาภิบาลเป็นเสมือนพลังผลักดันที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาประเทศชาติ ประกอบด้วยภาคส่วนที่สำคัญ 3 ภาค คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน อธิบายได้ว่า 1) การเมืองและระบบราชการที่โปร่งใสรับผิชอบต่อสังคมถูกตรวจสอบได้ 2) ภาคธุรกิจที่โปร่งใสรับผิชอบต่อสังคมสามารถตรวจสอบได้ 3) สังคมที่เข้มแข็ง ความเป็นประชาสังคม (Civil Society) สามารถตรวจสอบภาครัฐและภาคธุรกิจให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องได้

บุญบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2546) สรุปความว่า ธรรมาภิบาล ทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

เจริญ เจษฎาวัดย์ (2547) ให้ความหมายว่าธรรมาภิบาลคือโครงสร้างการจัดการองค์การ นโยบายกระบวนการปฏิบัติและระบบการควบคุมภายในขององค์การที่ออกแบบมาใช้ซึ่งนำการปฏิบัติงานทั้งหมดในลักษณะต่อเนื่องและควบคุมกิจกรรมทั้งหมดขององค์การด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและด้วยความเอาใจใส่ต่อการปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดและต่อผู้รับผลประโยชน์โดยการปฏิบัติไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดเพื่อจะได้รายงานถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของตน

นอกจากความหมายในบริบทของการบริหารจัดการโดยทั่วไปแล้ว ยังมีธรรมาภิบาล สิ่งแวดล้อม เพื่อเจาะจงในเรื่องสิ่งแวดล้อมอีกโดยเฉพาะด้วย ซึ่งความหมายโดย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ (2550) ซึ่งรวมตัวกันเป็นเครือข่ายธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม หมายถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน โครงการ และกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความโปร่งใส มีความพร้อมรับผิดชอบ มีนิติธรรมเป็นที่คาดหมายได้ และมีความยุติธรรม

จากการให้ความหมายของนักวิชาการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าธรรมาภิบาลหมายถึงแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาค

ประชาชนได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยผ่านระบบที่โปร่งใสมีความยุติธรรมมีความรับผิดชอบต่อดังคมและสามารถตรวจสอบการทำงานได้ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อให้เข้ากับบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าหมายถึง การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ยุติธรรม ซอบด้วยกฎหมายและคุณธรรม มีการมีส่วนร่วมของประชาชน โปร่งใส มีความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

2.3.2 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลมีการกำหนดไว้หลากหลาย ซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ประกอบของธรรมาภิบาลจากแนวคิดของสถาบัน และนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

Organization for Economic Co-operation and Development (1997) ได้กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 7 ประการ ได้แก่

- 1) การมีความชอบธรรมทางการเมืองตามกรอบของกฎหมายและการมีความรับผิดชอบ รับการตรวจสอบสาธารณะ (Political Legitimacy and Accountability)
- 2) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน (Freedom of Association and Participation)
- 3) การมีระบบตุลาการที่มีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือ (A Fair and Reliable Judicial System)
- 4) การมีระบบราชการที่มีความรับผิดชอบ รับการตรวจสอบต่อสาธารณะ (Bureaucratic Accountability)
- 5) การมีเสรีภาพของประชาชนทางการแสดงออกและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสังคม (Freedom of Information and Expression)
- 6) การจัดการภาครัฐ โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effective and Efficient Public Sector Management)
- 7) การมีความร่วมมือกับองค์กรประชาสังคม (Cooperation with Civil Society Organization)

Pierre (2000) ได้กำหนดแนวคิดครอบคลุมองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 5 หลักการ ได้แก่

- 1) การมีระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการจัดการที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคง
- 2) การมีประสิทธิผลในการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ
- 3) การมีความชอบธรรมทางการเมืองภายใต้กรอบหลักนิติธรรม (Rule of Law)
- 4) การมีประสิทธิผลของการบริหารภาครัฐ
- 5) การมีส่วนร่วมของภาครัฐกับภาคประชาสังคม

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (n.d.) ได้เสนอองค์ประกอบของธรรมาภิบาล 8 ประการ ได้แก่

- 1) ความรับผิดชอบรับการตรวจสอบต่อสาธารณะ
- 2) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 3) ความเป็นธรรมในสังคม และการคำนึงถึงส่วนรวม
- 4) การยึดมั่นจรรยาบรรณ
- 5) การมีส่วนร่วม
- 6) การสนองตอบความต้องการ
- 7) หลักนิติธรรม
- 8) หลักความโปร่งใส

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2548) ได้เสนอคุณลักษณะของธรรมาภิบาล 8 ประการ ดังนี้

1) ความรับผิดชอบ รับการตรวจสอบต่อสาธารณะเป็นหลักการที่สำคัญขององค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบและสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการแสดงความรับผิดชอบในการตัดสินใจซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะ จิตสำนึกความรับผิดชอบจำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรม และความโปร่งใส

2) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการที่หน่วยงานใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่า ซึ่งรวมถึงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม

3) ความเป็นธรรมในสังคมและการคำนึงถึงส่วนรวม เพื่อให้เกิดความผาสุกของสมาชิกในสังคม กระบวนการตัดสินใจต้องสร้างหลักประกันในเรื่องความเป็นธรรมในสังคม ให้ประโยชน์ตกแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มด้อยโอกาส หรือกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4) การยึดมั่นฉันทามติ หมายถึง การมีข้อสรุปพร้อมกันและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย ให้ความสำคัญกับฉันทามติของผู้แสดงบทบาทที่หลากหลายในสังคม สร้างความสมานฉันท์ประสานระหว่างกลุ่มประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปพร้อมกันและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย

5) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของธรรมาภิบาล เพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามผลและร่วมรับผลประโยชน์จากการตัดสินใจ

6) การตอบสนองความต้องการ ธรรมาภิบาลต้องมีสถาบันและกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีกลไกกำหนดกรอบด้านปฏิบัติและกรอบด้านเวลาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

7) หลักนิติธรรม หมายถึง การมีการออกกฎหมายที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ไม่ให้มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ป้องกันการละเมิดหรือสิทธิของพลเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐาน ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย สอดคล้องกับอารยประเทศ มีกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจน แน่นอน และให้ประชาชนได้รับทราบ

8) หลักความโปร่งใส การตัดสินใจที่โปร่งใส ดำเนินการไปตามกรอบและกติกาที่ได้รับการเห็นชอบ และดำเนินไปอย่างเปิดเผย มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ แลกผลงานและความก้าวหน้า เปิดโอกาสให้สังคมเข้าถึงข้อมูลผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ระบุถึงหลักสำคัญของธรรมาภิบาล 6 ประการ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการในการปฏิบัติงาน

1) หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกติกาและการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพความยุติธรรมของสมาชิก

2) หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส

4) หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความใต้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

5) หลักความรับผิดชอบ หมายถึงการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่ยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนเอง

6) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงจูงใจให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายของคุ้มค่า และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย มี 11 องค์ประกอบ (สุดจิต นิमितกุล, 2543) ได้แก่

1) การมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

2) ความยั่งยืน มีการบริหารที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

3) ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรมและให้การยอมรับ การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4) มีความโปร่งใส ข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5) ส่งเสริมความเป็นธรรมและความเสมอภาค มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

6) มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้ และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

7) ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

8) การอดทนอดกลั้นและการยอมรับต่อทัศนคติที่หลากหลาย รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

9) การดำเนินการตามหลักนิติธรรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

10) ความรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11) การเป็นผู้กำกับดูแล แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542) ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นผลจากการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1) หลักนิติธรรม

(1) กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้

(2) มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

(3) การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน

(4) ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่าง ๆ

2) หลักโปร่งใส

(1) การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ

(2) จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(3) เกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ

(4) ส่วนงานราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

3) หลักความรับผิดชอบ

(1) การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(2) การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ

(3) คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวน ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนข้อร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

4) หลักความคุ้มค่า

(1) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

(2) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

5) หลักการมีส่วนร่วม

(1) ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่าง ๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ

(2) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ

(3) จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะ หรือ ข้อคิดเห็น ของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

6) หลักคุณธรรม

(1) การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและ นอกองค์กรลดลง

(2) คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากร ในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

(3) สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารราชการที่ดี พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย บทบัญญัติต่าง ๆ รวมทั้งหมด 9 หมวด โดยแต่ละหมวดจะมีสาระสำคัญต่าง ๆ กัน โดยที่เกี่ยวข้อง กับองค์ประกอบของธรรมาภิบาล คือ หมวดที่ 1 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาตรา 6 การ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่

1) เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชน การบริหารราชการที่สามารถตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชน และพยายามมุ่งให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ดีของประชาชน

2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของภาครัฐ โดยการบริหารเพื่อให้ได้รับผลลัพธ์ตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยผลงาน ในทุกระดับ

3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ได้แก่ การบริหารที่ จะต้องพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยมีการทำ Cost-Benefit Analysis ให้สามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ และความคุ้มค่าของแผนงาน หรือโครงการ ต่าง ๆ เทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งจัดระบบการวางเป้าหมายการทำงานและวัดผลงานของแต่ละบุคคลที่เชื่อมโยงกับระดับองค์การ

4) ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกิดความจำเป็น ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานและลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และจัดให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อให้การปฏิบัติงานเสร็จสิ้นที่จุดบริการใกล้ชิดกับประชาชน รวมทั้งการปฏิบัติงานในรูปแบบ One-Stop-Service

5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ ให้ทันต่อสถานการณ์ มีการปรับภารกิจของส่วนราชการทันต่อเหตุการณ์ ได้แก่ การทบทวนและปรับปรุงกระบวนการ และขั้นตอนทำงานใหม่อยู่เสมอ ซึ่งจำเป็นต้องทบทวนลำดับความสำคัญและความจำเป็นของแผนงานและโครงการทุกระยะ การยุบเลิกส่วนราชการที่ไม่จำเป็นและการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาวการณ์อยู่เสมอ

6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้แก่ การปฏิบัติราชการที่มุ่งเน้นถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการเป็นหลัก โดยมีการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการในหลากหลายวิธีและเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติราชการต่อไป

7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การตรวจสอบและวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดระบบการควบคุมตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถผลักดันการปฏิบัติงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เจริญ เจริญวัฒน์ (2547) อธิบายถึงหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาล 8 ประการ ได้แก่

1) คุณค่าจริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามจริยธรรมทางธุรกิจ และจริยธรรมของพนักงานในองค์กร

2) การเปิดใจกว้าง หมายถึง การเปิดเผยต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รับผลประโยชน์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติที่ได้กระทำไปให้ทราบโดยทั่วกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมถึงการเปิดใจกว้างในการยอมให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติการของตนอย่างละเอียดด้วย

3) ความยุติธรรม หมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน มีกลไกป้องกันมิให้เกิดมีการเอารัดเอาเปรียบกันอย่างไม่เป็นธรรม

4) ความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยการดำเนินงานและรายงานทางการเงินของกิจการอย่างถูกต้อง ครบถ้วน เพียงพอ มีความชัดเจนและเรียบง่าย

5) ความรับผิดชอบ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติซึ่งมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนในการตัดสินใจและการกระทำโดยเสนอตัวเองให้มีการตรวจสอบอย่างละเอียดได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ ที่มีความเหมาะสม

6) ระบบควบคุมภายในดี หมายถึง องค์กรมีมาตรฐานการควบคุมภายในที่มีระเบียบแบบแผนที่สามารถป้องกันความเสี่ยงได้ ภายใต้เงื่อนไขค่าใช้จ่ายของการควบคุมน้อยกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีระบบควบคุมภายในนั้น

7) ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์กรต้องมีกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างน้อยในระดับหนึ่งที่ได้คาดหวังไว้

8) การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ปายเบี่ยงหรือหลีกเลียง หรือหลบกฎหมายอย่างไร้จริยธรรม

สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง และคณะ (2545) ได้กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาล สิ่งแวดล้อม 8 ประการ ได้แก่

1) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่ประชาชนสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารที่อยู่กับภาครัฐ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ แผน โครงการ หรือกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของตน

2) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ หรือโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร หรือมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

3) ความโปร่งใส หมายถึง การจัดทำและการดำเนินงาน นโยบาย แผน และโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ อย่างเปิดเผย ให้ประชาชนร่วมรับรู้และตรวจสอบได้ ไม่มีการปกปิด ไม่มีความไม่ชอบมาพากล หรือลับ ๆ ล่อ ๆ ซวนให้สงสัย ไม่ไว้ว่างใจ

4) ความพร้อมรับผิด หมายถึง บุคคลหรือหน่วยงานพร้อมแสดงความรับผิดชอบในความบกพร่องหรือผิดพลาดในการทำหน้าที่ของตนต่อประชาชน เช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำข้อสัญญา การใช้งบประมาณ รวมถึงการอธิบายถึงเหตุผลในการออกกฎ และการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ

5) นิติธรรม หมายถึง การมีกฎหมายที่ชัดเจน ที่ทุกส่วนในสังคมมีความเข้าใจ มีการใช้บังคับจริง และมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามอย่างเท่าเทียมกันทุกคน ไม่เลือกปฏิบัติ

6) ความคาดหมายได้ หมายถึง การที่สังคมที่กฎ ระเบียบ กติกา ที่ลงเส้นคงวา เข้าใจได้ และสามารถคาดได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ประชาชนทราบทิศทาง และมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในสังคม

7) ความยุติธรรม หมายถึง กระบวนการที่สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับทุกคน ทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงการเยียวยาความเสียหาย และการให้ค่าชดเชยกับผู้ถูกละเมิดสิทธิ

8) ความยั่งยืน หมายถึง การที่สังคมมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลในการปกครองและการบริหารโดยทั่วไป เพื่อให้มีความเฉพาะเจาะจงกับงานวิจัย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกและปรับปรุงจากหลักการดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบทของธรรมาภิบาลกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน ซึ่งสามารถอธิบายองค์ประกอบได้ดังนี้

1) หลักนิติธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น อย่างเป็นธรรม มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

2) หลักคุณธรรม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยยึดหลักของความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

3) หลักความโปร่งใส ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นความจริงให้ประชาชนรับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น โดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้

4) หลักการมีส่วนร่วม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การทำประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น

5) หลักความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

6) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาน้อย ผลงานมีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

7) หลักความยั่งยืน ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารจัดการโครงการด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

2.3.3 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนและการประเมินผล เพราะช่วยให้ตั้งเป้าหมายที่สามารถวัดได้ และทราบว่าเข้าใกล้หรือถอยห่างจากเป้าหมายเพียงใด โดยตัวชี้วัด คือ ค่า หรือสัญญาณ ที่ชี้บอกให้ทราบถึงสถานภาพ อาจเป็นค่าตัวเลขหรือไม่ก็ได้ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ, 2550) เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีธรรมาภิบาลในการดำเนินงานหรือไม่ จึงจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดเป็นเกณฑ์ในการประเมิน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงหรือไม่ โดยการกำหนดตัวชี้วัดธรรมาภิบาลของแต่ละหน่วยงานนั้นได้แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของหน่วยงานนั้น ๆ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมตัวชี้วัดธรรมาภิบาลที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และหลักธรรมาภิบาลในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นทั้ง 7 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อการพัฒนาในระดับท้องถิ่น มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักคุณธรรม ผลจากการศึกษาพบว่าตัวชี้วัดธรรมาภิบาลของ อบต. มีตัวชี้วัดดังตารางที่ 2.1 (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2546)

ตารางที่ 2.1 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลขององค์บริหารส่วนตำบล

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักนิติธรรม	1) การจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะมีผลบังคับใช้กับชุมชน
หลักความโปร่งใส	1) การจัดตั้งหน่วยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน 2) การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสของสมาชิก อบต.
หลักความรับผิดชอบ	1) การจัดทำข้อบังคับงบประมาณได้ครอบคลุมปัญหาและกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ 2) สมาชิก อบต. ขาดการประชุมไม่เกินร้อยละ 20 3) การจัดสรรงบประมาณตำบลมากกว่าร้อยละ 70 ของงบพัฒนาให้แก่โครงการในแผนพัฒนาตำบล
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	1) การพิจารณาการใช้งบประมาณกับผลงานที่ได้ว่าคุ้มกับเงินที่ได้จ่ายไปหรือไม่
หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	1) ฝ่ายบริหาร อบต. ได้ใช้กลไกประชาพิจารณ์ในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนตำบลหรือไม่ 2) เมื่อมีข้อขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของ อบต. และประชาชน ได้มีการจัดเวทีได้สวนสาธารณะว่าข้อเท็จจริงคืออะไร 3) อบต. ควรจัดให้มีการลงประชามติของประชาชนในโครงการที่ไม่สามารถหาฉันทามติได้ 4) การให้ประชาชนเข้าร่วมฟังการประชุมของสภา อบต. ได้ ซึ่งมีการระบุไว้ในบันทึกของมหาดไทยถึง อบต. 5) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำแผนพัฒนาตำบลเพื่อทำข้อบังคับงบประมาณประจำปีของ อบต. โดยนำแผนมาทำประชาพิจารณ์ตามหนังสือสั่งการของมหาดไทย พ.ศ. 2541
หลักคุณธรรม	1) คณะผู้บริหาร อบต. ถูกฟ้องร้องหรือร้องเรียนเรื่องทุจริตหรือไม่ 2) มีการให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาคหรือไม่ 3) ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีต้องจัดเก็บไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

แหล่งที่มา: บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2546.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ (2550) ได้เสนอชุดตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 หมวด รวม 49 ตัวชี้วัด ได้แก่ หมวดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หมวดการมีส่วนร่วมของประชาชน และหมวดการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งในแต่ละหมวดได้แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกฎหมาย ด้านความพยายามของรัฐ และด้านประสิทธิผล แสดงดังตารางที่ 2.2, 2.3 และ 2.4 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ด้าน	ตัวชี้วัด
กฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1) กฎหมายช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับนโยบายหรือแผน หรือโครงการที่กำลังประเมินนี้ได้มากขึ้นเพียงใด 2) กฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการถือราชฎ์บังหลวงในหน่วยงานราชการ หรือข้อมูลเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสาธารณะมากขึ้นเพียงใด 3) กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างหลากหลายและสม่ำเสมอมากขึ้นเพียงใด 4) กฎหมายที่อนุญาตให้หน่วยราชการไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลเนื่องจากเป็นความลับนั้นมีการระบุว่าข้อมูลอะไรบ้างที่เป็นความลับไว้ชัดเจน และเฉพาะเจาะจงเพียงใด 5) กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาที่หน่วยงานต้องให้ข้อมูลแก่ประชาชนไว้เหมาะสมเพียงใด
ความพยายามของภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดเก็บระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือแผน หรือโครงการที่ต้องการประเมินนี้อย่างดีเพียงใด 2) รัฐมีระบบตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่กรณีที่ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายมากขึ้นเพียงใด 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็น และครบถ้วนเมื่อมีการร้องขอมากขึ้นเพียงใด 4) ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพียงใดในการให้ได้ข้อมูล 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเผยแพร่ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและในระยะเวลาที่เหมาะสมเพียงใด

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด
	<p>6) ประชาชนสามารถหาแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากแหล่งต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด</p> <p>7) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำคู่มือและให้การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ของตนในเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด</p> <p>8) ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา อบจ. เทศบาล หรือ อบต. ในพื้นที่ของท่านได้พัฒนาคู่มือและให้การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ของตนในเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด</p> <p>9) คู่มือการขอรับข้อมูลของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายมากน้อยเพียงใด</p>
ประสิทธิผล	<p>1) ประชาชนได้รับข้อมูลทันเวลาที่ต้องการใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด</p> <p>2) ข้อมูลที่ประชาชนได้รับส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือแผน หรือโครงการที่กำลังประเมินนี้ หรือส่งให้ อบจ. เทศบาล อบต. หรือองค์กรประชาชนเปลี่ยนแปลงแนวความคิด แนวทางการดำเนินงาน ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ประเมินนี้บ้างหรือไม่</p>

แหล่งที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ, 2550.

ตารางที่ 2.3 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้าน	ตัวชี้วัด
กฎหมาย	<p>1) กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานรับผิดชอบต้องเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ท่านกำลังประเมินนี้สู่สาธารณะก่อนมีการตัดสินใจในนโยบาย หรือแผน หรือโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด</p> <p>2) กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานรับผิดชอบต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการที่กำลังประเมินนี้มากน้อยเพียงใด</p>

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด
	<p>3) กฎหมายที่อนุญาตให้หน่วยงานรับผิดชอบไม่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพราะนโยบาย หรือแผน หรือโครงการนั้น เป็นความลับ โดยกำหนดขอบเขตไว้ ชัดเจนเพียงใด</p> <p>4) กฎหมายกำหนดระยะเวลาที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไว้ ชัดเจนเพียงใด</p>
ความพยายามของภาครัฐ	<p>1) ก่อนจะมีการจัดทำนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ ที่ท่านกำลังประเมินนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบได้แจ้งให้ประชาชนทราบถึงกระบวนการตัดสินใจของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการนี้ และโอกาสที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมไว้เพียงใด</p> <p>2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ ที่ท่านกำลังประเมินนี้ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ไว้เพียงใด</p> <p>3) หน่วยงานรับผิดชอบจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจหรือไม่เพียงใด</p> <p>4) หน่วยงานรับผิดชอบช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายของประชาชนเพื่อให้สามารถเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพียงใด</p> <p>5) หน่วยงานรับผิดชอบมีมาตรการที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาส หรือชนกลุ่มน้อยสามารถเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากขึ้นเพียงใด</p> <p>6) หน่วยงานรับผิดชอบแจ้งประชาชนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาพอเพียงให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ได้มากขึ้นเพียงใด</p> <p>7) เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ ที่ท่านกำลังประเมินนี้ หาได้ตามสถานที่สาธารณะ (เช่น ศาลากลางจังหวัด ห้องสมุดประชาชน สำนักงาน อบจ. เทศบาล อบต. ฯลฯ) มากน้อยเพียงใด</p>

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด
	<p>8) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานหลักในการตัดสินใจนโยบาย หรือแผน หรือโครงการที่ท่านกำลังประเมินนี้ ได้จัดทำคู่มือ หรือจัดฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ของตนในเรื่องกรมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นและสม่ำเสมอเพียงใด</p> <p>9) หน่วยงานรับผิดชอบได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพียงใด</p> <p>10) คู่มือประชาชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีเนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย และหาอ่านได้ง่ายเพียงใด</p> <p>11) หน่วยงานรัฐมีการเก็บรวบรวมบันทึกความเห็นประชาชน ทั้งที่ได้และไม่ได้นำมาประกอบการตัดสินใจ และเหตุผลที่ไม่ได้นำมาประกอบการตัดสินใจไว้ดีเพียงใด</p>
ประสิทธิผล	<p>1) หน่วยงานรัฐมีการเก็บรวบรวมบันทึกความเห็นประชาชน ทั้งที่ได้และไม่ได้นำมาประกอบการตัดสินใจ และเหตุผลที่ไม่ได้นำมาประกอบการตัดสินใจไว้ดีเพียงใด</p> <p>2) ประชาชนได้ทราบเร็วเพียงมคว่าความเห็นของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจหรือไม่</p> <p>3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้ายของนโยบาย หรือแผน หรือ โครงการที่ท่านกำลังประเมินนี้เพียงใด</p>

แหล่งที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ, 2550.

ตารางที่ 2.4 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมวดการเข้าถึงความยุติธรรม

ด้าน	ตัวชี้วัด
กฎหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1) เมื่อมีการร้องเรียน กฎหมายกำหนดให้ต้องมีคณะกรรมการพิจารณาและตัดสินเรื่องร้องเรียนทางกฎหมายหรือไม่ 2) กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือยื่นอุทธรณ์ต่อองค์กรอิสระที่มีอำนาจที่จะกลับคำตัดสินใจ/วินิจฉัย มากน้อยเพียงใด 3) ในกรณีของการร้องเรียนหรืออุทธรณ์กฎหมายกำหนดขอบเขตของ “ข้อมูลที่เป็นความลับ” ที่อนุญาตให้ไม่ต้องเปิดเผยไว้ชัดเจนเพียงใด 4) กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคัดสินหรือวินิจฉัยของคณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์ไว้เหมาะสมเพียงใด
ความพยายามของภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1) มาตรฐาน กฎระเบียบ หรือนโยบายของคณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์ ที่เกี่ยวกับความเป็นอิสระและเป็นกลาง มีความเข้มงวดเพียงใด 2) ในกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียน/อุทธรณ์ที่เกี่ยวกับนโยบาย หรือแผน หรือโครงการที่ท่านกำลังประเมินนี้ผู้กรณีสามารถได้รับข้อมูล และทำการสืบค้นหาข้อเท็จจริงได้เพียงใด 3) กระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียน/อุทธรณ์ โปร่งใสต่อสาธารณชน มากน้อยเพียงใด 4) คณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์ให้เหลือน้อยที่สุดเพียงใด 5) คณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์มีมาตรการที่ช่วยให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือชนกลุ่มน้อยสามารถร้องเรียนหรืออุทธรณ์เพียงใด 6) คณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์ได้ดำเนินการอะไรหรือไม่เพื่อให้กระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า 7) มีคณะกรรมการ (หรือองค์กร) รับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์หลากหลายคณะ (หรือหลายองค์กร) หรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด
ความพยายามของ ภาครัฐ	8) มีการจัดทำคู่มือหรือให้การฝึกอบรมเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่กรรมการรับเรื่องร้องเรียนหรือ อุทธรณ์หรือไม่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา 9) มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานของคณะกรรมการหรือ องค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์อย่างน้อยเพียงใด 10) คู่มือประชาชนที่อธิบายถึงวิธีการร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อ คณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียนหรืออุทธรณ์เข้าใจง่าย และ หาอ่านได้ง่ายเพียงใด
ประสิทธิผล	1) คำวินิจฉัยหรือคำตัดสินของคณะกรรมการหรือองค์กรรับเรื่องร้องเรียน หรืออุทธรณ์ เกี่ยวกับนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ ที่ท่านกำลัง ประเมินนี้ ได้รับการปฏิบัติตามอย่างน้อยเพียงใด

แหล่งที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ, 2550.

จากที่ได้แสดงตัวชี้วัดธรรมาภิบาลไปแล้วนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้ได้
อย่างไรก็ตาม Knack and Manning (2002) ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาล
เพื่อความเหมาะสมกับหน่วยงานและมีประสิทธิภาพ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ต้องมีความเหมาะสมกับลักษณะงานของแต่ละหน่วยงาน
- 2) ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้และมีความโปร่งใสในตัวชี้วัดเอง
- 3) ต้องมีคุณภาพและความแม่นยำของตัวชี้วัดและกรอบตัวชี้วัด
- 4) ต้องมีข้อมูลที่สนับสนุนการได้มาซึ่งตัวชี้วัด
- 5) ต้องสามารถระบุผลที่จะได้รับจากตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ตัวชี้วัดดังกล่าว และปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาล
ให้เหมาะสมกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยยึดกรอบของหลักธรรมาภิบาล 7 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติ-
ธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลัก
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน ดังนี้

ตารางที่ 2.5 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักนิติธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม 2) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
หลักคุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ถูกฟ้องร้องหรือร้องเรียนเรื่องทุจริตด้านสิ่งแวดล้อม 2) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเสมอภาค 3) เมื่อมีข้อขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ได้มีการไต่สวนสาธารณะเพื่อหาข้อเท็จจริง
หลักความโปร่งใส	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีการจัดตั้งหน่วยงานให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแก่ประชาชน 2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน 3) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างสะดวก 4) มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรับผิดชอบ
หลักการมีส่วนร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1) หน่วยงานรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 2) การจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับผลบังคับใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักความรับผิดชอบ	3) มีการลงประชามติในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถหาฉันทมติได้ 1) งานมีความถูกต้องครบถ้วนทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 2) มีการตอบสนองต่อการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับอย่างรวดเร็ว
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	1) ใช้งบประมาณดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมคุ้มค่ากับผลงานที่ได้รับ 2) ใช้เวลารวดเร็วในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม 3) ประชาชนพึงพอใจกับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม
หลักความยั่งยืน	1) การบริหารงานคำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) มีการดำเนินงานโครงการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของธรรมาภิบาลและเป็นหลักการสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับและให้ความสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น ดำเนินการ ประสานความร่วมมือ และติดตามตรวจสอบผลกระทบบของการดำเนินการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ เกิดการป้องกัน แก้ไข และจัดการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน (จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555ก)

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผู้ให้คำนิยามไว้หลายทัศนะซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน Creighton (2005) ให้คำนิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการที่ความกังวลความต้องการและคุณค่าของประชาชนได้รับการบูรณาการ-การในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทางโดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสถาบันนโยบายศึกษา (2539) ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ฉัตรไชย รัตนไชย (2553) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงกระบวนการสื่อสารสองทิศทาง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือการให้มีดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ที่อาจมีผลกระทบต่อสาธารณะ โดยมีการให้ข้อมูลแก่ประชาชนทุกด้าน ทุกแง่ทุกมุม อย่างสมดุล ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาพิจารณาไตร่ตรองในกระบวนการตัดสินใจอย่างตรงไปตรงมา ภายใต้กระบวนการที่โปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549) ให้คำนิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

จากความหมายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทิศทางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายหรือโครงการที่เกิดผลกระทบต่อสาธารณะเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกันอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

2.4.2 แนวคิดและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดและระดับของการมีส่วนร่วมมีผู้อธิบายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

Arnstien (1969) ได้พิจารณามุมมองของเขาคือการมีส่วนร่วมว่าเกี่ยวข้องกับฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ คู่กับโอกาสของประชาชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา 8 ระดับ ดังนี้

1) การจัดการแบบเบ็ดเสร็จโดยตรง (Direct Manipulation) หน่วยงานมักทำหน้าที่จัดการกับเรื่องต่าง ๆ แบบเบ็ดเสร็จ โดยไม่จำเป็นต้องให้ประชาชนรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การบำบัดรักษา (Therapy) หน่วยงานมักทำหน้าที่เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมรับฟังข้อมูลข่าวสารและร่วมตัดสินใจต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานมิได้ให้ความสำคัญกับการตอบข้อซักถามหรือการรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากประชาชนอย่างจริงจัง

3) การร่วมให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) หน่วยงานอาจเชิญชวนตัวแทนประชาชนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แต่หน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับความรู้สึก หรือทัศนะต่าง ๆ ของประชาชนอย่างแท้จริง หลังจากที่ประชาชนได้ทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่หน่วยงานแล้ว โดยหน่วยงานต่าง ๆ มักพิจารณาเลือกสรรข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่ตนรับผิดชอบ

4) การร่วมให้คำปรึกษา (Consultation) ประชาชนมักทำหน้าที่ให้ข้อมูลและนำเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจยังเป็นของหน่วยงานราชการ

5) การร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น (Placation) ประชาชนมักเริ่มมีโอกาสนในการจัดประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนเห็นว่าสำคัญ ตลอดจนก้าวเข้ามามีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ จากมุมมองและจุดยืนของตน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานยังคงสงวนสิทธิ์ในการตัดสินใจต่าง ๆ ไว้เป็นภารกิจขององค์กร

6) การร่วมกันเป็นพันธมิตร (Partnership) ประชาชนเริ่มทำงานใกล้ชิดกับหน่วยงานและเริ่มมีอำนาจในการนำเสนอข้อคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งต่าง ๆ ตลอดจนทำหน้าที่กระตุ้นให้หน่วยงานได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของการพิจารณาข้อมูลที่หลากหลาย

7) การส่งตัวแทนเข้าร่วมใช้สิทธิในการตัดสินใจ (Delegated Power) ประชาชนส่วนหนึ่งได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทน เพื่อออกความคิดเห็น นำเสนอข้อโต้แย้ง และมีสิทธิโดยชอบธรรมในการร่วมตัดสินใจเชิงนโยบายต่าง ๆ

8) การควบคุมการตัดสินใจโดยพลเมือง (Citizen Control) อำนาจในการตัดสินใจทั้งหมดอยู่ในมือของประชาชน โดยหน่วยงานต่าง ๆ มีทำหน้าที่ด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจของประชาชน

United Nations Development Programme (1997) ใช้ระดับอำนาจในการตัดสินใจและความรับผิดชอบของการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ในการจำแนกระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ระดับ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกับการจัดระดับของ Arnstien (1969) แต่มีรายละเอียดในบางระดับแตกต่างกันเล็กน้อย ระดับการมีส่วนร่วมของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติมีดังต่อไปนี้

1) การจัดการโดยใช้เล่ห์เหลี่ยม (Manipulation) เป็นบันไดขั้นต่ำสุดซึ่งประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ของการไม่มีส่วนร่วม (Non-participation) ซึ่งมีการวางแผนจัดสภาพให้มีการมีส่วนร่วมเป็นเปลือกที่ห่อหุ้มการอบรมสั่งสอนแนวความคิด อุดมการณ์ หรือประชาสัมพันธน์ถ่ายทอดเฉพาะเนื้อหาและผลลัพธ์ด้านบวกของนโยบาย แผนงาน และโครงการของรัฐ

2) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) เป็นสถานการณ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่รับผิดชอบ และทางเลือก ซึ่งเป็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในระดับต่อไป อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการมีส่วนร่วมระดับนี้คือ การสื่อสารเป็นไปในทิศทางเดียวโดยปราศจากข้อมูลย้อนกลับหรือเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3) การปรึกษาหารือ (Consultation) การมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นการสื่อสารสองทางซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ความกังวลและความต้องการ ตลอดจนทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือแนวทางบรรเทาความวิตกกังวล อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในระดับนี้ไม่มีหลักประกันใดว่าความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับการพิจารณาประกอบการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับนี้จึงได้รับการเปรียบเปรยว่าประชาชน “กำลังมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วม” รูปแบบของการปรึกษาหารือ เช่น การประชุมสาธารณะที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีโอกาสกำหนดประเด็นการประชุม การทำประชาพิจารณ์ และการสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติ

4) การร่วมสร้างความเป็นเอกฉันท์ (Consensus - Building) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเพื่อแสวงหาความเข้าใจร่วมกัน และมีการเจรจาเพื่อหาทางออกที่สามารถยอมรับได้ของทุกฝ่าย อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการมีส่วนร่วมแบบนี้คือ ปัจเจกบุคคลและกลุ่มมีแนวโน้มดำรงอยู่ในความเงียบหรือนิ่งเฉยเฉื่อยชา

5) การตัดสินใจ (Decision - Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตัดสินใจแบบรวมหมู่ (Collective Decision) เพื่อให้ได้ความเป็นเอกฉันท์ เป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมกันรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ การเจรจาต่อรองในขั้นนี้สะท้อน

ความแตกต่างหลากหลายของพลังอำนาจที่อาจแสดงออกมาโดยปัจเจกชนหรือกลุ่มที่อยู่ภายในกระบวนการมีส่วนร่วม

6) การร่วมเสี่ยง (Risk - Sharing) เป็นการมีส่วนร่วมที่สืบเนื่องจากขั้นตอนที่ 5 แต่ขยายขอบเขตออกไปมากกว่าการตัดสินใจ โคนรวมเอาผลกระทบของการตัดสินใจที่เกิดขึ้นด้วยไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์หรือผลที่เป็นอันตราย และผลสืบเนื่องที่ไม่คาดหมาย สิ่งเหล่านี้คือองค์ประกอบของความเสี่ยงแม้แต่การตัดสินใจที่ดีที่สุดอาจก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถยาน้อยที่สุดได้ ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อสาธารณะจึงเป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมในระดับนี้ โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจมากแต่มีความเสี่ยงน้อย

7) การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ความเท่าเทียมในขั้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของรูปแบบ โครงสร้างหรือหน้าที่ แต่ยังรวมถึงความสมดุลของการนับถือซึ่งกันและกันระหว่างผู้มีส่วนร่วม และด้วยเหตุที่การเป็นหุ้นส่วนเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สืบเนื่องและสร้างมาจากขั้นที่ 6 ดังนั้นจึงรวมไปถึงการมีความรับผิดชอบและการร่วมรับความเสี่ยงด้วย

8) การจัดการตนเอง (Self - Management) การมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นจุดสูงสุดของการมีส่วนร่วม โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การอยู่ดีมีสุขของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ในการมีส่วนร่วมระดับนี้ ประชาชนดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเอง ทั้งในความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลด้วยตนเอง โดยที่หน่วยงานของรัฐไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรืออาจเข้าไปเกี่ยวข้องในภายหลังที่ประชาชนดำเนินงานจนมีความสำเร็จปรากฏต่อสาธารณะแล้ว หน่วยงานของรัฐอาจเข้าไปสนับสนุนทรัพยากรบางประการ ตัวอย่างเช่น ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งริเริ่มจากครูในชุมชนกับผู้นำชาวบ้าน ดำเนินงานโดยให้ชาวบ้านออมเงินและให้ชาวบ้านกู้เงิน และเมื่อได้กำไรก็จัดสรรอย่างเป็นระบบทั้งในด้านทุนสำรอง ด้านค่าตอบแทนกรรมการ ด้านเงินพัฒนาหมู่บ้าน ด้านสวัสดิการแก่สมาชิก และด้านค่าตอบแทนผู้ถือหุ้น เป็นต้น

มุมมองของ Singhal (2001) ให้ความสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ โดยใช้อักษร C ในการอธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เรียกว่า หลักการ “6 Cs” ซึ่งมีดังนี้

1) การร่วมมือ (Co - Operation) หมายถึง การทำงานบนความร่วมมือของคนในท้องถิ่น โดยเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกตัวแทน ซึ่งมักไม่ใช่บุคคลที่มีอำนาจหรือสามารถให้ข้อมูลสำคัญได้เป็นอย่างดี

2) การยินยอม (Compliance) หมายถึง การทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น โดยเกี่ยวข้องกับกรมอบหมายหน้าที่ ภารกิจ และสิ่งกระตุ้นเร้าใจต่าง ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดวาระสำคัญและให้ทิศทาง การดำเนินกระบวนการต่าง ๆ

3) การให้คำปรึกษา (Consultation) หมายถึง การทำงานเพื่อคนในท้องถิ่นกับบุคคลในท้องถิ่น โดยเกี่ยวข้องกับการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน บุคคลภายนอกยังทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและมีอำนาจในการตัดสินใจและลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

4) การให้ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การทำงานกับคนในท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกับสมาชิกชุมชนและบุคคลภายนอกทำงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม โดยบุคคลภายนอกมีบทบาทเฉพาะการสนับสนุนข้อมูล ส่วนการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของบุคคลในท้องถิ่น

5) การเรียนรู้ร่วมกัน (Co-Learning) หมายถึง การทำงานกับบุคคลในท้องถิ่น และโดยบุคคลในท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับการที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจต่าง ๆ ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อช่วยกันกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมซึ่งบุคคลภายนอกทำหน้าที่สนับสนุน

6) การลงมือกระทำร่วมกัน (Collective Action) หมายถึง การทำงานโดยบุคคลในท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับการที่สมาชิกท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดวาระของตนและขับเคลื่อนวาระดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งปราศจากความคิดริเริ่มจากบุคคลภายนอกหรือการสนับสนุนจากบุคคลภายนอก

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555ข) ได้สรุปถึงระดับขั้นของการมีส่วนร่วมไว้ 7 ระดับ จากระดับต่ำสุดไปยังระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด ดังนี้

1) ระดับการให้ข้อมูล (Informing) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ต่ำที่สุดโดยรัฐหรือเจ้าของโครงการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเมื่อกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ถูกคิดริเริ่มแล้วโดยประชาชนมีสิทธิเพียงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ไม่มีช่องทางการแสดงความคิดเห็นหรือเกี่ยวข้องใด ๆ กับการตัดสินใจนั้นๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมีหลายวิธีการเช่นการประกาศผ่านหนังสือพิมพ์การแจกแผ่นพับการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น

2) ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Information Provision) เป็นระดับที่สูงขึ้นเมื่อประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับข้อมูลข่าวสารแล้วสามารถที่จะค้นหาสาเหตุของปัญหาวิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของกิจกรรมหรือโครงการและพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของทางเลือกต่าง ๆ ได้โดยที่รัฐหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิญชวนให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่อไป

3) ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นระดับขั้นที่มีการเปิดโอกาสให้มีการเจรจากันอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบระหว่างผู้กำหนดนโยบายเจ้าของโครงการประชาชนผู้ได้รับผลกระทบและสาธารณชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูลและผลการศึกษามาปรึกษาหารือกับประชาชนในประเด็นปัญหาทางเลือกทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย/โครงการนั้น ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้แต่ไม่มีหลักประกันว่าแนวความคิดเหล่านั้นจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสมและมีผลต่อการตัดสินใจเพียงใด

4) ระดับการสร้างความร่วมมือการวางแผนร่วมกัน (Involvement) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางมีขอบเขตที่กว้างขึ้นมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการเปิดโอกาสให้มีการวางแผนร่วมกันในการเตรียมหรือการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่นำไปสู่การลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการดำเนินโครงการหรือการลดปัญหาความขัดแย้งเหมาะสำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือมีข้อโต้แย้งมาก อย่างไรก็ตามผู้มีอำนาจตัดสินใจยังคงอำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายวิธีการมีส่วนร่วมเช่นการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

5) ระดับการร่วมดำเนินการ (Partnership) ระดับนี้ผู้มีอำนาจตัดสินใจผู้ดำเนินนโยบาย/โครงการและประชาชนร่วมกันจัดทำหรือดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ เป็นการปฏิบัติตามนโยบายหรือดำเนินโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้

6) ระดับการร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Delegated Power) เป็นระดับที่ประชาชนมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนกับผู้มีอำนาจตัดสินใจและสามารถเข้าร่วมตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากเนื่องจากประชาชนจะทำหน้าที่เฝ้าระวังติดตามตรวจสอบและเตือนภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนสังคมและคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรูปแบบของการติดตามตรวจสอบและประเมินผลอาจอยู่ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการกลางที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน

7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นระดับการมีส่วนร่วมขั้นสูงสุดโดยประชาชนสามารถริเริ่มนโยบายวางแผนและดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้เองตั้งแต่ต้นโดยเจ้าหน้าที่/หน่วยงานของรัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

ในขณะที่ International Association for Public Participation ซึ่งเป็นสถาบันนานาชาติได้ศึกษาและกำหนดระดับการมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550) ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ ได้แก่

1) การเข้าถึงข้อมูล (Access to Information) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนน้อยสุดซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้

2) การรับฟังความคิดเห็น (Consultation) การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ/การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ อย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจ และพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน

3) การเกี่ยวข้อง (Engagement) หมายถึงระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบ อำนาจความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

4) ความร่วมมือ (Collaboration) การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทเป็นหุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

5) การเสริมพลังอำนาจแก่ประชาชน (Empowerment) การเสริมอำนาจประชาชนเป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อเข้ามาทดแทนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐดำเนินการหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจและ ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

2.4.3 หลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2547) ได้อธิบายหลักการของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบความร่วมมือของภาคประชาชนว่าต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องไม่เป็นลักษณะของการบังคับให้เกิดการมีส่วนร่วมแต่ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

3) กระบวนการแสวงหาข้อตกลงร่วมของการวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมควรยึดหลักประชาธิปไตยในรูปแบบของการแสวงหานันทามติมากกว่าการโหวตเสียงส่วนใหญ่หรือการรับฟังความคิดเห็น

4) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเปิดเผย ต่อเนื่อง เป็นธรรม ไม่อยู่ในสภาพบังคับ โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และกติกาเดียวกันและนำมาซึ่งการลดความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเป็นชุมชนท้องถิ่น ในที่นี้หมายถึงการให้ความสำคัญกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบพหุภาคี

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะหรือของกลุ่มขององค์กรที่ไม่แสวงหาประโยชน์เพื่อส่วนตนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การมีส่วนร่วมต้องไม่อยู่ในลักษณะของการเลือกปฏิบัติเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่ต้องเป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

7) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องทำให้เกิดความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างและมีความหลากหลายของความคิดในหลายมิติหรือหลายมุมมอง

United Nations Development Program: UNDP (1997) อธิบายว่าการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนมีประเด็นที่ต้องพิจารณาสามเรื่องหลัก คือ หลักการของการมีส่วนร่วม วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการกำกับติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วม ซึ่งหลักการของการสร้างการมีส่วนร่วมมี 6 ข้อ มีดังนี้

1) การให้ความสำคัญกับประชาชน ไม่ว่าโครงการจะมีเป้าประสงค์หรือเป้าหมายอย่างไร ผลประโยชน์ ความจำเป็นและความปรารถนาของประชาชนต้องได้รับการนำไปเป็นประเด็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจและการปฏิบัติในโครงการ คำถามหลักในการจัดการการมีส่วนร่วมไม่ใช่ถามว่า “เป็นการสะดวกในการจัดการหรือไม่ที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม” แต่จะต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับเป็นหลัก ระหว่างการดำเนินงานตลอดทั้งโครงการ

2) การยอมรับความรู้ละทักษะของประชาชน หมายถึงการมองความรู้และทักษะของประชาชนในฐานะที่มีศักยภาพในการสร้างผลเชิงบวกต่อโครงการ โครงการที่ไม่ได้ใช้

ประโยชน์จากความรู้และทักษะของประชาชนไม่เพียงแต่จะทำให้โครงการไม่มีประสิทธิผล ยังเป็นการละทิ้งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าไป การมีส่วนร่วมควรแสวงหาความเป็นไปได้ที่จัดกิจกรรมบนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพาจากภายนอกและยังช่วยพัฒนาสมรรถภาพของประชาชน ซึ่งจะบรรลุได้โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับความรู้และความเชี่ยวชาญที่ดำรงอยู่ของประชาชน

3) การเสริมสร้างอำนาจให้กลุ่มผู้หญิงเพื่อปรับปรุงความไม่เท่าเทียมทางเพศ โดยการให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของผู้หญิงต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ มิใช่เป็นการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ ขณะที่ในหลายพื้นที่อาจมีกำแพงหรือสิ่งกีดกั้นทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้หญิง ผู้จัดการการมีส่วนร่วมต้องแสวงหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงและสร้างสถานการณ์ที่ทำให้ผู้หญิงสามารถแสดงความคิดเห็น และเสียงของผู้หญิงต้องได้รับการรับฟัง สิ่งนี้เป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวและสำคัญ แต่การพยายามให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมต้องเป็นแก่นอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วม

4) การสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ ควรให้ความเป็นอิสระแก่ประชาชนเท่าที่จะทำได้ตามสภาพความเป็นจริงของโครงการ และหลีกเลี่ยงการควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม สภาพความไว้วางใจของประชาชนอาจไม่เป็นจริงเสมอไปในบางสถานการณ์ แต่เจ้าหน้าที่ต้องพยายามลดการควบคุมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ขณะเดียวกันต้องสร้างศักยภาพแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

5) การสนับสนุนการริเริ่มของประชาชน ผู้จัดการการมีส่วนร่วมควรสนับสนุนประชาชนให้ริเริ่มโครงการ ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น แทนที่จะทำให้พวกเขาตอบสนองอย่างเฉื่อยชาต่อการริเริ่มของผู้อื่น ยิ่งการริเริ่มของประชาชนได้รับการสนับสนุน ก็ยิ่งทำให้พวกเขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการพัฒนามากขึ้น แต่ปัญหาหลัก คือ มีเจ้าหน้าที่บางส่วนซึ่งไม่ต้องการหรือไร้ความสามารถในการส่งเสริมความเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลลัพธ์ของโครงการแก่ประชาชนในท้องถิ่น

6) การอนุญาตให้บางสิ่งเป็นไปเองในทิศทางของโครงการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีความหมายตราบเท่าที่มีความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผล โครงการควรปล่อยให้มีการพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนแสดงบทบาทเพิ่มขึ้นและเริ่มต้นรับผิดชอบเองในบางเรื่อง โครงการที่มีส่วนร่วมอาจใช้เวลายาวนานแต่ถ้าหากเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะได้ผลลัพธ์ในเชิงบวกและมีความยั่งยืน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือประโยชน์ของสาธารณะ มีการคำนึงถึงชุมชนเป็นหลัก

และมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเกิดการระดมความคิด รวมถึงต้องปฏิบัติภายใต้ กฎเกณฑ์เดียวกันหรือภายใต้หลักของประชาธิปไตย

2.4.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยให้ความสนใจพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 วางกรอบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจในระดับโครงการไว้ในหลายมาตรา โดยแบ่งตามประเด็นดังนี้ (อุดมศักดิ์ ถินธิพงษ์, 2553)

2.4.4.1 สิทธิและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

1) สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

(2) มาตรา 64 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์สหกรณ์กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

2) สิทธิของบุคคลในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมี คุณภาพและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(1) มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนใน การอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทาง ชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพ ชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน อย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในชุมชน และ จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อนรวมทั้งได้ให้องค์กร อิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและผู้แทน

สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้
ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้
ย่อมได้รับความคุ้มครอง

3) สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

(1) มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าว
สาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วน
ได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

4) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการที่
มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสิทธิในการแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น

(1) มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล
จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการ
ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพ
ชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็น
ของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมการ
เวนคืนอสังหาริมทรัพย์การวางผังเมืองการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่
อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น
ของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

2.2.4.2 หน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) หน้าที่ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

(1) มาตรา 71 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์
ของชาติและปฏิบัติตามกฎหมาย

(2) มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการ
ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากรช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์
ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 2) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล 3) ส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

3) หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณี ที่อาจมีผลกระทบต่ออาคารดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตนการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายในระดับรองอื่น ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นประชาชน พ.ศ. 2548 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดให้รัฐหรือเอกชนเจ้าของโครงการพัฒนาที่ได้รับอนุญาตโดยภาครัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโครงการหรือดำเนินกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน เจ้าของโครงการต้องจัดให้มีกระบวนการ

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเสียก่อน (จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555ก)

2.5 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำเนิดขึ้นภายใต้ทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งมุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองตนเอง ประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 โดยได้แบ่งการบริหารราชการเป็น 3 ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่ง ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมี 5 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (ชราเทพ ยงโชติวุฒิกุล, 2556) โดยการจัดการสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นนั้น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการกำกับดูแล และควบคุมให้เกิดการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีได้ ในหัวข้อนี้ได้อธิบายถึงความหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์ประกอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และประเภทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.1 ความหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่น มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Local Government” ที่แปลว่า “รัฐบาลท้องถิ่น” (ชาญชัย จิตรเหล่าอัมพร, 2552) นักวิชาการได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2535) อธิบายว่าการปกครองท้องถิ่นหมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

วิษุกร นาครชน (2549) อธิบายว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศ โดยรัฐบาลกระจายอำนาจการบริหารจัดการเกี่ยวกับภารกิจงานแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีกฎหมายให้อำนาจให้สามารถดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะบางอย่างที่

จำเป็น และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีองค์กรทางการบริหารของท้องถิ่นนั้นเองเป็นผู้ดำเนินการ มิใช่การบริหารจัดการโดยองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

โกวิท พวงงาม (2550) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่องค์กรหนึ่งมีพื้นที่อาณาเขตของตนเองมีประชากรและมีรายได้ตามที่หลักเกณฑ์กำหนด โดยมีอำนาจและมีอิสระในการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ซึ่งประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเอง อาทิ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเอง โดยผ่านตัวแทนที่มาจากทางเลือกตั้ง เช่น การมีสภาท้องถิ่น เป็นต้น

ชาญชัย จิตรเหล่าอัมพร (2552) ได้สรุปจากทัศนะเหล่านี้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึงการจัดตั้งรูปแบบการปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยมีผลให้องค์กรที่จัดตั้งนี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีอำนาจอิสระบางส่วนในการบริหารงาน เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อการกิจต่าง ๆ

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ รูปแบบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น จากการกระจายอำนาจโดยรัฐบาลกลาง ทำให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปกครองในท้องถิ่นมีอำนาจการบริหารงานอย่างอิสระในบางส่วน ซึ่งต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบการกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐบาลกลาง

2.5.2 องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523) ระบุว่าระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ

1) สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายถึง การกำหนดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญ จะทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งกว่าที่กำหนดโดยกฎหมายอื่น ๆ เพราะแสดงให้เห็นถึงนโยบายการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2) พื้นที่และระดับ (Area and Level) เกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก และสำนักกิจการสังคม ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมี

ประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3) การกระจายอำนาจและหน้าที่ การกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4) องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

5) การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

6) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม

นอกจากนี้ยังมีการจัดองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ 4 ประการ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

1) รัฐบาลท้องถิ่นเป็นตัวแทนประชาชนในการใช้อำนาจเพื่อกำหนดนโยบายตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน หรือเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น บทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นคล้ายกับรัฐบาลกลาง แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารอย่างเท่าเทียม เพราะหลักการปกครองท้องถิ่นมุ่งให้รัฐบาลท้องถิ่นมีภารกิจตามแต่ที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นพันธกิจที่สามารถทำได้เองในพื้นที่ท้องถิ่นนั้น โดยมากยังจำเป็นต้องพึ่งพิงรัฐบาลกลางในการสนับสนุนในเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

2) การมีพื้นที่รับผิดชอบที่มีขอบเขตชัดเจน รัฐบาลท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้อิสระตามกรอบการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง พื้นที่ดังกล่าวเป็นทั้งในเมืองที่มีความเจริญทางวัตถุสูง และ/หรือพื้นที่ในเขตชนบทก็ได้ เกณฑ์การจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นโดยทั่วไป ได้แก่

เกณฑ์จำนวนประชากร โดยทั่วไปจะมีเกณฑ์ขั้นต่ำของจำนวนประชากรที่จะจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นแต่ละรูปแบบขึ้นมา

เกณฑ์ลักษณะพื้นที่ เช่นเดียวกับเกณฑ์ประชากร ถ้าเป็นชุมชนเมือง มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่น มักจะมีการจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโครงสร้างองค์กรที่มีการจำแนกแจกแจงสูง และ/หรือมีการจัดโครงสร้างแบบ 2 ชั้น เช่น เขตนครหลวงและมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับรองลงไปรับผิดชอบพื้นที่ย่อย ๆ

เกณฑ์รายได้ เป็นเกณฑ์ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง และความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วยรายได้ของท้องถิ่นที่จัดเก็บได้เองควรเป็นรายได้หลักของท้องถิ่น และมีจำนวนเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น โดยพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางให้น้อยที่สุด

เจตนารมณ์และความเห็นของประชาชน เป็นสิ่งบอกความพร้อมของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยการจัดตั้งหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น

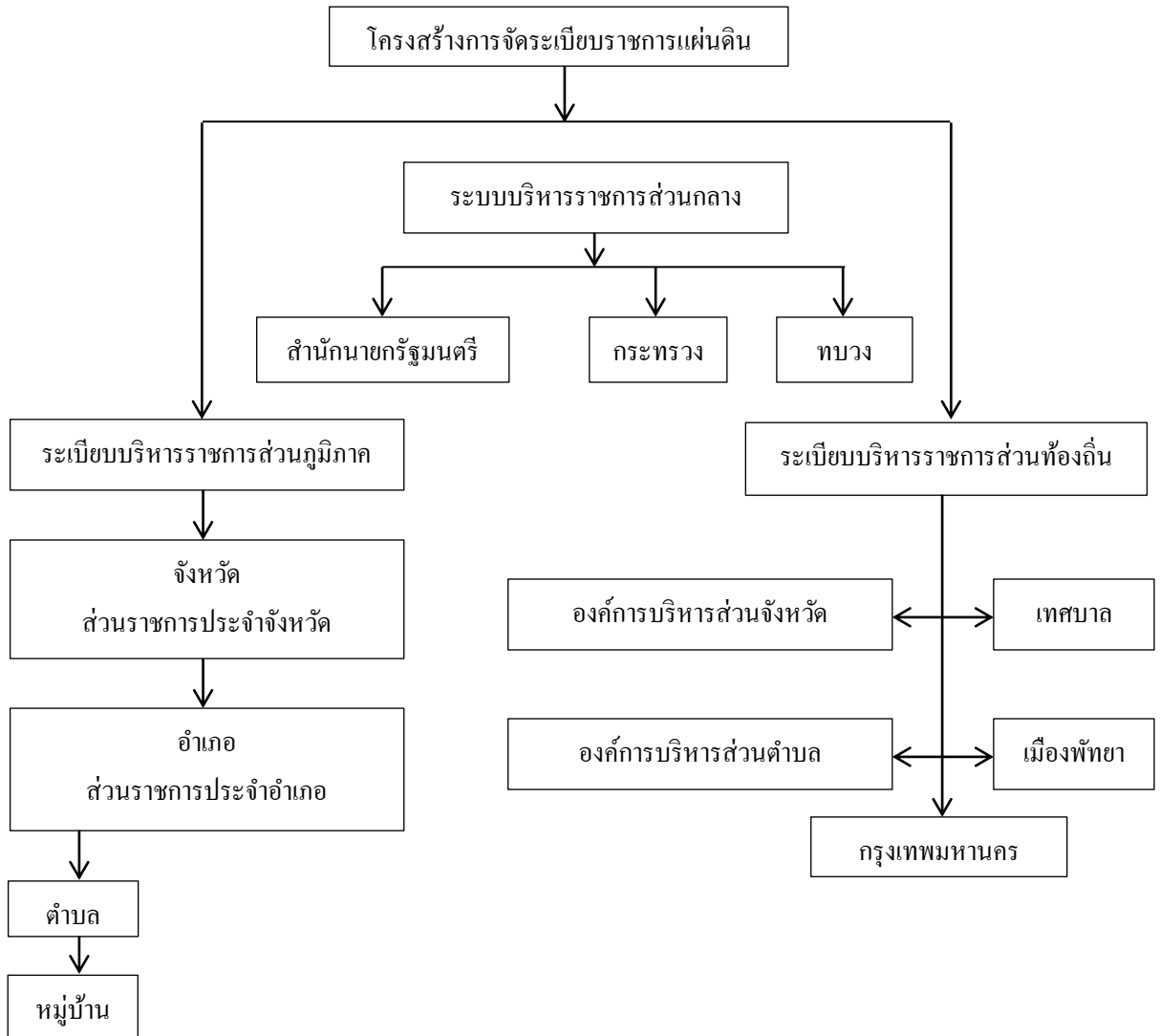
3) การมีประชาชนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวนประชากรมีผลอย่างยิ่งต่อการตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการเลือกรูปแบบการปกครอง ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญในการพัฒนา ประชาชนต้องได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการให้สามารถใช้สิทธิทางการเมืองในหลายมิติ เช่น การแสดงความคิดเห็นของประชาชน การเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง การชุมนุมประท้วงอย่างสันติ เป็นต้น การบริหารจัดการภายในท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ความต้องการและความจำเป็นของประชาชนในท้องถิ่นเป็นที่ตั้ง

4) การมีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการที่มีได้มีอำนาจอธิปไตยแต่อย่างใด มีอำนาจอยู่ในกำกับของรัฐซึ่งเป็นอำนาจบางส่วนที่รัฐบาลกลางได้กระจายมาให้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำนิติกรรมสัญญากับองค์กรอื่น ๆ ได้ อำนาจนี้รวมถึงการจัดการ การควบคุม และบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นตลอดจนการจัดทำและดำเนินงบประมาณรายรับ-รายจ่ายขององค์กร

2.5.3 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ตามภารกิจหน้าที่และพื้นที่ที่ระบุชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนหรือจากความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทยเป็นไปตามระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วยการ

บริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2552) ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างการจัดระเบียบราชการแผ่นดิน
แหล่งที่มา: โกวิทย์ พวงงาม, 2552.

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น คือ การใช้หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้กับประชาชนโดยตรง สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีการจัดระเบียบราชการบริหารท้องถิ่นในปัจจุบัน มี 2 ระบบ คือ ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วไป ปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด และระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

2.5.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการบริหารราชการขององค์กรปกครอง
ท้องถิ่นในเชิงภารกิจของรัฐได้จำแนกเป็น 3 ประเภท (ชาอุชัย แสงศักดิ์, 2539) คือ

1) ภารกิจทางปกครอง ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ
การป้องกันประเทศ การต่างประเทศ การอำนวยความสะดวก ฯลฯ ภารกิจประเภทนี้เป็นภารกิจ
ของรัฐโดยตรง ทว่าไปรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการเอง

2) ภารกิจทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การให้บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรม
และพาณิชย์กรรม เช่น สาธารณูปโภค การขนส่ง ฯลฯ ภารกิจประเภทนี้รัฐอาจเป็นผู้ดำเนินการเอง
โดยผ่านส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรืออาจมอบอำนาจให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการภายใต้การกำกับ
กับดูแลของรัฐ

3) ภารกิจทางสังคม ได้แก่ การให้บริการทางสังคม เช่น การให้บริการ
การศึกษา การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข การกีฬา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ภารกิจ
ประเภทนี้รัฐอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยผ่านส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรืออาจมอบอำนาจให้
เอกชนเป็นผู้ดำเนินการภายใต้การกำกับกับดูแลของรัฐ

2.5.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการบริหารราชการขององค์กรปกครอง
ท้องถิ่นในเชิงภารกิจของท้องถิ่นเกิดขึ้นจากลักษณะของสภาพชุมชนเองซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐไม่
สามารถเข้าไปสอดส่องดูแลได้โดยทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของภารกิจเป็นเรื่องของ
ความต้องการแต่ละชุมชน เช่น การรักษาความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอย การให้มีน้ำสะอาด
ตลาด ฯลฯ

2.5.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการบริหารราชการขององค์กรปกครอง
ท้องถิ่นในเชิงควบคุม กำกับ ดูแล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจ
การกระจายอำนาจโดยปราศจากการควบคุมกำกับย่อมทำให้รัฐเดียวไม่สามารถดำรงอยู่ได้ การ
ควบคุมกำกับนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1) การควบคุมกำกับโดยตรง แบ่งเป็น 2 กรณีด้วยกัน

(1) การควบคุมกำกับด้วยบุคคลหรือองค์กร เป็นการควบคุม
สถานภาพทางกฎหมายของคณะบุคคลหรือบุคคลคนเดียวที่อยู่ในรูปของคณะบุคคล เช่น คณะ
เทศมนตรี สภาเทศบาล นายกเทศมนตรี เป็นต้น

(2) การควบคุมกำกับโดยการกระทำ การกระทำที่สำคัญต้องอยู่ภายใต้
การควบคุมกำกับของรัฐ ได้แก่ การให้ความเห็นชอบต่องบประมาณขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น การสั่งเพิกถอนหรือสั่งให้ระงับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

2) การควบคุมกำกับโดยอ้อม แบ่งเป็น 2 กรณีด้วยกัน

(1) การให้เงินอุดหนุน เป็นมาตรการในการควบคุมกำกับทางอ้อม
ทุกปีรัฐจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

(2) การใช้สัญญามาตรฐาน การทำสัญญาต่าง ๆ ขององค์กร
ปกครองท้องถิ่นนั้น ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วน
ท้องถิ่นกำหนดว่าต้องทำตามแบบที่อยู่ในส่วนที่แนบท้ายระเบียบ และการเปลี่ยนแปลงสัญญาจะ
กระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากอัยการจังหวัด

การควบคุมกำกับต่างกับการบังคับบัญชาเนื่องจากการกระจายอำนาจให้แก่ส่วน
ท้องถิ่นมีหลักการคือการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้ตัดสินใจด้วยตนเอง มีการปกครองด้วย
ตนเอง การควบคุมกำกับควรอยู่ในขอบเขตโดยพิจารณาว่าท้องถิ่นทำกิจการในกรอบอำนาจของ
ตนหรือไม่ ละเมิดกฎหมายหรือไม่ กรณีเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าส่วนกลางจะไม่สามารถควบคุม
ดุลยพินิจของส่วนท้องถิ่นได้ การควบคุมกำกับนอกจากจะสามารถควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของ
นิติกรรมทางการปกครองของท้องถิ่นแล้วยังสามารถควบคุมดุลยพินิจของท้องถิ่นด้วย แต่การ
ควบคุมดุลย-พินิจจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วโดยชัดแจ้งเท่านั้น (โกวิทย์ พวงงาม,
2552)

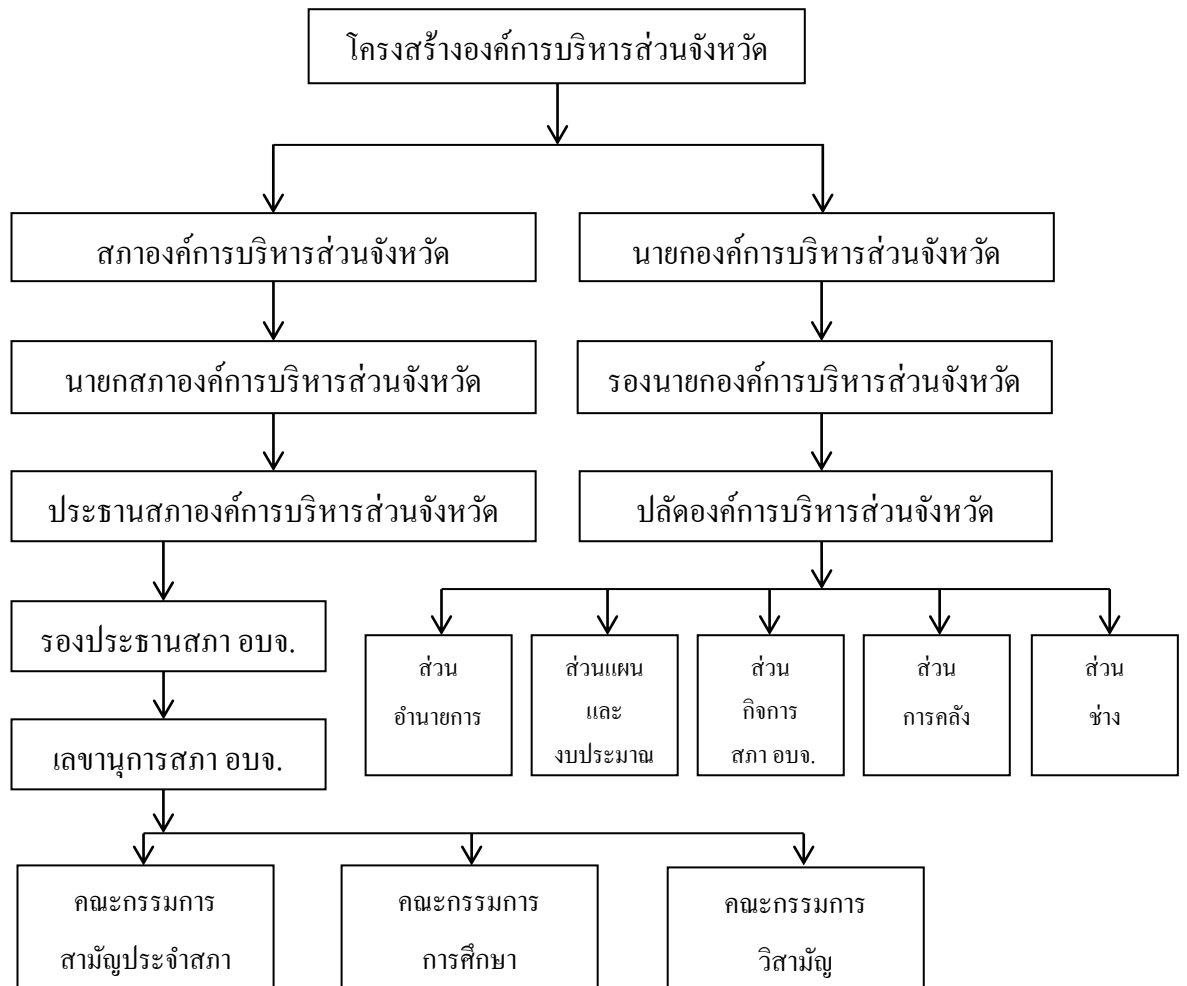
2.5.5 ประเภทของการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.5.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตาม
พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 บัญญัติ
ให้จังหวัดหนึ่งมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เขตของ
องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ เขตจังหวัด (สนิท จรอนันต์, 2549) มีอำนาจหน้าที่ 2 ลักษณะ คือ
อำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด และอำนาจหน้าที่ในเขตสภาตำบล โดยมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่
ประการแรก เป็นผู้ประสานงาน คือ ประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ประสานการปฏิบัติ
หน้าที่ของสภาตำบลและท้องถิ่น ประสานการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขต
องค์การบริหารส่วนจังหวัด ประการที่สอง เป็นผู้สนับสนุน คือ สนับสนุนสภาตำบลและท้องถิ่นอื่น
ในการพัฒนาท้องถิ่น ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและท้องถิ่นอื่น แบ่งสรร
เงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและท้องถิ่นอื่น และประการที่สาม เป็นผู้ปฏิบัติ คือ
ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.
2498 ในเขตสภาตำบล ชุมครอง คูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำกิจการ
ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งสมควรให้องค์การ

บริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทำกิจการที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และปฏิบัติหน้าที่ราชการในความรับผิดชอบของส่วนกลาง ซึ่งอาจเป็นราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคตามที่ได้รับมอบหมาย โดยโครงสร้างการบริหารส่วนจังหวัดแสดงดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด

แหล่งที่มา: โกวิท พวงงาม, 2552.

2.5.5.2 เทศบาล

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546) (สนธิ จรอนันต์, 2549) การจัดตั้งเทศบาลกระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) เทศบาลตำบล ใช้เกณฑ์รายได้เป็นตัวกำหนด คือ พื้นที่ใดจะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท ไม่รวมเงินอุดหนุน ประชากร 7,000 คนขึ้นไป อยู่อาศัยหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 1,500 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร หน้าที่ที่ต้องกระทำในเขตเทศบาล ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อย การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น การให้บริการแก่ราษฎร ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และหน้าที่อื่น หรือที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ที่เทศบาลตำบลอาจกระทำได้ตามความจำเป็น หรือมีความสามารถกระทำได้ คือ การให้บริการแก่ราษฎรเพิ่มเติม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับน้ำสะอาดหรือการประปา โรงฆ่าสัตว์ ตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม สุสานและฌาปนสถาน การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากิน การจัดให้มีและบำรุงสถานพิทักษ์รักษาคนเจ็บป่วย ไฟฟ้าหรือแสงสว่าง ทางระบายน้ำ และเทศพาณิชย์ กรณีที่มีความจำเป็น เช่น การควบคุมการก่อสร้างอาคาร การแก้ปัญหาชุมชนแออัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่นหรือการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล กระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลเฉพาะแห่งได้ หรือกรณีที่จังหวัดเห็นว่าสุขาภิบาลใดเหมาะสม สมควรยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล จังหวัดสามารถรายงานไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งให้ดำเนินการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลได้

(1) โครงสร้างของเทศบาลตำบล โกวิทช์ พวงงาม (2552) อธิบายถึงโครงสร้างของเทศบาลตำบล ดังนี้

ก) สภาเทศบาลตำบล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารเพื่อถ่วงดุลอำนาจ สภาเทศบาลตำบลประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และดำรงตำแหน่งวาระ 4 ปี โดยสมาชิกสภาเทศบาลตำบลมีทั้งหมด 12 คน มีประธานสภาหนึ่งคน และรองประธานสภาหนึ่งคน

ข) คณะเทศมนตรี เป็นฝ่ายบริหารกิจการของเทศบาล โดยคณะเทศมนตรีเลือกมาจากสมาชิกสภาเทศบาลตำบลที่สมาชิกเทศบาลตำบลมีมติเห็นชอบ ซึ่งคณะเทศมนตรีของเทศบาลตำบลประกอบด้วยนายกเทศมนตรีหนึ่งคน และเทศมนตรี 2 คน รวมแล้วคณะเทศมนตรีของเทศบาลตำบลมีทั้งหมด 3 คน

ค) พนักงานเทศบาล เป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลซึ่งปฏิบัติงานเป็นการประจำสำนักงานหรือนอกสำนักงานก็ได้ มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของ

ประชาชนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากต้องติดต่อและให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องทะเบียนราษฎร การสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษา และการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวนพนักงานของเทศบาลตำบลขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของงาน

(2) การแบ่งหน่วยงาน แบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 6 ส่วน (ซึ่งอาจมีส่วนงานนอกเหนือจากนี้ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม) ได้แก่

ก) สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนและนโยบายของเทศบาล เป็นเลขานุการของสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานนิติการ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และงานทะเบียน รวมทั้งงานอื่น ๆ ที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานของส่วนใดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ข) ส่วนคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี จัดเก็บภาษี งานด้านจัดทำงบประมาณ งานผลประโยชน์ของเทศบาล ควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาล รวมทั้งงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานของส่วนใดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ค) ส่วนสาธารณสุข มีหน้าที่แนะนำช่วยเหลือด้านสุขภาพและอนามัย โรงพยาบาลชุมชน ศูนย์บริการสาธารณสุข สุขาภิบาล การรักษาความสะอาด งานสัตว์-แพทย์ ตลาดสาธารณะ สุสานและงานฌาปนกิจสาธารณะ การประกอบการค้าอันอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมทั้งงานสาธารณสุขอื่น ๆ

ง) ส่วนช่าง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานโยธา งานบำรุงรักษาทางบก ทางระบายน้ำ สวนสาธารณะ งานสำรวจและแบบแผน งานสถาปัตยกรรม ผังเมือง งานสาธารณสุข งานควบคุมการก่อสร้างอาคาร งานเกี่ยวกับไฟฟ้าหรืองานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

จ) ส่วนการประปา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการและจำหน่ายน้ำสะอาด ตลอดจนจัดเก็บผลประโยชน์ในการนี้

ฉ) ส่วนการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาของเทศบาล งานด้านการสอน การนิเทศ การศึกษา งานสวัสดิการสังคมและนันทนาการ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล (โกวิท พวงงาม, 2552)

ก) อำนาจในการตราเทศบัญญัติ เทศบัญญัติ คือ กฎข้อบังคับท้องถิ่น มีผลบังคับใช้เฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้น โดยสภาเทศบาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย โดยเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี ถือเป็นการใช้อำนาจ

สูงสุดในการควบคุม ถ้าหากร่างดังกล่าวไม่ได้รับการเห็นชอบจากสภาเทศบาลแล้ว หมายถึงคณะเทศมนตรีสิ้นสุดในหน้าที่

ข) อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร สภาเทศบาลมีอำนาจในการควบคุมคณะเทศมนตรีให้ปฏิบัติหน้าที่ไปตามระเบียบแบบแผนและนโยบายที่กำหนดไว้ มีมาตรการควบคุมที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) การตั้งกระทู้ถาม สมาชิกเทศบาลมีสิทธิตั้งกระทู้ถามคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีในข้อความใด ๆ ที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ 2) การเปิดอภิปราย สมาชิกเทศบาลมีสิทธิขอเปิดอภิปรายต่อคณะเทศมนตรี หรือเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งได้ ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ และ 3) การอนุมัติงบประมาณประจำปี สภาเทศบาลซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น สามารถควบคุมการจัดหารายได้และการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และในกรณีที่สภาเทศบาลพิจารณาไม่ลงมติรับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีที่คณะเทศมนตรีเสนอ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามมีผลให้คณะเทศมนตรีชุดนั้นต้องพ้นตำแหน่งไป

ค) อำนาจในการให้ความเห็นชอบแต่งตั้งคณะเทศมนตรี กฎหมายว่าด้วยเทศบาลกำหนดเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีไว้ว่า “ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรี และเทศมนตรี ด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล” คือให้อำนาจในการเห็นชอบแต่งตั้งคณะเทศมนตรี โดยสภาเทศบาลจะเสนอการเห็นสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง มีข้อสังเกตว่าในปัจจุบันมีการจัดกลุ่มในลักษณะพรรคการเมืองขึ้น ดังนั้นกลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งเป็นฝ่ายเสียงข้างมากจะมีโอกาสสูงในการได้รับเลือกตั้งเป็นฝ่ายบริหาร (คณะเทศมนตรี)

ง) อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาเทศบาล สภาเทศบาลมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยคณะกรรมการสภาเทศบาลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) คณะกรรมการสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาล และกระทรวงมหาดไทยออกระเบียบให้มีคณะกรรมการสามัญประจำสภาเทศบาลได้ไม่เกิน 2 คณะ โดยเทศบาลตำบลให้มีกรรมการในคณะหนึ่ง ๆ ได้ไม่เกิน 3 คน และ 2) คณะกรรมการวิสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาล โดยอาจมีจำนวนหรือองค์ประกอบของคณะกรรมการได้เช่นเดียวกับคณะกรรมการสามัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

(4) อำนาจหน้าที่ของคณะเทศมนตรีเทศบาลตำบล (โกวิท พงงาม, 2552)

ก) อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการบริหารงานโดยทั่วไปของเทศบาลตามที่เทศบาลกำหนดไว้

ข) อำนาจหน้าที่ในการเปรียบเทียบคดีที่ละเมิดต่อเทศบัญญัติโดยเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจเพื่อเปรียบเทียบคดีที่มีการละเมิดต่อเทศบัญญัติได้ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ นายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรีมีอำนาจที่จะเรียกผู้กระทำความผิดและพยานมาบันทึกถ้อยคำเพื่อประกอบพิจารณาด้วย

ค) อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ คือคณะเทศมนตรีมีหน้าที่เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในเขตเทศบาล ตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ หรือกฎหมายอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและได้กำหนดไว้โดยกฎกระทรวง

(5) อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล (โกวิทฯ พวงงาม, 2552)

ก) หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

- (1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- (3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดิน และที่

สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล

- (4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- (5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- (6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (7) หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือ

กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

ข) หน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

- (1) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- (2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- (3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- (4) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- (5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (6) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บ

ไข้

- (7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (8) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ

(9) เทศพาณิชย์

ค) หน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนด เช่น

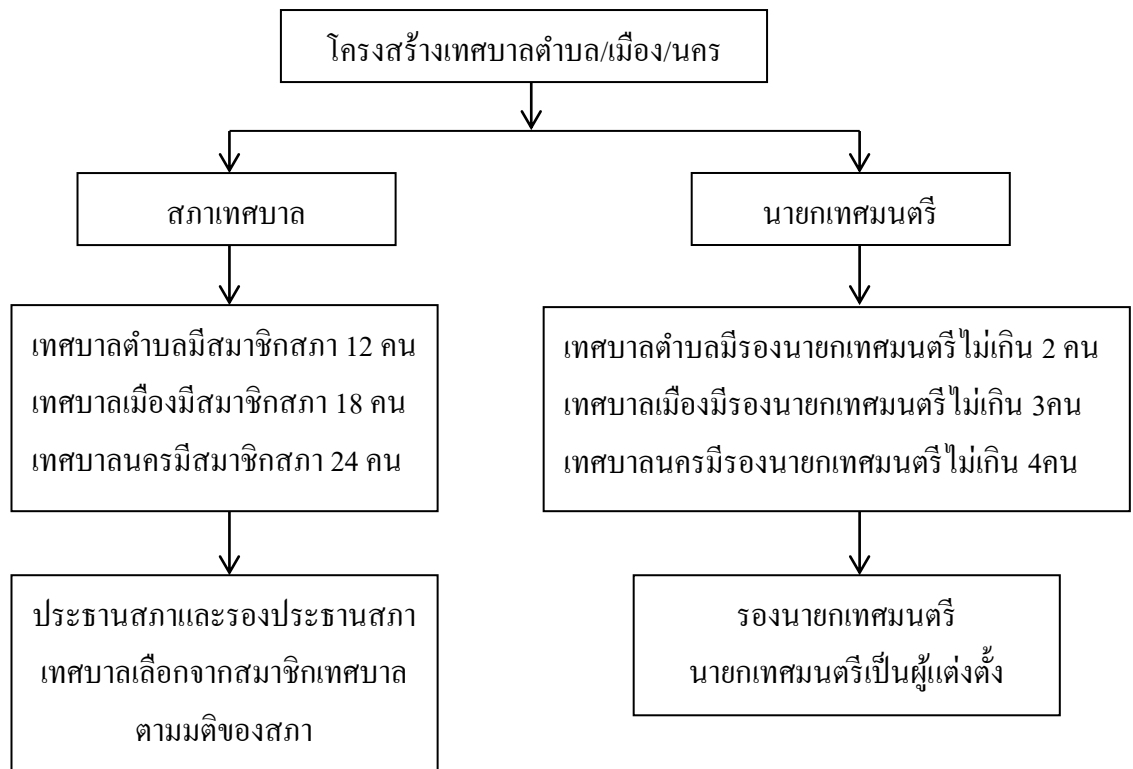
- (1) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475
- (2) พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484
- (3) พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระทำปุ๋ย พ.ศ.

2490

(4) พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2495

2) เทศบาลเมือง คือ ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากร 10,000 คนขึ้นไป อยู่อาศัยหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามกฎหมายกำหนด หน้าที่ที่เทศบาลเมืองต้องกระทำในเขตเทศบาล ได้แก่ หน้าที่ที่บังคับให้เทศบาลตำบลต้องกระทำ หน้าที่ให้บริการแก่ราษฎรเพิ่มเติมคือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับน้ำสะอาดหรือการประปา โรงฆ่าสัตว์ การจัดให้มีและบำรุงสถานพิทักษ์รักษาคนเจ็บป่วย การจัดให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ ไฟฟ้าหรือแสงสว่าง ทางระบายน้ำ และการจัดให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น ส่วนหน้าที่ที่เทศบาลเมืองอาจกระทำได้ตามความจำเป็น หรือมีความสามารถกระทำได้ ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เช่น การจัดให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น การใช้บริการแก่ราษฎรเพิ่มขึ้น เช่น การจัดให้มีและบำรุงสงเคราะห์มารดาและเด็ก การจัดให้มีและบำรุงโรงพยาบาล การจัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข การจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น

3) เทศบาลนคร คือ ท้องถิ่นที่มีประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป อยู่อาศัยหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร มีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องตามกฎหมายกำหนด หน้าที่ที่เทศบาลนครต้องกระทำในเขตเทศบาล ได้แก่ หน้าที่ที่บังคับให้เทศบาลเมืองต้องกระทำ การให้บริการแก่ราษฎรเพิ่มขึ้น เช่น การจัดให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก และกิจการอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข เป็นต้น การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม ที่จอดรถ การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง และการส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว ส่วนหน้าที่ที่เทศบาลนครอาจกระทำได้ตามความจำเป็น หรือมีความสามารถกระทำได้ เป็นเช่นเดียวกับเทศบาลเมือง

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างเทศบาล

แหล่งที่มา: สนิท จรอนันต์, 2549.

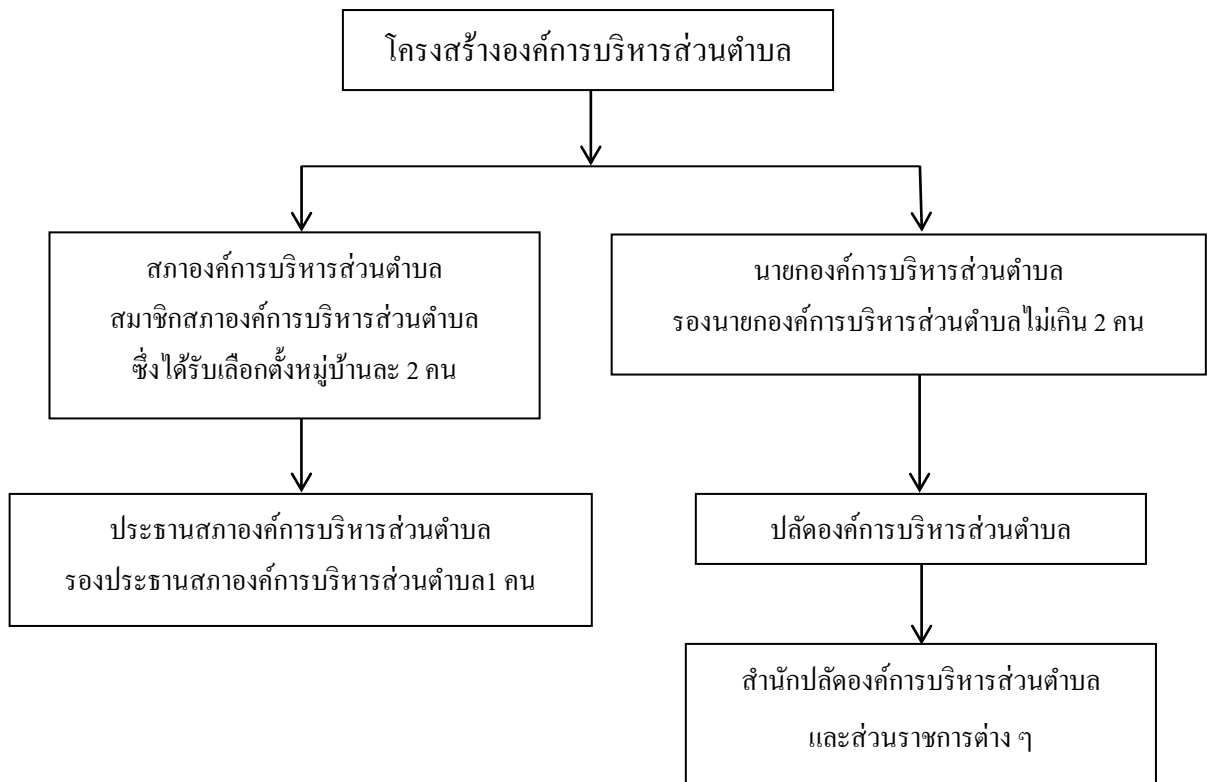
2.5.5.3 องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) (สนิท จรอนันต์, 2549) ซึ่งบัญญัติให้ยกฐานะเป็นสภาตำบลที่มีรายได้ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท โดยไม่รวมเงินอุดหนุน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น หากองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งใดมีรายได้ต่ำ จะถูกยุบรวม โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีจำนวนประชากรทั้งหมดไม่ถึง 2,000 คน เป็นเหตุให้ไม่สามารถบริหารงานพื้นที่นั้นให้มีประสิทธิภาพได้ ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศยุบรวม

องค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว โดยให้รวมพื้นที่เข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นที่มีเขตติดต่อกับภายในเขตอำเภอเดียวกัน หรือให้รวมพื้นที่เข้ากับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกัน ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้นหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องกระทำ ได้แก่ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ค้ำครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร ส่วนหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลอาจพิจารณาจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ให้มีน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่าง ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร การค้ำครอง ดูแล รักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ การท่องเที่ยว และการผังเมือง

ภาพที่ 2.5 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

แหล่งที่มา: สนิท จรอนันต์, 2549.

2.5.5.4 กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 กำหนดฐานะกรุงเทพมหานครเป็นส่วนราชการส่วนท้องถิ่นนครหลวงหรือท้องถิ่นนครหลวง มีเขตปกครองเต็มพื้นที่ ต่อมามีการปรับปรุงให้มีอิสระจากส่วนกลางมากขึ้น โดยการตราพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542 (สนิท จรอนันต์, 2549) มีสาระสำคัญโดยสังเขป ได้แก่

- 1) ให้เลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และให้ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพิจารณาแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ 4 คน
- 2) ไม่มีการลงประชามติให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่ง
- 3) การยุบสภากรุงเทพมหานคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี

4) ถ้ามีการยุบสภากรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย

5) มีสภาเขตทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาผู้อำนวยการเขต

6) กรุงเทพมหานครมีอำนาจออกข้อบัญญัติ เกี่ยวกับการคลังและการรักษาทรัพย์สินของกรุงเทพมหานคร รวมถึงอำนาจสั่งยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ที่ค้างชำระภาษี โดยไม่ต้องขอหมายศาล

7) ให้ข้าราชการกรุงเทพมหานครบางตำแหน่ง และข้าราชการที่ผู้ว่ากรุงเทพมหานครแต่งตั้ง เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับปฏิบัติหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามความหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

8) มีกิจการในอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น เช่น การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด การผังเมือง การขนส่ง เป็นต้น

9) สามารถตั้งสหกรณ์ เพื่อดำเนินกิจการในอำนาจหน้าที่ได้

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542 กำหนดอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่

1) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ด้วย

2) การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด

3) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

4) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

5) การผังเมือง

6) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

7) การวิศวกรรมจราจร

8) การขนส่ง

9) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ

10) การดูแลรักษาที่สาธารณะ

11) การควบคุมอาคาร

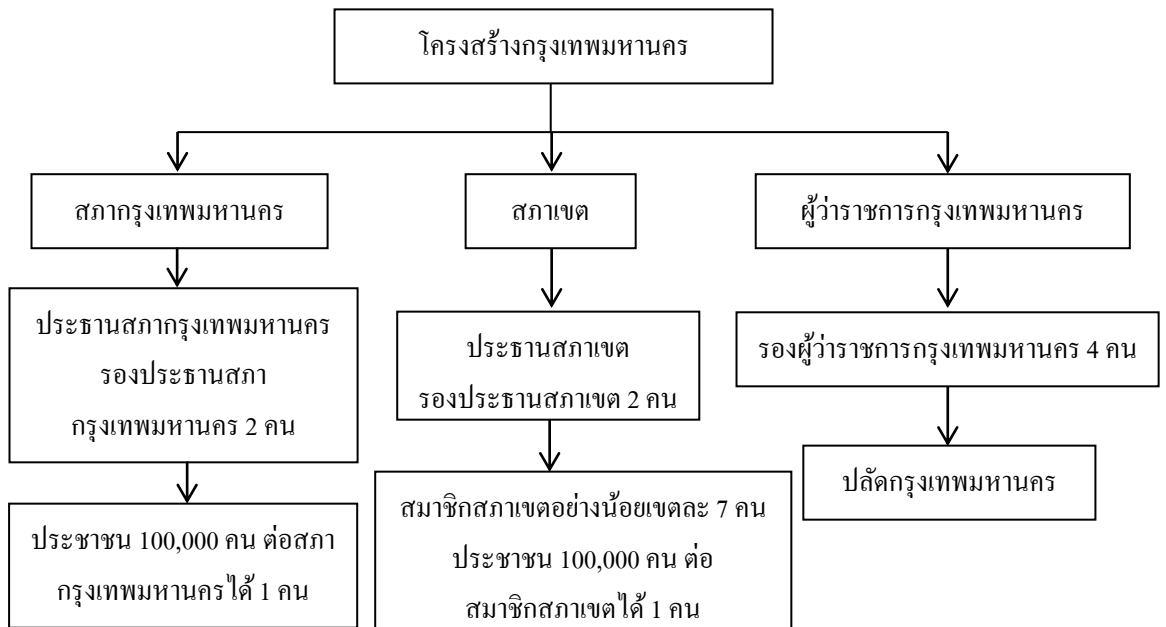
12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

14) การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

15) การสาธารณสุขปโภค

- 16) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- 17) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- 18) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- 19) การควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยโรงมหรสพและสาธารณสุขสถานอื่น ๆ
- 20) การจัดการศึกษา
- 21) การสาธารณสุข
- 22) การสังคมสงเคราะห์
- 23) การส่งเสริมการกีฬา
- 24) การส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- 25) การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร
- 26) หน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายระบุให้อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือกฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 2.6 โครงสร้างกรุงเทพมหานคร

แหล่งที่มา: สนิท จรอนันต์, 2549.

2.5.5.5 เมืองพัทยา

เมืองพัทยาเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติระเบียบราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 เดิมเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เหตุที่เป็นท้องถิ่นที่มีผลประโยชน์กระทบต่อผลประโยชน์ของราษฎรในท้องถิ่น และผลประโยชน์ต่อประเทศอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเฉพาะแตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ โดยนำแนวคิดการปกครองในรูปแบบผู้ปกครองเมือง (City Manager) ปัจจุบันเมืองพัทยามีการปรับปรุงรูปแบบการบริหารราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 (สนธิ จรอนันต์, 2549) อำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยามีดังนี้

1) การตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดแย้งต่อกฎหมาย และโดยความเห็นชอบของสภาเมืองพัทยาโดยข้อบัญญัติต่อไปนี้ จะกำหนดโทษจำคุก หรือ โทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับผู้ละเมิดได้ แต่กำหนดโทษจำคุกห้ามเกินหกเดือนและปรับเกินหนึ่งหมื่นบาทไม่ได้

- (1) การปฏิบัติให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา
- (2) เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ตรา

ข้อบัญญัติได้

- (3) การให้บริการโดยมีค่าตอบแทน
- (4) การพาณิชย์
- (5) การคลัง การงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน การจัดหา

ผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การจ้าง และการพัสดุ (มาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานกลางที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด)

2) การดำเนินการในเขตเมืองพัทยา

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อย
- (2) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและ

ทรัพยากรธรรมชาติ

(3) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน

- (4) การวางแผนผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง
- (5) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
- (6) การจัดการจราจร
- (7) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้าน

เมือง

- (8) การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการบำบัดน้ำเสีย
- (9) การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- (10) การจัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และที่จอดรถ
- (11) การควบคุมอนามัยและความปลอดภัยในร้านจำหน่ายอาหาร

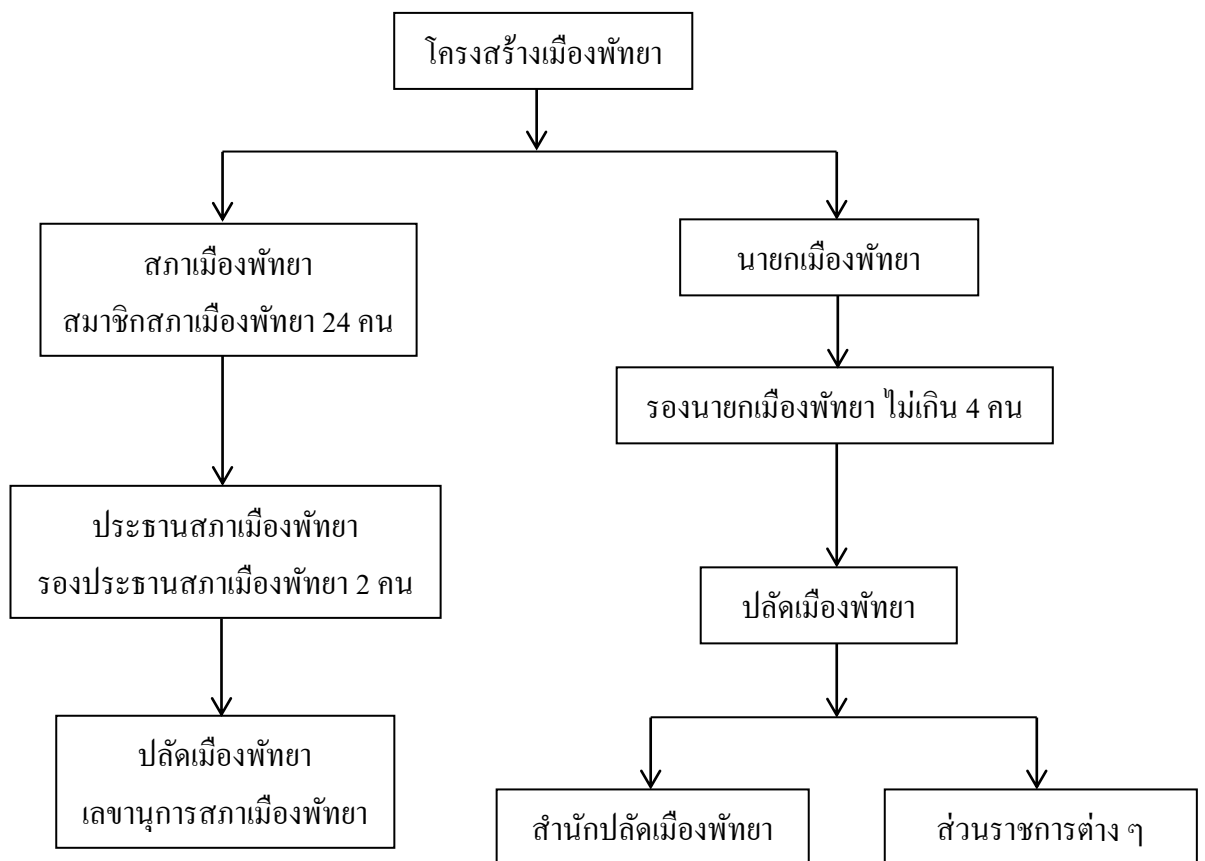
โรงพยาบาล และสถานบริการอื่น

- (12) การควบคุมและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว
- (13) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

- (14) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาล

นครหรือเมืองพัทยา

ภาพที่ 2.7 โครงสร้างเมืองพัทยา

แหล่งที่มา: สนิท จรอนันต์, 2549.

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local administration) หมายถึง การที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจซึ่งกำหนดให้โดยกฎหมาย ดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองภายใต้หน่วยงานผู้บริหาร งบประมาณและบุคลากรของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาล ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศทุกจังหวัด มี 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ 2) การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีการบริหารจัดการไม่เหมือนกับรูปแบบทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเขตเมืองใหญ่ เช่น เมืองหลวงหรือเมืองท่องเที่ยว ซึ่งไม่เหมาะที่จะใช้รูปแบบทั่วไปในการปกครอง ปัจจุบันมีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาที่เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่ามิบทบาทหน้าที่สำคัญในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการดูแลเขตพื้นที่ ดังนั้นการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่ามีผู้ได้ทำการศึกษาไว้หลายชิ้นดังต่อไปนี้

พสุ คงอภัย (2550) ได้ทำการศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีศึกษาเทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการขยะตามหลักธรรมาภิบาล ทุนทางสังคม และการกระจายอำนาจอยู่ในระดับที่ดี ทุนทางสังคมในด้านความเป็นภราดรภาพของประชาชนในท้องถิ่น มีภาพรวมสามัคคีกลมเกลียวในระดับปานกลาง เนื่องจากสภาพสังคมค่อนข้างเป็นชุมชนเมือง และขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับเทศบาล ส่วนความโดดเด่นด้านการจัดการขยะคือการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้อย่างครบวงจรเข้ามาจัดการปัญหาขยะโดยเฉพาะ

เพียงกมล มานะรัตน์ (2550) ได้ทำการศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล โคกใหญ่ อำเภอนาทวี จังหวัดเลย พบว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาลอยู่ในระดับสูง มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลในโครงการขยะทองคำ ซึ่งสามารถลดปริมาณขยะในชุมชนได้ประมาณร้อยละ 80 ต่อเดือน ทำให้เกิดการลดใช้สารเคมี ลดจำนวนผู้ป่วย ลดค่าใช้จ่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่พบว่ามีจุดบกพร่องบ้างด้านการมีส่วนร่วมซึ่งยังไม่ครอบคลุมประชาชนทั้งหมด ด้านความโปร่งใส อบต.โคกใหญ่ไม่เคยถูกร้องเรียนเรื่องการทุจริต และมีช่องทางให้ประชาชนร้องเรียน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบอย่างเต็มที่ ด้านทุนสังคมอยู่ในระดับที่สูงด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และท้ายที่สุดด้านการกระจายอำนาจอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีอิสระในการบริหารงบประมาณ และบุคคลน้อยมาก

พงศ์ภพ ขนบแก้ว (2550) ได้ทำการศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่ามีการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านความโปร่งใส มีช่องทางการร้องเรียน เปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานและไม่มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตที่มีมูล อีกทั้งดำเนินโครงการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้ในระดับหนึ่ง ส่วนการแก้ไขข้อร้องเรียนทำอย่างรวดเร็ว ด้านหลักนิติธรรม มีการประกาศกฎเกณฑ์การบังคับใช้กฎระเบียบและมีระบบการตรวจสอบโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการ ส่วนด้านทุนทางสังคมมีความเป็นภราดรภาพ ชุมชนมีความเหนียวแน่นในการรวมกลุ่ม และมีกลไกการจัดการปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน สุดท้ายด้านการกระจายอำนาจ มีอิสระในการบริหารงาน งบประมาณ และบุคคล ทำให้สามารถดำเนินการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี

ธนภรณ์ บัวคำภา (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นศึกษากรณีเทศบาลตำบลคิ่งตะเกียบอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคิ่งตะเกียบในฐานะผู้นำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลและมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลคิ่งตะเกียบนั้นประกอบด้วยกรณีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรและด้านการเงินรวมไปถึงจำนวนของบุคลากรส่วนปัญหาในการนำหลักธรรมาภิบาลไป

ปฏิบัติที่สำคัญมี 2 ประการคือการมีระบบการให้รางวัลการประกวดองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหลักการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลที่ไม่ชัดเจนและบุคลากรบางส่วนไม่ยอมรับในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

วัฒน์ ทาบังกาพ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรท้องถิ่น กรณีศึกษาตำบลแม่เม็ก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน และขยายเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาเรื่องการทำลายป่าจนเกิดความแห้งแล้งในลำห้วยลำธารและก่อให้เกิดผลกระทบเป็นความเดือดร้อนของชุมชนต่าง ๆ ร่วมกัน การมีผู้นำที่มีสำนึกรับผิดชอบสูงต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน การรวมตัวกันเพื่อหาแนวทางป้องกันการแย่งชิงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากคนภายนอก และการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรเอกชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรชุมชนระดับหมู่บ้านต่อองค์กรเครือข่าย คือกระบวนการ การสร้างจิตสำนึกของคณะกรรมการองค์กรเครือข่ายผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดความเชื่อมโยงของการแก้ไขปัญหาหรือบริหารการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และยังขาดการประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งขาดระบบข้อมูลและตัวชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นควรวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างผสมผสาน สร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย และเสริมศักยภาพขององค์กรท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาแก่เจ้าหน้าที่และประชาชนเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา และจัดทำโครงการแบบมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น

อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เงื่อนไขและกระบวนการประสานทุนทางสังคมของท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ข้อสรุปว่าลักษณะสำคัญของชุมชนตำบลกำแพงเขาที่ประชาชนรู้สึกภาคภูมิใจมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางจากเดิมซึ่งแม้จะมีอยู่แล้วแต่ก็กระจัดกระจายเป็นส่วน ๆ อดต. เข้ามาเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมให้เกิดเป็นพลังของประชาชนมากขึ้นอีกระดับหนึ่ง โดยอาศัยการบริหารจัดการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การคิดการทำกรตรวจสอบไปจนกระทั่งถึงการตัดสินใจทางงบประมาณเป็นองค์กรที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ อดต. จึงเป็นองค์กรที่สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้ประชาชนเห็นถึงพลังตนเองในการปกครองท้องถิ่นและทำให้ผู้นำและประชาชนเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้นที่จะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกจากนี้การมีส่วนร่วมจะยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับกรสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดแนวคิดและการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นทั้งในกลุ่มผู้นำและประชาชนด้วยจนกระทั่งการมีส่วนร่วมกลายเป็น

วัฒนธรรมหรืออยู่ในวิถีชีวิตของคนทั้งหมดเมื่อหนึ่งการมีส่วนร่วมจะยั่งยืนไม่ล้มหายตายจากไปตามการเปลี่ยนแปลงของบุคคล

นภาพร อติวานิชยพงศ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ธรรมนูญภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อบต.ดอนแก้วมีความโดดเด่นในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยการจัดทำโครงการขยะทองคำและการที่ อบต. ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมนูญภิบาลเกิดจากการทำงานอย่างมีส่วนร่วมมีการวางแผนงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกิจกรรมและให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดเงื่อนไขที่สนับสนุนให้ อบต. ประสบความสำเร็จคือการที่องค์กรภายในชุมชนเองมีความเป็นธรรมนูญภิบาลมีวิสัยทัศน์ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งทุนทางสังคมของชุมชนดอนแก้วที่ทำให้ อบต. ได้รับแรงสนับสนุนจากองค์กรชุมชนเชื่อมสู่ความร่วมมือจากชุมชนได้กว้างขวางนอกจากนี้ อบต. โดดเด่นเรื่องของการทำงานด้วยความโปร่งใสจากการทุจริตช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความมั่นใจของสมาชิกในชุมชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของ อบต. ด้วยความเต็มใจความสำเร็จของการทำงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการมีทีมงานที่เข้มแข็งและมีอุดมการณ์ในการทำงานไปในแนวทางเดียวกันจึงไม่เกิดความขัดแย้งในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างไรก็ตามในอนาคตเมื่อเงื่อนไขภายในชุมชนและภายใน อบต. มีความเปลี่ยนแปลงไปจะต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของชุมชนอยู่ตลอดเวลาและเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ดูแลรับผิดชอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้องค์กรในระดับท้องถิ่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง องค์กรการบริหารส่วนตำบลธรรมนูญภิบาล กรณี องค์กรการบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่าการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์และองค์กรการบริหารส่วนตำบลบางขุนไทรพร้อมภาคีต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จเรื่องจากปัจจัย ดังนี้ 1) ผู้ใหญ่บ้านและกำนันมีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทำให้การทำงานของกลุ่มมีความสะดวกรวดเร็วรวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารจากทั้งทางราชการและแหล่งข่าวต่าง ๆ รวดเร็วฉับไวทันต่อเหตุการณ์เนื่องจากความเป็นผู้นำทางการและมีประสบการณ์ทำงานในพื้นที่มานาน 2) อบต. ให้การส่งเสริมและสนับสนุนงานอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์การแสดงผลข่าวสารของกลุ่มผู้สาธารณชนอื่น ๆ จนกลุ่มเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากกลุ่มคนทั่วไป 3) อบต. และกำนันผู้ใหญ่บ้านมีการทำงานอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติทำให้เกิดการทำงานร่วมกันทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในตำบลและ 4) การมีส่วนร่วมและการเสียดสของประชาชนในพื้นที่ทั้งด้านแรงงานและความเข้าใจความอดทนร่วมกันในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์งานกลุ่มอย่างไรก็ตามการ

จัดการทรัพยากรชายฝั่งขององค์การบริหารส่วนบางขุนไทรที่ร่วมกับภาคีฝ่ายต่าง ๆ นั้นระดับการยึดโยงความร่วมมือและความสามัคคีกลมเกลียวที่คงอยู่ในท้องถิ่นจะเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่งและเรื่องนี้ปัจจัยด้านการแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอาจเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระดับความร่วมมือได้

จำลอง โปธิบุญ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการฝ่าวิกฤตภาวะโลกร้อน ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองแกลง พบว่า ด้านประสิทธิผล เทศบาลได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านอนุรักษ์พลังงาน/ลดภาวะโลกร้อนอย่างต่อเนื่อง ด้านกลุ่มเป้าหมายประชาชนและบุคลากรของเทศบาลได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการในระดับสูงส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของเทศบาล ด้านการบริหารจัดการ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน ตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001 มีนโยบาย แผนงาน และโครงการที่ครอบคลุม มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยนำระบบ ISO 14001 มาใช้ และมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม และราคาไม่แพงมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมลดภาวะโลกร้อน บทเรียนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับการจัดการพลังงาน/ลดภาวะโลกร้อน 2) การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักแก่ชุมชน 3) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม เช่น บทบาทของผู้นำท้องถิ่น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใสในการดำเนินงาน เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าว มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

บทที่ 3

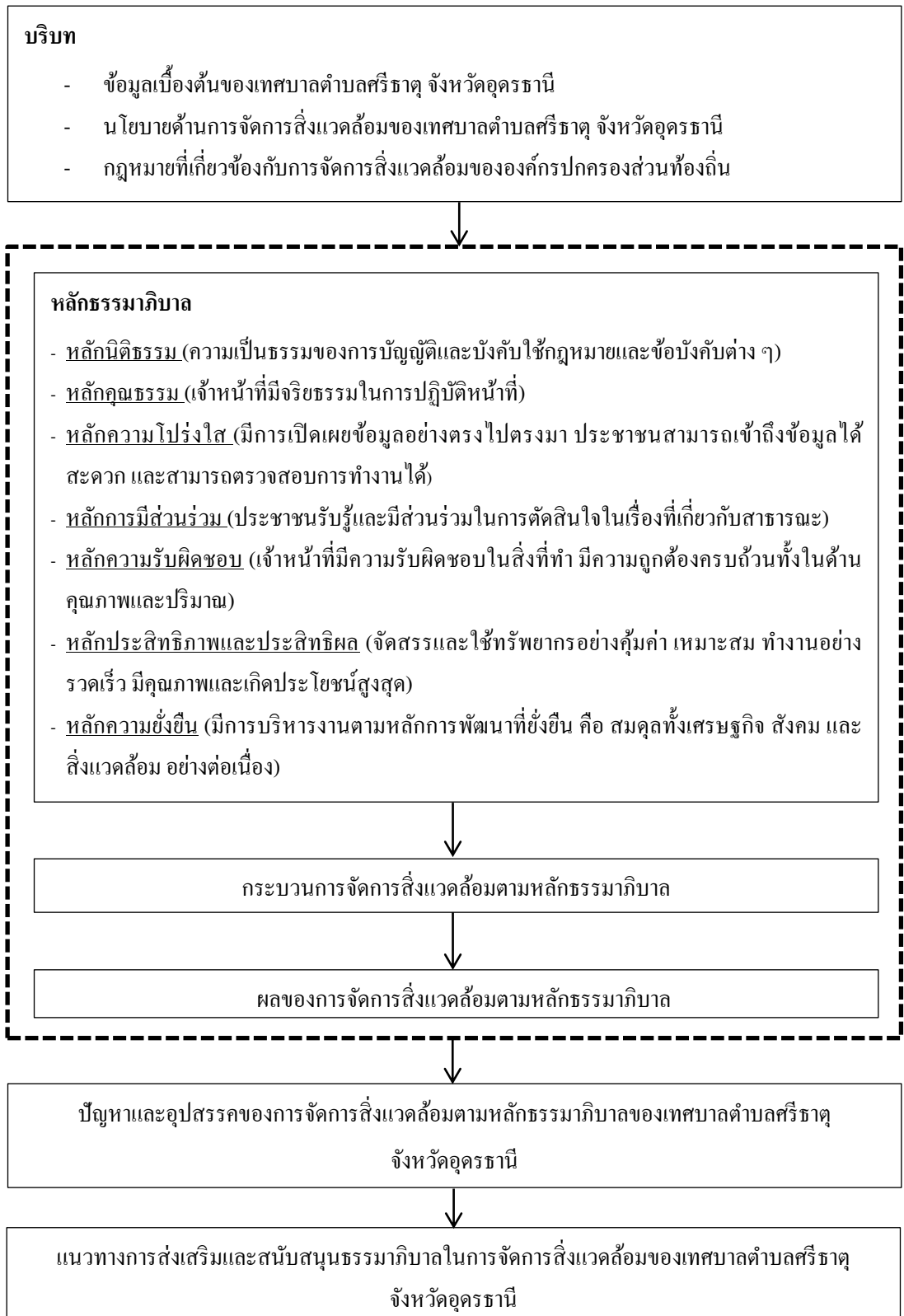
กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง ธรรมชาติของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือเอกสารทางวิชาการ รายงานการประชุม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลออนไลน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) ซึ่งการศึกษานี้มีรายละเอียดกรอบแนวคิดและวิธีศึกษาดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
- 3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา
- 3.3 แหล่งของข้อมูลในการศึกษา
- 3.4 วิธีการเก็บข้อมูล
- 3.5 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัยเรื่องธรรมชาติของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ดังแสดงในภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาถึงการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักของธรรมเนียมปฏิบัติของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อนำมาสู่แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี และเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ โดยงานวิจัยนี้มีแนวทางปฏิบัติตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) จากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมถึงนักวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชน ด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับการค้นคว้าข้อมูลจากวรรณกรรมทางวิชาการ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ เอกสารการประชุม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเรียบเรียงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.3 แหล่งของข้อมูลในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งมีรายละเอียดของแหล่งข้อมูลแต่ละประเภทที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) สัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี นักวิชาการ หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการค้นคว้าจากวรรณกรรมทางวิชาการ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ เอกสารการประชุม ข้อมูลออนไลน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี หน่วยงานส่วนกลาง นักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ 2) ผู้นำชุมชน 3) ประชาชน 4) นักวิชาการ 5) หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น และ 6) องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและครบถ้วนมากที่สุด ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้มากที่สุด อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและสัมผัสกับปัญหานี้จริง และใช้การเลือกตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snowball Selection) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลจากประชาชนที่สะดวกในการให้ข้อมูลและสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยได้จริง อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลจะแนะนำต่อไปยังผู้อื่นที่สามารถให้ข้อมูลได้จนได้ข้อมูลครบตามที่ต้องการ โดยเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประมาณ 30 - 45 นาที จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเรียบเรียง ตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยในขั้นต่อไป

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้กำหนดคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์เป็นการสอบถามมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่ออกแบบมาโดยเฉพาะกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภท รวมทั้งสิ้น 4 แบบ ได้แก่

3.4.1.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลศรีธาตุ

3.4.1.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน

3.4.1.3 แบบสัมภาษณ์สำหรับประชาชนทั่วไป

3.4.1.4 แบบสัมภาษณ์สำหรับนักวิชาการ หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยนำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน เหมาะสมตรงตามโครงสร้างการใช้ภาษาที่ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทำการปรับแก้แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลจริงเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงปรับแก้อีกครั้งเพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจริง ส่วนความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นเมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวแล้วผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันคำตอบของตนเองอีกครั้งว่าตรงกับที่ได้สัมภาษณ์ในครั้งแรกหรือไม่

3.4.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.4.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดซึ่งผ่านการทดสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์แล้ว

3.4.2.2 เครื่องบันทึกเสียงเพื่อบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งล่วงหน้าแก่ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อขออนุญาตก่อนบันทึกเสียงสัมภาษณ์ทุกครั้ง

3.4.2.3 สมุดบันทึกอุปกรณ์เครื่องเขียน และคอมพิวเตอร์

3.4.2.4 กล้องถ่ายรูป

3.5 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของงานวิจัยนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้แก่ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ 2) ผู้นำชุมชน 3) ประชาชน 4) นักวิชาการ 5) หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น และ 6) องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมรวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้นจำนวน 30 ท่านซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 เทศบาลตำบลศรีธาตุ

- 3.5.1.1 นายกเทศมนตรี จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.1.2 ปลัดเทศบาล จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.1.3 ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ท่าน

3.5.2 ผู้นำชุมชน

- 3.5.2.1 ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.2.2 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.2.3 ครูโรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.2.4 พระวัดศรีสว่างบรมสุข จำนวน 1 ท่าน
- 3.5.2.5 ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 ท่าน

3.5.3 ประชาชน

- 3.5.3.1 ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ จำนวน 13 ท่าน

3.5.4 นักวิชาการ

- 3.5.4.1 นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ท่าน
- 3.5.4.2 นักวิชาการด้านสังคม/ท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน

3.5.5 หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง

3.5.5.1 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ท่าน

3.5.5.2 เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ท่าน

3.5.5.3 เจ้าหน้าที่ของสถาบันพระปกเกล้า จำนวน 1 ท่าน

3.5.6 องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม

3.5.6.1 เจ้าหน้าที่ของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย จำนวน 2 ท่าน

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) โดยงานวิจัยนี้ประกอบด้วยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านทฤษฎี การตรวจสอบสามเส้าด้านบุคคล และการตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา ดังนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ โดยข้อมูลที่ได้ค้นพบจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม หากข้อมูลดังกล่าวมีข้อค้นพบเหมือนกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันแสดงว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลมาถูกต้อง

การตรวจสอบสามเส้าด้านบุคคล ได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) โดยนำข้อมูลที่ได้จากแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (บุคคล) มาเปรียบเทียบกัน หากมีข้อค้นพบเหมือนกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันแสดงว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลมาถูกต้อง

การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา ได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่ได้จากแต่ละบุคคลที่ระยะเวลาต่างกันมาเปรียบเทียบกัน เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้กระทำในหลายช่วงเวลาที่แตกต่างกัน หากมีข้อค้นพบเหมือนกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันแสดงว่าผู้วิจัยได้ข้อมูลมาถูกต้อง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interviews) กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 30 ท่าน ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสรุปเนื้อหา ความคิดเห็นและข้อมูลที่ค้นพบ แล้วนำเสนอตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์แต่ละหัวข้อ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวคิดที่ได้เสนอไว้ เพื่อนำมาสรุปผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 4) กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี (หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน)
- 5) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 6) แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลได้วิเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 หลัก ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกและปรับปรุงจากหลักการดังกล่าวจากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของธรรมาภิบาลกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการวิจัยนี้ ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละองค์ประกอบได้ ดังนี้

- 1) หลักนิติธรรม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

2) หลักคุณธรรม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยยึดหลักของความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อุดม ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

3) หลักความโปร่งใส ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นความจริงให้ประชาชนรับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น โดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้

4) หลักการมีส่วนร่วม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การทำประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น

5) หลักความรับผิดชอบ ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

6) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาน้อย ผลงานมีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

7) หลักความยั่งยืน ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารจัดการโครงการด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

นอกจากนี้ยังได้พิจารณาตามตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้แนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักนิติธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม 2) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
หลักคุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1) คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ถูกฟ้องร้องหรือร้องเรียนเรื่องทุจริตด้านสิ่งแวดล้อม 2) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเสมอภาค 3) เมื่อมีข้อขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ได้มีการไต่สวนสาธารณะเพื่อหาข้อเท็จจริง
หลักความโปร่งใส	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีการจัดตั้งหน่วยงานให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแก่ประชาชน 2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน 3) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างสะดวก 4) มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรับผิดชอบ
หลักการมีส่วนร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1) หน่วยงานรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 2) การจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวที่จะมีผลบังคับใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 3) มีการลงประชามติในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถหาฉันทามติได้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักความรับผิดชอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1) งานมีความถูกต้องครบถ้วนทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 2) มีการตอบสนองต่อการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับอย่างรวดเร็ว
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	<ol style="list-style-type: none"> 1) ใช้งบประมาณดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมคุ้มค่ากับผลงานที่ได้รับ 2) ใช้เวลารวดเร็วในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม 3) ประชาชนพึงพอใจกับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม
หลักความยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1) การบริหารงานคำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) มีการดำเนินงานโครงการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง ธรรมนูญในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมายหลัก และหน่วยงานราชการส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักวิชาการอิสระ และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ประกอบด้วย

- 4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 4.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 4.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 4.4 กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมนูญของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี (หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน)
- 4.5 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมนูญของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- 4.6 แนวทางการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ดังนี้

กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุจำนวน 3 ท่าน

กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 6 ท่าน

กลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่จำนวน 13 ท่าน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการส่วนกลางที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน

กลุ่มนักวิชาการจำนวน 3 ท่าน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 2 ท่าน

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนและผู้นำชุมชนแบ่งเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.3 และเพศหญิงร้อยละ 73.7 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีระดับการศึกษามากที่สุด คือ ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมา คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.6 และน้อยที่สุดเท่ากัน คือ ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 5.3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมาเท่ากัน คือ ค้าขาย ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 10.5 ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.9 รองลงมา คือ 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.8 ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.3 และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนและผู้นำชุมชน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	26.3
หญิง	14	73.7
รวม	19	100
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2	10.5
ประถมศึกษา	6	31.6
มัธยมศึกษา	7	36.8
ปวช/ปวส/อนุปริญญา	2	10.5
ปริญญาตรี	1	5.3
ปริญญาโท	1	5.3
รวม	19	100
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	2	10.5
รับจ้าง/แรงงาน	-	-
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	2	10.5
เกษตรกร	13	68.4
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	10.5

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
พนักงานเอกชน	-	-
รวม	19	100
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่		
ต่ำกว่า 5 ปี	1	5.3
5 – 10 ปี	3	15.8
มากกว่า 10 ปี	15	78.9
รวม	19	100
การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม		
มีส่วนร่วม	19	100
ไม่มีส่วนร่วม	-	-
รวม	19	100

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ทั้งหมดอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 10 ปี และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ส่วนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทจนถึงปริญญาเอก

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ได้จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512 มีฐานะเป็นสุขาภิบาลชื่อว่า “สุขาภิบาลจำปี” และเปลี่ยนชื่อเป็น “สุขาภิบาลศรีธาตุ” เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลใน พ.ศ. 2542 โดยยกฐานะสุขาภิบาลทั้งหมดทั่วประเทศเป็นเทศบาลตำบล จึงมีผลบังคับให้สุขาภิบาลศรีธาตุเปลี่ยนฐานะเป็น “เทศบาลตำบลศรีธาตุ” ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

เทศบาลตำบลศรีธาตุ ห่างจากอำเภอเมือง ประมาณ 73 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ของจังหวัดอุดรธานี อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอศรีธาตุ และมีระยะทางห่างจาก
กรุงเทพมหานครประมาณ 576 กิโลเมตร

4.1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีธาตุ เริ่มตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ทางด้านทิศ
ตะวันตก ตรงไปทางทิศตะวันออกผ่านหลักเขตที่ 2 ถึงหลักเขตที่ 3

ทิศใต้ ติดต่อเขตลำน้ำป่าวและอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มตั้งแต่หลักเขตที่ 5
ทางด้านทิศตะวันตกตรงไปทางทิศตะวันตกผ่านหลักเขตที่ 6 ถึงเขตที่ 7 และหลักเขตที่ 8

ทิศตะวันออก ติดต่อเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีธาตุ เริ่มตั้งแต่หลักเขตที่ 3 ด้านทิศ
เหนือตรงไปทางทิศใต้ผ่านหลักเขตที่ 4 ถึงหลักเขตที่ 5

ทิศตะวันตก ติดต่อเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจำปี เริ่มตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ด้านทิศเหนือ
ลงไปด้านทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 8 (บ้านโคกศรี)

4.1.3 พื้นที่การปกครอง

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีพื้นที่ทั้งหมด 3.43 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านศรีธาตุ
- หมู่ที่ 2 บ้านป่าเลา
- หมู่ที่ 3 บ้านคำดี
- หมู่ที่ 4 บ้านโคกศรี (มีพื้นที่บางส่วน)
- หมู่ที่ 8 บ้านศรีสง่าเมือง (มีพื้นที่บางส่วน)
- หมู่ที่ 9 บ้านศรีสุข
- หมู่ที่ 10 บ้านคำศรี
- หมู่ที่ 11 บ้านศรีเจริญ
- หมู่ที่ 12 บ้านศรีนคร

4.1.4 ประชากร

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีจำนวนประชากร 5,670 คน เป็นชาย 2,822 คน และหญิง 2,848 คน
จำนวนทั้งสิ้น 1,726 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2557)

4.1.5 แผนที่แสดงเขตการปกครอง

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงแบ่งเขตชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ
แหล่งที่มา: เทศบาลตำบลศรีธาตุ, 2558.

4.1.6 เส้นทางคมนาคม

4.1.6.1 การคมนาคมและการจราจร

- 1) เทศบาลตำบลศรีธาตุมีทางหลวงแผ่นดินผ่านจำนวน 3 สาย ได้แก่
  - (1) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2023 อำเภอศรีธาตุ-วังสามหมอ
  - (2) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2239 อำเภอศรีธาตุ-ไชยวาน
  - (3) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2152 จังหวัดอุดรธานี-จังหวัด

กาฬสินธุ์

4.1.6.2 ทางหลวงเทศบาล

- 1) ถนนคอนกรีตจำนวน 33 สาย ความยาว 23.66 กิโลเมตร
- 2) ถนนลาดยาง จำนวน 5 สาย ความยาว 2.1 กิโลเมตร
- 3) ถนนลูกรัง จำนวน 13 สาย ความยาว 4.504 กิโลเมตร

4.1.7 การประปา

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้้ำประปา 964 ครัวเรือน โดยใช้แหล่งน้ำบาดาลของชุมชนและน้ำประปา หน่วยงานเจ้าของกิจการประปา คือ การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอกุมภวาปี ซึ่งมีกำลังการผลิตน้ำประปา 500 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยแหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา คือ บึงคำศรี และแหล่งน้ำดิบสำรอง

4.1.8 การไฟฟ้า

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน และมีไฟฟ้าสาธารณะจำนวน 498 จุด ครอบคลุมถนน 38 สาย

4.1.9 เศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ในเทศบาลตำบลศรีธาตุประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่การทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ทำนาปี-ปรัง และพืชผัก เช่น กะหล่ำปลี คื่นช่าย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพาณิชย์ ร้านอาหาร ร้านวัสดุก่อสร้าง และร้านค้าทั่วไป โดยมีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 2 แห่ง ธนาคาร 2 แห่ง ร้านทอง 2 แห่ง และตลาดสด (เทศบาล) 1 แห่ง

4.1.10 สังคม

ชุมชนในเทศบาลตำบลศรีธาตุประกอบด้วย 9 ชุมชน มีจำนวนประชากร 5,670 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2557) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัด 3 แห่ง และมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ ได้แก่ 1) ประเพณีบุญบั้งไฟ ประมาณเดือนพฤษภาคม-มิถุนายนของทุกปี 2) ประเพณีสงกรานต์ 3) ประเพณีลอยกระทง 4) ประเพณีขึ้นปีใหม่ และ 5) ประเพณีบุญเดือนสี่ ประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี (บุญผะเหวด)

4.1.11 การศึกษา

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีสถานับการศึกษา จำนวน 5 แห่ง แบ่งออกตามระดับการศึกษาได้แก่ 1) ระดับก่อนการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง 2) ระดับประถมศึกษา 2 แห่ง 3) ระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง และ 4) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 1 แห่ง

4.1.12 สาธารณสุข

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีสถานบริการทางสาธารณสุขในท้องถิ่น คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน นอกจากนี้ยังมี ร้านเภสัชกร 2 แห่ง และ คลินิกเอกชน 4 แห่ง

4.1.13 ดึงแควดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.13.1 ภูมิอากาศของเทศบาลตำบลศรีธาตุมีลักษณะอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่มีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่มิถุนายน-ตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

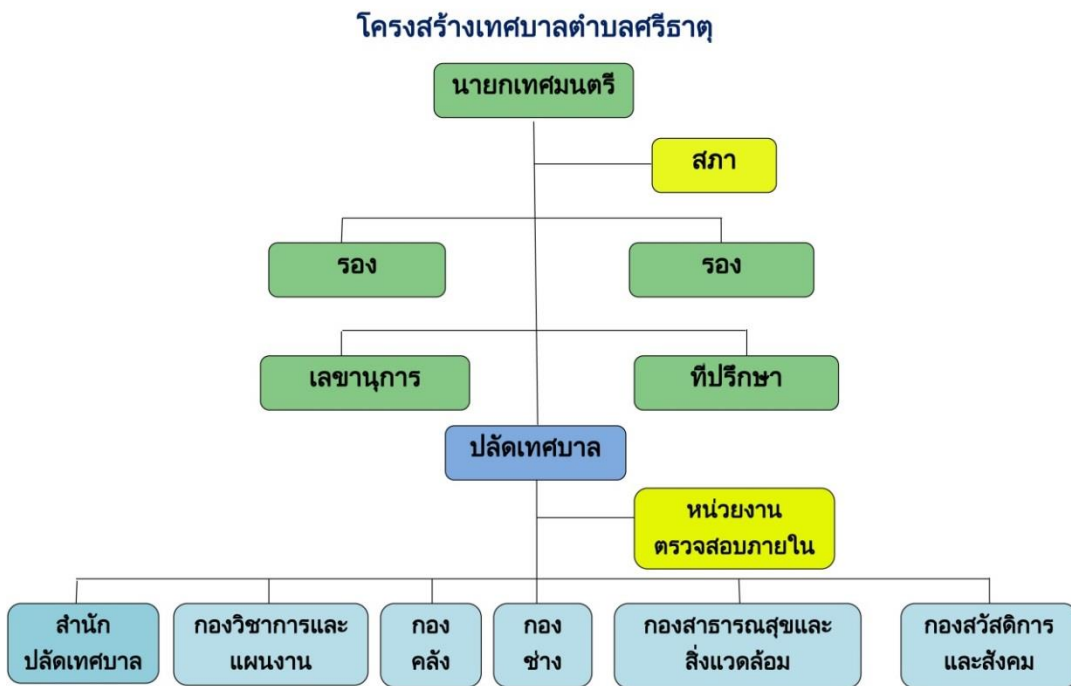
4.1.13.2 ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลศรีธาตุ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ลาดเอียงจากทางทิศเหนือไปทางด้านทิศใต้ ยาวไปตามถนนสายศรีธาตุ-วังสามหมอ และลำน้ำป่าว มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 0-300 เมตร พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่ปัจจุบันไม่มีสภาพป่าเพราะประชาชนไปปลูกสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัย เปลี่ยนสภาพเป็นหมู่บ้านและชุมชน โดยมีแหล่งน้ำสำคัญ 4 แหล่ง ได้แก่ ลำน้ำป่าว ถือเป็นลำน้ำที่เป็นหัวใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุ เป็นแหล่งน้ำที่อุดมไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ ใช้ในการเกษตรทั้งการผลิตข้าว นาปรังและพืชผลอื่น ๆ บึงคำศรี เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีพื้นที่ จำนวน 57.66 ไร่ (พื้นที่กักน้ำ 40.70 ไร่) เก็บน้ำได้ 65,120 ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ตอนบนทางด้านทิศเหนืออยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีธาตุ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล บ่อน้ำบ้านศรีเจริญ มีขนาดพื้นที่ 20 ไร่ เก็บน้ำได้ 29,000 ลูกบาศก์เมตร มีประโยชน์สำหรับการอุปโภคและการรักษาพันธุ์ปลา และหนองน้ำศาลาสุขใจ มีขนาดพื้นที่ 16.71 ไร่ (พื้นที่กักเก็บน้ำ 12.35 ไร่) เก็บน้ำได้ 20,000 ลูกบาศก์เมตร ใช้สำหรับการจัดงานประเพณีลอยกระทงและประเพณีบุญบั้งไฟ เหมาะสำหรับการปรับปรุงเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

4.1.14 การจัดการขยะ

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีปริมาณขยะประมาณ 19,512 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยใช้รถเก็บขยะจำนวน 2 คัน ซึ่งปริมาณขยะที่เก็บได้ประมาณ 15,292 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยมีสถานที่ทิ้งขยะจำนวน 15 ไร่ อยู่ภายในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีธาตุ ซึ่งอยู่ห่างจากสำนักงานเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นระยะทาง 4 กิโลเมตร โดยการทำจัดขยะเป็นแบบฝังกลบและเผา

4.1.15 การเมืองและการบริหาร

เทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นเทศบาลตำบลขนาดกลาง โดยมีสมาชิกสภาเทศบาล 12 คน โดยคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 2 คน เลขานุการ 1 คน และที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน ซึ่งโครงสร้างแผนอัตรากำลัง 3 ปี (พ.ศ. 2555-2557) กำหนดให้มีพนักงานจำนวน 104 คน ประกอบด้วย ข้าราชการจำนวน 46 คน ลูกจ้างประจำจำนวน 5 คน พนักงานจ้างตามภารกิจจำนวน 17 คน และพนักงานจ้างทั่วไปจำนวน 55 คน โดยปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) มีผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการจำนวน 32 คน ลูกจ้างประจำจำนวน 5 คน พนักงานตามภารกิจจำนวน 15 คน และพนักงานจ้างทั่วไปจำนวน 25 คน โดยโครงสร้างองค์กรของเทศบาลตำบลศรีธาตุแสดงดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างองค์กรของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

แหล่งที่มา: เทศบาลตำบลศรีธาตุ, 2558.

4.1.16 วิสัยทัศน์

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีวิสัยทัศน์ คือ “ก้าวสู่เมืองน่าอยู่ ครอบครัวยั่งยืนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน”

4.1.17 พันธกิจ

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีพันธกิจ 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้ได้มาตรฐาน 2) ส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 3) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและงานประเพณีท้องถิ่น 4) ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) ส่งเสริมการให้บริการสาธารณสุขชุมชน

4.1.18 เป้าหมายหลัก

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง 2) คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรมและสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น 3) เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ และ 4) คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

4.1.19 ทิศทางการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีทิศทางในการพัฒนาชุมชนหลายแนวทาง โดยมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีพออยู่พอกินไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่ใช้จ่ายเกินตัวยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตสร้างเสริมความสมัครสมานสามัคคีในชุมชนส่งเสริมชุมชนให้ตระหนักในภาระหนี้สิน การจัดการทุนและหนี้สินอย่างเหมาะสม ไม่ก่อหนี้เพิ่มส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงสภาพของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และการเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรให้ดียิ่งขึ้นส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ให้มีคุณภาพประสิทธิภาพเป็นที่ต้องการของตลาดครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น และสร้างเสริมการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนพึ่งตนเองพึ่งพาซึ่งกันและกัน

4.1.20 นโยบายของผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีธาตุ

นโยบายของผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีธาตุได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ เทศบาลตำบลศรีธาตุมุ่งดำเนินการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบเศรษฐกิจตลาดส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพช่วยให้คนมีงานทำลดปัญหาการว่างงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มั่นคง ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสังคม จารีตประเพณีเทศบาลตำบลศรีธาตุสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมทางด้านศาสนา การศึกษา กีฬา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนกองทุนเบี๊ยะยังชีพอ่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน อบรม ทักษะศึกษาคุณงานของประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา และงานลอยกระทงสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดส่งเสริมสนับสนุนการจัดการจัดการแข่งขันกีฬาของชุมชน กีฬานักเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง เด็กเล็กก่อนวัยเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาล เช่น ด้านการศึกษา เป็นต้น

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลศรีธาตุมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำบึงคำศรี ทั้งตอนบนและตอนล่างเพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนสวนสาธารณะ แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งหาความรู้ของชุมชน ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการทำบ้านเรือนให้น่าอยู่น่ามองและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลตำบลศรีธาตุดำเนินการก่อสร้างปรับปรุงบำรุงรักษา ซ่อมแซมถนน รางระบายน้ำ และขุดลอกคูคลอง เพื่อเป็นการป้องกันน้ำท่วม และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จัดให้มีแสงสว่างอย่างทั่วถึงเพื่อความปลอดภัย ประปาย่างทั่วถึงทุกชุมชน ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส. และจากส่วนกลาง เป็นต้น

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการบริหาร เทศบาลตำบลศรีธาตุส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จัดให้มีการอบรมสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาล ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยการเพิ่มทักษะให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

4.1.21 ปัจจัยแผนชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้กำหนดปัจจัยแผนชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาโดยพิจารณาจากสภาพปัญหาของชุมชน และความต้องการของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สภาพปัญหาของชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ ประกอบด้วย ปัญหาเสพติดปัญหาภาระหนี้สิน ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรต่ำ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาด้านการประกอบอาชีพและรายได้ ปัญหาการอพยพหางานทำ ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาด้าน

โครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาด้านสุขลักษณะของบ้านเมือง และปัญหาเรื่องความไม่สะดวกของถนน

ส่วนความต้องการของชุมชน ชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุต้องการความรู้ในการประกอบอาชีพการเพิ่มรายได้กับครอบครัวการมีส่วนร่วมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสถานที่พักผ่อน สถานที่ออกกำลังกาย ลานกีฬาชุมชนการส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน การสร้าง-ปรับปรุงถนน วางระบายน้ำ ให้ได้มาตรฐานและทั่วถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน ความสะดวกในชุมชน และการจัดระเบียบการศึกษาในชุมชน

4.1.22 อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542

- 4.1.22.1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 4.1.22.2 การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกทางน้ำและที่จอดรถ
- 4.1.22.3 การจัดให้มีและควบคุมตลาดท่าเทียบเรือท่าข้ามและที่จอดรถ
- 4.1.22.4 การสาธารณสุขปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
- 4.1.22.5 การสาธารณสุขการ
- 4.1.22.6 การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ
- 4.1.22.7 การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน
- 4.1.22.8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 4.1.22.9 การจัดการศึกษา
- 4.1.22.10 การสังคมสงเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาส
- 4.1.22.11 การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 4.1.22.12 การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 4.1.22.13 การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 4.1.22.14 การส่งเสริมกีฬา
- 4.1.22.15 การส่งเสริมประชาธิปไตยความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- 4.1.22.16 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- 4.1.22.17 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

- 4.1.22.18 การกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
- 4.1.22.19 การสาธารณสุขการอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
- 4.1.22.20 การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- 4.1.22.21 การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- 4.1.22.22 การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- 4.1.22.23 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอนามัย โรง
มหรสพและสาธารณสุขสถานอื่น ๆ
- 4.1.22.24 การจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.1.22.25 การผังเมือง
- 4.1.22.26 การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
- 4.1.22.27 การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- 4.1.22.28 การควบคุมอาคาร
- 4.1.22.29 การป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัย
- 4.1.22.30 การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน
และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 4.1.22.31 กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด

4.1.23 ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร

ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารเทศบาลตำบลศรีธาตุ จัดตั้งขึ้นตามพระบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยมีเจตนารมณ์ต้องการให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อที่ประชาชนจะได้มีโอกาสรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ส่งเสริมให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส มุ่งต่อประโยชน์สุขของประชาชนมากยิ่งขึ้นเทศบาลตำบลศรีธาตุเน้นความโปร่งใสในการบริหารงาน โดยได้ทำการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ที่ชั้น 2 อาคารสำนักงานเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อบริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนโดยสามารถเข้าตรวจสอบ และขอใช้ข้อมูลได้อย่างสะดวกมากขึ้นเทศบาลตำบลศรีธาตุมีนโยบายการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อาศัยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิการได้รับรู้ของประชาชนกล่าวคือ ให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของ

รัฐในหลักการที่ว่าข้อมูลข่าวสารของราชการเกือบทั้งหมดเปิดเผยได้ยกเว้นกรณีที่กฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องเปิดเผย

4.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี มีส่วนงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นหัวหน้าหน่วยงาน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ประมาณ 30 คน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของการดำเนินงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ โดยกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ มีดังนี้

4.2.1 นโยบายสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีนโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ “พัฒนาแหล่งน้ำบึงคำศรีทั้งตอนบนและตอนล่างเพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนสวนสาธารณะ แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งหาความรู้ของชุมชน ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการทำบ้านเรือนให้น่าอยู่ น่ามอง และช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน”

4.2.2 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558 – 2560) ของเทศบาลตำบลศรีธาตุมีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การพัฒนาระบบการจัดเก็บ การคัดแยก และการกำจัดขยะรวมของเทศบาลตำบลศรีธาตุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ โครงการจัดเก็บและขนส่งขยะแยกประเภท โครงการนำร่องการผลิตก๊าซชีวภาพ โครงการสร้างที่ทิ้งขยะมูลฝอย โครงการจัดซื้อถังขยะกลางประจำชุมชน และโครงการปรับปรุงสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย

ด้านที่ 2 การสร้างและพัฒนาสถานที่พักผ่อนของเทศบาลตำบลศรีธาตุให้สวยงามและมีพื้นที่ใช้สอยเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ โครงการดูแลสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาล โครงการจัดซื้อวัสดุการเกษตร โครงการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ และโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บึงคำศรีตอนบน

ด้านที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการรณรงค์สร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด โครงการจ้างเหมาบริการให้ผู้รับจ้างทำความสะอาดและกำจัดสิ่งปฏิกูล โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โครงการรณรงค์รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน โครงการจัดหาวัสดุการเกษตร และโครงการจัดหาสถานที่และก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์

4.2.3 การจัดการสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการประยุกต์ใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน ชุมชนศรีธาตุประกอบด้วยกลุ่มคน 3 ชนเผ่า คือ เผ่าภูไท เผ่าภูลาว และเผ่าไทญ้อ ซึ่งยังคงยึดวิถีชีวิตดั้งเดิมมาตั้งแต่บรรพบุรุษด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ และมีความเชื่อมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ประยุกต์การจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนพื้นเมืองอีสาน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ห้องเรียนธรรมชาติ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและความพึงพอใจในอัตลักษณ์ของการดำเนินชีวิตแบบวิถีชุมชนพื้นเมืองอีสาน และใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการลดปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างยั่งยืน โดยห้องเรียนธรรมชาติทั้ง 5 ห้อง ดังนี้

1) ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องที่ 1 “ห้องรักษายางนาในป่าเมือง”

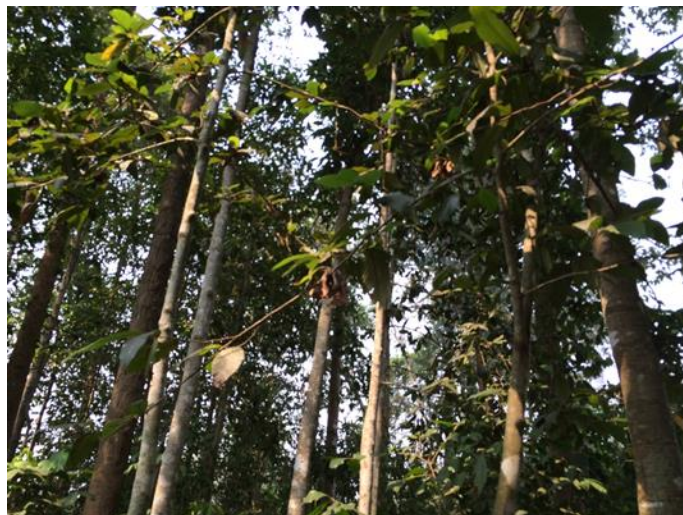
ใช้กลวิธีด้านจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ป่าพื้นเมืองให้คงอยู่ชุมชน เช่น การสร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ เพราะคนในชุมชนเชื่อว่าต้นไม้ใหญ่จะมีพระภูมิเจ้าที่อาศัยอยู่ ทำให้ไม่กล้าที่จะตัดต้นไม้บริเวณรอบเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุมีต้นไม้ใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะป่ายางนา ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งมีต้นยางนาเพียงไม่กี่ต้น ต่อมามีการขยายพันธุ์มากขึ้นจนปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) มีต้นยางนาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติกว่า 260 ต้น จากการตรวจวัดในปี พ.ศ. 2557 พบว่า ป่ายางนาสามารถกักเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตลอด 52 ปีที่ผ่านมาได้ 182,575.5 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าทำให้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อชุมชน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 (นามสมมติ ก, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ต้นยางนาแต่เดิมมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง เมื่อเมล็ดตกลงดินก็เติบโตเป็นต้นกล้าเล็ก ๆ เต็มไปหมด พอได้เห็นว่ามันสำคัญต่อชาติดินบ้านเมืองจึงอนุรักษ์ไว้ เพื่อลูกเพื่อ

หลานน้ำแฉวนี้ถ้าไม่มีป่ายาง มันจะไม่เป็นแบบนี้ ถ้าขุดลงไปประมาณ 2 เมตร น้ำจะไหลเป็นทางน้ำไหลตลอด ป่ายางนามีประโยชน์มากกั้นน้ำไว้นำไปทำน้ำประปา

ภาพที่ 4.3 ป่ายางนา

ภาพที่ 4.4 ป่ายางนา

2) ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องที่ 2 “ห้องรักษาน้ำด้วยป่าต้นน้ำบึงคำศรี”

บึงคำศรีเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีพื้นที่ จำนวน 57.66 ไร่ (พื้นที่กักน้ำ 40.70 ไร่) เก็บน้ำได้ 65,120 ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ตอนบนทางด้านทิศเหนืออยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีธาตุ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล และมีป่าต้นน้ำโดยรอบ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวบริเวณที่สาธารณะในชุมชนโดยการปลูกต้นไม้บริเวณบึงคำศรีสามารถป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะและยังช่วยเพิ่มป่าต้นน้ำให้กับชุมชน

ภาพที่ 4.5 บึงคำศรี

3) ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องที่ 3 “ห้องประหยัดพลังงาน (บ้านดิน เกษตรอินทรีย์ วิถีท้องถิ่น)”

เทศบาลตำบลศรีธาตุประยุกต์ใช้วิถีชีวิตแบบพื้นเมืองดั้งเดิมที่ไม่พึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ในชุมชน เกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- (1) กิจกรรมการถนอมอาหารแบบพื้นเมืองอีสาน สามารถเก็บได้นานแบบไม่ใช้ตู้เย็น มีการรวบรวมเป็นตำราเรียนโดยปราชญ์ชุมชน
- (2) กิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์
- (3) กิจกรรมการลดขยะต้นทางโดยใช้บรรจุภัณฑ์ตามวิถีท้องถิ่น เช่น กระติบข้าวเหนียว ชามดินเผา ถ้วยกระเบื้อง รวมถึงการเปลี่ยนถังน้ำพลาสติกมาเป็นโอ่งน้ำเย็นธรรมชาติ
- (4) กิจกรรมการจักสานวัสดุธรรมชาติมาใช้แทนพลาสติก เช่น กระถอย แยกขยะ

- (5) กิจกรรมการทำปุ๋ยหมักในครัวเรือนจากเศษอาหารและเศษใบไม้
  - (6) กิจกรรมการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานและแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน เพื่อลดการเดินทางไปตลาด
  - (7) กิจกรรมการลดใช้ไฟสาธารณะโดยลดการเปิดไฟลง 30 นาที
  - (8) กิจกรรมการเปลี่ยนหลอดไส้เป็นหลอดตะเกียบ
- โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

เรานำต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม มาตอบโจทย์ในด้านของยุทธศาสตร์สังคมคาร์บอนต่ำ วิถีของชาวบ้านศรีจะไต่บาตร ก็จะ มีกระต๊อบข้าวเหนียวและกับข้าวซึ่งไม่ใช่ถุงพลาสติก บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันทำมาจากวัสดุอินทรีย์เกือบทั้งหมด ซึ่งเป็นการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง ไม่ว่าจะเป็นไม้ไผ่ กะลามะพร้าว ทางมะพร้าว ทุกอย่างที่ใช้ที่สานได้ทั้งหมด สามารถดัดแปลงมาทำได้หมด

การใช้กระต๊อบข้าวเหนียวในเขตเทศบาลศรีธาตุ สามารถลดการใช้ถุงพลาสติกได้ 1,910,880 ใบต่อปี ช่วยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณ 1,319.15 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ต่อมดินเผา ขนาด 50 ลิตร ลดการใช้ขวดพลาสติกขนาด 2.5 ลิตรได้ 40 ใบ ลดการใช้ไฟฟ้าในการที่นำขวดพลาสติกไปแช่ตู้เย็น ซึ่งในเขตเทศบาลศรีธาตุมีต่อมดินเผา 526 แอ่ง ลดการใช้ขวดพลาสติกได้ 21,040 ใบ ช่วยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณ 736.40 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

ภาพที่ 4.6 บรรยากาศการใส่บาตรของชุมชนศรีธาตุ

ภาพที่ 4.7 บ้านดิน

ภาพที่ 4.8 การปลูกผักสวนครัว

ภาพที่ 4.9 ต่อมดินเผาใส่น้ำดื่ม

4) ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องที่ 4 “ห้องรักษานิเวศป่าพื้นเมืองวัดป่ากุดน้ำใส”

เทศบาลตำบลศรีธาตุ ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุดรธานี โรงเรียนอนุบาลศรีธาตุ รวมทั้งชุมชนในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ ในการจัดทำแผนที่ศึกษาศึกษาป่าพื้นเมือง สมุนไพรพื้นบ้าน และทำป้ายชื่อต้นไม้จากเศษไม้ฝาเซอร่าเหลือใช้ ภายในวัดป่ากุดน้ำใส ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่กว่า 1,000 ชนิด โดยจัดให้มีมัคคุเทศก์น้อยพาเยี่ยมชมซึ่งเป็นวิธีการปลูกฝังความรู้และความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนตั้งแต่ยังเล็ก และมีประชาชนในชุมชนเป็นผู้รวบรวมคุณสมบัติของสมุนไพรไว้เป็นตำราเรียน จากการสำรวจต้นไม้ทั้งหมด 5,093 ต้น รวมประมาณคาร์บอนไดออกไซด์ที่กักเก็บได้ทั้งหมด 7,187,715.92 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 (นามสมมติ ข, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นนี้ว่า

เด็กนักเรียนมีพื้นฐานในการเรียนระบบนิเวศอยู่แล้ว ในหน่วยหนึ่งก็จะมีหน่วยของการวัดขนาดเส้นรอบวงของต้นไม้ พอดีทางเทศบาลประสานมาให้เด็กเราได้มาช่วยในการวัดความสูงวัดขนาดของต้นไม้ ช่วยให้เขาเห็นว่าต้นไม้หนึ่งต้นนั้นสามารถลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ที่เขาได้รู้ว่าไม่น่าเชื่อว่าต้นไม้หนึ่งต้นจะช่วยได้มากขนาดนี้ ทำให้รู้สึกว่าเขาได้เปรียบพื้นที่อื่น ๆ ทำให้อยากรักษา อยากเพิ่มปริมาณ หรืออยากเผยแพร่ให้คนอื่นได้รู้ว่าต้นไม้ที่เขาอยู่นี้มีประโยชน์

ภาพที่ 4.10 กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยภายในวัดป่ากุดน้ำใส

ภาพที่ 4.11 วัดป่ากุดน้ำใส

ภาพที่ 4.12 วัดป่ากุดน้ำใส

5) ห้องเรียนธรรมชาติ ห้องที่ 5 “ห้องอนุบาลป่าธรรมชาติวัดศรีสว่างบรมสุข”
 เทศบาลตำบลศรีธาตุได้ขออนุเคราะห์กล้าไม้จากหน่วยเพาะพันธุ์ไม้ 2 แห่ง คือ หน่วยเพาะชำกล้าไม้เฉลิมพระเกียรติที่ 3 อำเภอหนองแสง และศูนย์เพาะชำกล้าไม้เขต 5 กุมภวาปี และต้นไม้ที่เทศบาลตำบลศรีธาตุเพาะชำเอง ภายในโรงเพาะชำบริเวณวัดศรีสว่างบรมสุข เพื่อนำไปปลูกภายในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ ซึ่งมีพันธุ์ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ประดับ และพืชสมุนไพร ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- (1) กิจกรรมเพาะกล้าไม้ สมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ และผักสวนครัว โดยใช้ถุงนมจากกิจกรรมแลกขยะมาเป็นถุงเพาะกล้าไม้แทนถุงดำ
- (2) กิจกรรมการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้เพาะปลูกในฤดูกาลต่อไป
- (3) โครงการทอดผ้าป่าขยะสมทบทุนก่อสร้างเจดีย์วัดศรีสว่างบรมสุข โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 (นามสมมติ ค, 2558) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อเพาะปลูกในฤดูกาลถัดไปว่า

ทุกวันนี้เมล็ดพันธุ์พืชสามารถหาซื้อได้สะดวก แต่เราสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เพาะปลูกเองได้ ซึ่งเป็นการพึ่งพาตนเอง และลดค่าใช้จ่ายได้มากเราเก็บไว้ง่าย ๆ แค่อัดไว้ในผ้าขาว ใส่กระปุก ก็สามารถไปปลูกได้โดยไม่ต้องใส่สารเคมี ทุกอย่างถูกหมุนเวียนอยู่ตรงนี้ หมุนเวียนอยู่ในวิถีของพวกเราเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นที่เกิดที่นี้ โตที่นี้ คุ่นเคยกับดินของศรีธาตุ แน่แน่นอนว่าต้องให้ผลผลิตที่ดีกว่าเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อใส่ซองมาจากตลาด

ภาพที่ 4.13 การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

ภาพที่ 4.14 การเพาะกล้าไม้โดยใช้ถุงนมแทนถุงเพาะชำ ภายในวัดศรีสว่างบรมสุข

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ จ, 2558) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมผ้าป่าขยะสมทบทุนสร้างเจดีย์วัดศรีสว่างบรมสุข ดังนี้

ผ้าป่าขยะเป็น โครงการที่ทำร่วมกันทั้งเทศบาลตำบลศรีธาตุ ทุกหมู่บ้านร่วมกันทั้งหมด ปีนี้ตั้งเป้าหมายไว้ที่สองแสนบาท เพื่อสมทบทุนสร้างเจดีย์วัดศรีสว่างบรมสุข ทุกครัวเรือนมีขยะอยู่แล้ว พวกขวดแก้ว ขวดพลาสติก ขยะที่ขายได้เราก็เก็บรวบรวมไว้แล้วนำไปขาย เงินจากการขายขยะจะนำมาทำบุญ คือเป็นการให้ทุกครัวเรือนได้มีส่วนร่วมจัดการขยะ แล้วก็ได้นุญด้วย

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 (นามสมมติ จ, 2558) ที่ได้ให้ข้อมูลว่า “โครงการผ้าป่าขยะทำร่วมกันทั้งเทศบาลทุกหมู่บ้านเอาเงินบริจาคเข้าวัด ปีที่แล้วก็ได้มาแสนกว่าบาท ให้เทศบาลเขาเอารถมาเก็บตามบ้านนี้บ้านนั้น เดือนละครั้ง เอาไปขาย ก็ช่วยจัดการขยะมูลฝอย เราก็มีเงินเข้าทำการกุศล”

อีกทั้งมีการดำเนินโครงการกองทุนฌาปนกิจชยะในชุมชนบ้านป่าเลา โดยทุกครัวเรือนจะต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนครัวเรือนละ 20 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้จากการขายชยะรีไซเคิลของแต่ละครัวเรือน เมื่อครัวเรือนใดมีการจัดงานศพจะได้รับเงินช่วยเหลือจากกองทุนฌาปนกิจชยะจำนวน 5,000 บาท

ภาพที่ 4.15 การสร้างเจดีย์ภายในวัดศรีสว่างบรมสุข

ห้องเรียนธรรมชาติทั้ง 5 ห้องนี้ ได้รับการบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแก่โรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนในท้องถิ่นด้วยซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุได้รับรางวัลชนะเลิศ ในโครงการลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา ปีที่ 9 ประเภทชุมชน จัดโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด นอกจากนี้เทศบาลตำบลศรีธาตุได้เข้าร่วมเป็นเทศบาลนำร่องในโครงการเทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 โดยสหภาพยุโรปและสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและช่วยลดโลกร้อน

4.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาบริบทด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการปกครองแบบเทศบาลตำบล ทั้งจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลตำบลของประเทศไทยได้แบ่งออกเป็นหลายหมวด มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลมีหลายฉบับ ดังนี้

4.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบล

การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลตำบล มีกฎหมายที่ต้องปฏิบัติตามในหลายด้านทั้งด้านการปกครอง และการบังคับใช้อำนาจหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปกติสุขของประชาชนในพื้นที่ โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นมีหลายฉบับ หลายมาตรา แบ่งออกเป็นหลายหมวด ซึ่งมีทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม ซึ่งพบว่ากฎหมายฉบับสำคัญที่บังคับใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบล มีดังนี้

4.3.1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง

- 1) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- 3) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535
- 4) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550
- 5) ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดวิธีการเก็บ ทำลาย ฤทธิ์ กำจัด ฟุ้ง ทั้ง เคลื่อนย้ายและการขนส่งสิ่งปฏิกูลที่ไม่ใช่แล้ว (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2531
- 6) ประกาศเทศบาลบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. 2537

4.3.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม

- 1) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535
- 2) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

- 3) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2550
- 4) พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526
- 5) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535
- 6) พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 24 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันของประเทศไทยมีหลายมาตรา ทั้งกฎหมายเก่าที่ออกมานานแล้วอย่าง พรบ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือ พรบ. การสาธารณสุข ประกาศใช้มาตั้งแต่ปี 2535 หรือพวกกฎกระทรวง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ที่มีอยู่หลายมาตราที่ต้องปฏิบัติตาม มีทั้งกฎหมายหลัก กฎหมายลูก แบ่งออกไปเป็นหมวด ก็ถือว่าครอบคลุมด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดูแล

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 28 (นามสมมติ ซ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง อบจ. อบต. หรือว่าเทศบาล มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ทั้งหลายฉบับ หลายมาตรา กฎหมายก็ออกมามากวนครอบคลุมทั้งอำนาจและหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติ ส่วนการปฏิบัตินั้นเป็นเรื่องที่ต้องตรวจสอบติดตาม ด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะเป็นเรื่องที่ทำกันมานานแล้ว อย่าง พรบ. รักษาความสะอาดเรียบร้อยของบ้านเมือง เราก็ทำกันมานานแล้ว เป็นเรื่องปกติที่ต้องปฏิบัติแล้ว

ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ในขณะที่การนำกฎหมายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือกรม

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาใช้นั้น ไม่ได้ดำเนินการชัดเจน เนื่องจากพระราชบัญญัติที่กล่าวไปข้างต้นมีหลายหมวด และในแต่ละหมวดก็มีหลายเรื่อง ซึ่งครอบคลุมถึงการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ

จึงสรุปได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี มีหลายฉบับซึ่งสามารถแบ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตาม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นหลัก

4.4 กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 หลัก ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน มีผลการศึกษาดังนี้

4.4.1 หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ตัวชี้วัดหลักนิติธรรม

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักนิติธรรม	1) การตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการตรากฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม 2) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านหลักนิติธรรม พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เทศบาลตำบลศรีธาตุได้ปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2495 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายทางอ้อมที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติรักษาคองประปา พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เป็นต้น ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุไม่มีการออกกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ แต่มีการใช้มาตรการส่งเสริม การรณรงค์ และการขอความร่วมมือจากชุมชน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ณ, 2558) ให้สัมภาษณ์ว่า

เทศบาลฯ ไม่ได้ออกเทศบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง เช่นการห้ามทิ้งขยะก็ไม่ได้ออกกฎ ส่วนใหญ่ไม่ได้มีข้อบังคับ ถ้ามีก็ใช้เป็นมาตรการเสริมมากกว่า เช่นการรณรงค์ ส่วนใหญ่เป็นทางอ้อม เช่น ทางเท้า แผลงลอย ขยะ ก็เป็นการจัดเก็บมากกว่าที่จะมาใช้ข้อบังคับทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ ไม่ได้ออกกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม แต่มีมาตรการส่งเสริมและการขอความร่วมมือจากชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือกับเทศบาลฯ เป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งอาจเพราะลักษณะของชาวบ้านที่นี่ คือ มีความเป็นมิตร และถ้อยทีถ้อยอาศัยกันแบบเครือญาติ

การใช้มาตรการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม หรือการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลศรีธาตุได้จัดทำประชาพิจารณ์ชี้แจงถึงความสำคัญรวมถึงประโยชน์ที่ประชาชนและส่วนรวมจะได้รับก่อน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น การแยกขยะ การลดขยะตั้งแต่ต้นทางด้วยการใช้ภาชนะใส่อาหารที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ การทำเกษตรปลอดสาร เป็นต้น ซึ่งจุดเด่นของชุมชนศรีธาตุคือประชาชนมีความรักใคร่กลมเกลียว ความสมัครสมานสามัคคี ส่งผลให้การขอความร่วมมือจากชุมชนทำได้ง่ายและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

ชุมชนของเราก็มีการทำความเข้าใจให้ช่วยกันลดขยะ ช่วยกันการแยกขยะในครัวเรือน ลดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ใช้น้อยลง ใช้พลาสติกให้น้อยลง สร้างขยะให้น้อยลง ไม่ได้บังคับว่าต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ขอความร่วมมือ บ้านเมืองเราจะได้สะอาดน่าอยู่

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 (นามสมมติ ป, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ จะเรียกประชุมหมู่บ้าน บางครั้งก็จัดที่เทศบาลฯ หรือจัดที่ศาลาประชาคมของหมู่บ้านแล้วแต่ความสะดวก บางทีก็บอกผ่านผู้ใหญ่บ้าน หรือฝากพวกอาสาสมัคร พวก อสม. แจงข่าวสาร เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สำคัญ เราต้องช่วยกันดูแล เวลามีโครงการหรือเทศบาลฯ ขอความร่วมมือให้ทำอะไร ชาวบ้านก็ยินดีที่จะลงมือทำ เพราะรู้ถึงประโยชน์ เห็นว่ามันมีผลดี ไม่ได้บังคับ เป็นความสมัครใจไม่ได้ลำบากอะไรก็เรื่องชีวิตประจำวันทั้งนั้น แรก ๆ มันก็ยากหน่อย นาน

ไปก็ทำได้คล่อง ตอนนี้อยู่บ้านก็รู้หน้าที่กันหมดว่าจะทิ้งขยะแบบไหนต้องทำ
 ยังไง

ในขณะที่เดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 25 (นามสมมติ ป, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นใน
 ประเด็นนี้ว่า

การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นบางพื้นที่อาจมีปัญหาเรื่องอิทธิพล
 โดยเฉพาะในสังคมชนบท จะมีการเกรงใจกันมาก ยิ่งในช่วงเลือกตั้ง ทำอะไรก็จะ
 กระทบกับฐานเสียง เช่น นาย ก อบต. ก็ผ่านการเลือกตั้งมา ถ้าทำอะไรที่
 กระทบกระทั่งกับผู้มีอิทธิพลก็อาจเป็นผลเสีย เป็นปัญหาความขัดแย้ง จึงเห็น
 ท้องถิ่นบางแห่งปล่อยปละละเลยเรื่องสิ่งแวดล้อมเพราะปัญหาอิทธิพลในท้องถิ่น

4.4.2 หลักคุณธรรม

หลักคุณธรรม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 หมายถึง การปฏิบัติงานโดยยึดหลักของความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความ
 จริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น โดยมีตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ตัวชี้วัดหลักคุณธรรม

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักคุณธรรม	1) คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ถูกฟ้องร้องหรือร้องเรียนเรื่องทุจริตด้านสิ่งแวดล้อม 2) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเสมอภาค 3) เมื่อมีข้อขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและประชาชน ได้มีการไต่สวนสาธารณะเพื่อหาข้อเท็จจริง

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล
 ตำบลศรีธาตุ ด้านหลักคุณธรรม พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุไม่เคยถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องเรื่อง
 สิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในพื้นที่ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป ได้ให้ข้อมูลตรงกัน
 และสอดคล้องกับข้อมูลทุกข้อมติที่ไม่พบประวัติการร้องเรียนหรือฟ้องร้องเช่นเดียวกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่

ของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานและลูกจ้าง
ของเทศบาล 5 ประการ ได้แก่

- 1) พึงดำรงตนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
เสียสละ และความรับผิดชอบ
- 2) พึงปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้การตรวจสอบ
- 3) พึงปฏิบัติบริหารด้วยความเสมอภาค สะดวก รวดเร็ว มีธรรมาภิบาล โดยยึด
ประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก
- 4) พึงปฏิบัติหน้าที่โดยยึดผลลัพธ์ของงานอย่างคุ้มค่า
- 5) พึงพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ภาพที่ 4.16 คุณธรรมจริยธรรมของพนักงานลูกจ้างของเทศบาล

ส่วนความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเทศบาลตำบลศรีธาตุและประชาชนเกิดขึ้นน้อยมาก ซึ่งเทศบาลมีกลไกการแก้ไขความขัดแย้งโดยใช้คนกลางที่มีความสนิทสนมกับผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันมาช่วยเจรจาเพื่อสอบถามถึงปัญหาและความต้องการ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยสันติ อย่างไรก็ตามการใช้กฎหมายบังคับจะเลือกเป็นวิธีการสุดท้ายเพราะอาจก่อให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เมื่อก่อนมีการบุกรุกพื้นที่บริเวณบึงคำศรี เพื่อทำการเกษตร ทางเทศบาลฯ ไม่ได้ใช้มาตรการทางกฎหมายให้ผู้บุกรุกออกไป แต่เทศบาลฯ เข้าไปคุยกับผู้บุกรุกว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกป่า ในระยะเวลา 2-3 ปี ที่เทศบาลฯ ดำเนินการต่อเนื่องส่งผลให้พื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น ผู้บุกรุกก็ยอมออกไปเอง สิ่งที่ได้กลับคืนมาคือพื้นที่สาธารณะและป่าแห่งใหม่โดยที่ไม่เกิดความรุนแรงถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น เทศบาลฯ จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนนั้นไปคุยกันก่อนว่าประเด็นมันอยู่ที่อะไร ปัญหามันเป็นคืออะไร แล้วคุณต้องการอะไร ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นลูกน้องก็ได้ เมื่อก่อนมีปัญหาเรื่องรุกที่ป่า เทศบาลฯ ให้นักงานเก็บขยะเราไปคุย เขารู้จักกัน เขาก็ยอมคืนพื้นที่ให้ ตกลงกันได้ไม่มีปัญหา เทศบาลฯ ใช้คนกลางแก้ปัญหา ไม่ใช้กฎหมายในการบังคับ เพราะมันจะยิ่งสร้างปัญหาให้รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ บางทีการบังคับใช้กฎหมายในบางพื้นที่ก็ไม่ใช่ว่าทางแก้ปัญหาที่ดี

ส่วนความเป็นธรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า มีการคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก และใช้การเจรจาชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านจะเชื่อฟังผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำและตักเตือนเมื่อประชาชนในชุมชนกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

คำว่าความเป็นธรรม ท่านที่ได้ประโยชน์ก็จะบอกว่าเป็นธรรมแก่ตัวเอง ท่านที่เสียประโยชน์ก็จะบอกว่าเป็นธรรมมันค่อนข้างที่จะพุดยาก เทศบาลฯ ก็ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าเห็นว่ามันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เราก็จะดำเนินการตามนั้น ให้เกิดผลดีกับทุกฝ่ายมากกว่า

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 (นามสมมติ ก, 2558) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

ความขัดแย้งของหมู่บ้านเราไม่ค่อยมีหรือใครมีปัญหาอะไรก็พูดกันได้ ถ้าเป็นประโยชน์ส่วนรวมก็ทำเลย เช่น จะวางท่อในหมู่บ้าน เราไปประชุมก็มีการชี้แจงกันว่าทำอะไรไม่ดีต้องแก้ไข ก็ทำตามนั้น ที่นี้ก็ขอกัน เวลาประชุมกันใครจะขัดแย้งอะไรก็ต้องบอกกันเลยว่า อย่าไปพูดข้างนอก พูดกันเลย พูดในที่ประชุมนี้แหละ พูดแล้วก็ต้องแก้ไข เวลาเลิกประชุมแล้วไปจับกลุ่มกันไม่เอา ชาวบ้านเขาก็เชื่อ เขาก็ทำตาม ไม่สร้างปัญหา

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 30 (นามสมมติ จ, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นว่า

ความขัดแย้งของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ส่วนใหญ่เกิดจากการพัฒนาที่ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน บางแห่งพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของประชาชน อีกเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งคือการเสียผลประโยชน์ ในส่วนนี้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่ต้องหาทางออกที่ทุกฝ่ายพอใจ ซึ่งไม่่ง่ายนัก ก็ต้องอาศัยความพยายามในการทำความเข้าใจ และหน่วยงานราชการก็ต้องเปิดใจ ชุมชนก็เช่นกัน

4.4.3 หลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใส ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นความจริงให้ประชาชนรับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นโดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้โดยตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ตัวชี้วัดหลักความโปร่งใส

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักความโปร่งใส	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีการจัดตั้งหน่วยงานให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแก่ประชาชน 2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบาย หรือแผน หรือ โครงการ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน 3) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างสะดวก 4) มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรับผิดชอบ

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ผ่านหลายช่องทาง ได้แก่ เอกสาร เว็บไซต์ เสียงตามสาย หอกระจายข่าว การประชุมและผู้นำชุมชน ซึ่งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถเปิดเผยได้ทั้งหมดโดยตรงไปตรงมา เช่น ข้อมูลการตรวจคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน เป็นต้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ สามารถเปิดเผยได้ทั้งหมด ยกตัวอย่างเมื่อเข้ามีชาวบ้านโทรศัพท์มาแจ้งว่าบึงคำศรีมีปลาตายไม่ทราบสาเหตุ เทศบาลฯ ก็เชิญชาวบ้านมาพร้อมกับเจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อมภาค ไม่ใช่แอบตรวจโดยที่ชาวบ้าน

ไม่รับรู้ เทศบาลฯ ทำงานด้วยความโปร่งใส แล้วผลตรวจเป็นอย่างไรก็จะแจ้งให้ชาวบ้านรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่เทศบาลฯ ใช้แจ้งข่าว

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า “เรามีการเปิดเผยข้อมูลอยู่แล้ว และเปิดเผยได้ทุกเรื่อง ไม่มีความลับ อย่างไม่มีข้อยกเว้น เพราะเราไม่ได้มีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะต้องปิดบังใครอยากดูข้อมูลอันไหนก็ดูได้”

ในประเด็นเรื่องช่องทางการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

ถ้ามีข่าวสารเร่งด่วนจะโทรศัพท์แจ้งผู้นำชุมชน ดิดประกาศบ้างเป็นครั้งคราว ข่าวสารทั่วไปเราก็แจ้งแก่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนก็จะไปประกาศในประชุมหมู่บ้านประจำเดือน ที่มีผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชนชน กลุ่ม อสม. ซึ่งมีการประชุมกันทุกเดือนมีข่าวสารอะไรก็แจ้งในที่ประชุมได้ซึ่งจะรับรู้เร็ว เพราะมีการตั้งกฎหมู่บ้านว่าถ้าขาดประชุมเกินกี่ครั้งจะไม่มีสิทธิกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีสิทธิค้าประกันเงินกู้ เทศบาลฯ ก็มีกองทุนเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นของขวัญให้กับผู้ที่มาประชุม เช่น ผ้าเช็ดหน้า ปากกา เราก็ได้แจ้งข้อมูลข่าวสารไปด้วย

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือการแจ้งข่าวต่าง ๆ ก็แจ้งผ่านหลายช่องทาง หนึ่งก็นัดประชุมกันที่เทศบาล แล้วก็ประชุมกันที่แต่ละชุมชน มีประชุมเรื่อย ๆ ดิดประกาศ แล้วก็ให้ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ด้วย จากหอกระจายข่าว เวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะผ่านผู้ใหญ่บ้านให้ประชาสัมพันธ์ ธรรมนูญ ที่ทำการเทศบาลฯ ก็มีศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นอีกช่องทางในการสื่อสารไปยังประชาชน

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 (นามสมมติ ข, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

ข่าวสารก็มีสื่อ ผ่านเสียงตามสายบ้าง ดิดประกาศ ทางเว็บไซต์ของเทศบาลฯ ประชุมหมู่บ้าน ก็มีการพูดคุยกันปากต่อปากบ้างเวลาเจอหน้ากัน ส่วนใหญ่ก็รู้จากที่ประชุมหมู่บ้านที่จัดประชุมกันเรื่อย ๆ หรือบ้านไหนมีใครเป็นอาสาสมัครก็จะบอกต่อ ๆ กันมา ก็รู้ทั่วกันหมด

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 (นามสมมติ พ, 2558) ที่ให้ข้อมูลว่า

ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเรารู้จากที่ไปประชุมหมู่บ้าน มีประชุมเดือนละครั้ง มีเอกสารส่งมาที่บ้านบ้าง ถ้าเรื่องด่วนผู้ใหญ่บ้านจะประกาศเสียงตามสาย แล้วเราจะทำยังไงก็วางแผนกัน ตกลงกัน ถ้ามีอะไรที่ต้องขอแรงชาวบ้านก็ช่วยกันทำ

ขณะเดียวกันประชาชนก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 12 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

ขอข้อมูลที่เทศบาลฯ ไม่ต้องเสียเงิน อย่างเราไปขอข้อมูลเรื่องผันน้ำทำนาปรัง เขาจะบอกว่าต้องไปที่กองไหน ต้องติดต่อใคร หรืออย่างเรื่องพันธุ์พืชก็มีหนังสือรวบรวมให้เป็นเล่ม ๆ เป็นคู่มือปลูกผัก คู่มือคัดแยกขยะก็มีแจกออกรู้อะไรก็ไปดูได้ที่เทศบาลฯ

ด้านการตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุพบว่าสามารถตรวจสอบการทำงานได้โดยตรง หรือตรวจสอบผ่านสมาชิกสภาเทศบาล หรือผ่านทางเครือข่ายชุมชน ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุได้รับการตรวจสอบการดำเนินงานจากภายในและภายนอก อีกทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบด้วย โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ในหลายประเด็น เช่น ระยะเวลาที่กำหนดแล้วเสร็จ คุณภาพของงาน การใช้งบประมาณ เป็นต้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของเทศบาลฯ ได้ในทุกขั้นตอน เทศบาลฯ ทำงานเป็นเครือข่ายกับชุมชนอยู่แล้ว เรามีการร่วมมือกับชุมชนกันตั้งแต่ต้น ชุมชนก็จะรับรู้การทำงานของเรโดยตลอด บางครั้งการตรวจสอบก็อาจจะไม่จำเป็น เขารู้เขาเห็นอยู่แล้วที่เราทำอะไร เพราะทำด้วยกันกับชุมชน

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 19 (นามสมมติ ฉ, 2558) ที่ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

ตรวจสอบการทำงานก็ตรวจสอบได้ ก็ไปดูที่เทศบาลฯ ได้เลย เขาจะบอกว่าตอนนี้ทำอะไรอยู่ ทำถึงขั้นไหนแล้ว ถ้าเราสงสัยอะไรก็ถามได้ มีหลักฐานมาให้ดูว่าเขาทำแบบนี้ มันเป็นมาอย่างนี้ แล้วจะทำอะไรต่อ ถ้าเสร็จเรียบร้อยแล้วเขาก็บอกเรา

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 29 (นามสมมติ ด, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

ความโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนกับหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ถ้าชุมชนหวาดระแวง หรือรู้สึกว่าหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นปิดบัง แอบทำอะไร โดยที่เขาไม่รู้ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ การคอร์รัปชัน และผลกระทบที่จะเกิดกับชุมชน ปัญหาต่าง ๆ มันก็เกิดขึ้นเพราะชุมชนเองก็ไม่ไว้ใจการทำงาน เมื่อขอความร่วมมือ หรือมีกิจกรรมร่วมกัน แม้กระทั่งกิจกรรมทั่วไปที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามหน้าที่ มันก็ดำเนินไปด้วยความไม่ราบรื่น ชุมชนก็ไม่มีความสุข ไม่มีผลดีเลย จริงอยู่มันก็ทำงานได้นั้นแหละ แต่ถ้าชุมชนกับหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเข้าใจกันดี มีอะไรก็ช่วยเหลือกันมันดีต่อการพัฒนามากกว่าอยู่แล้ว

4.4.4 หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วม ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การทำประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น โดยมีตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ตัวชี้วัดหลักการมีส่วนร่วม

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักการมีส่วนร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1) หน่วยงานรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 2) การจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับผลบังคับใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 3) มีการลงประชามติในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถหาฉันทามติได้

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมและความพึงพอใจของประชาชนเป็นหลัก โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในทุกระดับ เริ่มจากการทำประชาคมเพื่อสอบถามปัญหาความต้องการของประชาชนแล้วรวบรวมความคิดเห็นมาจัดทำเป็นโครงการ แผนงาน กิจกรรม ควบคู่ไปกับการตั้งงบประมาณแล้วบรรจุลงในแผนพัฒนาของเทศบาล ทั้งแผนระยะ 1 ปี และแผนระยะ 3 ปี จนนำมาสู่แผนปฏิบัติการและการดำเนินการ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ที่ได้ให้ข้อมูลว่า

ก่อนที่เทศบาลฯ จะทำอะไรเราก็จะมีการคุยกัน เป็นเวทีประชาคม หรือทำประชาพิจารณ์ ถ้ามีความคิดเห็นตรงกันก็ทำ ถ้าเห็นไม่ตรงกันก็ไม่ทำ เรามีการพูดคุยกันก่อน ถ้าทำแล้วชาวบ้านก็จะทู่ทอ ทำอะไรก็ทำให้สุด ๆ ถ้าเป็นสิ่งที่เขาเห็นด้วยก็ขอความร่วมมือง่าย การวางแผนก็เอาวิถีชีวิตของเขามาดำเนินงาน เรียนรู้จากเขา ไม่ใช่เรากำหนดนโยบายออกไปเลยว่า หนึ่ง สอง สาม ต้องทำอย่างนี้ ต้องเป็นแบบนี้ ไม่ใช่เลย เราไปเรียนรู้จากเขาแล้วจึงมาเขียน มาวางแผนให้เป็นรูปธรรมมากกว่า

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 (นามสมมติ จ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

การมีส่วนร่วมก็มีตลอด มีเป็นประจำ เข้าไปพูดคุย เข้าไปแลกเปลี่ยน เวลามีโครงการอบรมอะไรก็ไปตลอด มีบ่อย เพราะสิ่งแวดล้อมมันครอบคลุมหมด ทั้งการกินอยู่ การปลูกผักอะไรพวกนี้ก็เกี่ยว เราก็ไปมีส่วนร่วมเรื่อย ๆ มีการทำประชาคม ทางเทศบาลก็เป็นผู้ริเริ่ม มาชี้จุดบอก ถ้าจะให้ชาวบ้านเริ่มทำเองก็ยังไม่ค่อยอยู่ ต้องอาศัยทางเทศบาลเข้ามาช่วย

นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นอย่างมาก ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนและผู้นำชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ได้ให้ข้อมูลตรงกันถึงการให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 14 (ประชาชนในพื้นที่, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

เทศบาลฯ คำนึงถึงความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก อะไรที่ชาวบ้านสนใจจะเทศบาลฯ จะพิจารณาก่อน เพราะสิ่งที่ชาวบ้านสนใจมันต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน อย่างเรื่องน้ำ เรื่องความสะอาด ชาวบ้านมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลฯ มาก และเป็นพลังมวลชนที่ขับเคลื่อนการพัฒนา กับเทศบาลฯ ในการร่วมคิดร่วมทำ

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 (นามสมมติ ท, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักสำคัญ ถ้าเทศบาลฯ ทำในสิ่งที่ประชาชนไม่เห็นด้วยก็ไม่ยั่งยืน ถ้ามุ่งแต่โครงการที่เป็นกิจกรรมขึ้นมา ปีหนึ่งไม่กี่เดือนเสร็จ พอจบโครงการก็จบหมด ไม่มีอะไรที่จะต่อยอดได้เลย”

ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ข, 2558) ที่ให้ข้อมูลว่า “ประชาชนต้องมาก่อน เทศบาลฯ นำเอาข้อคิดเห็นของประชาชนมาทำเป็นแผน ทั้งระยะสั้น ระยะยาว เทศบาลฯ ก็ทำตามนั้น มาจัดลำดับความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ถ้าประชาชนไม่เห็นด้วย เทศบาลฯ ก็ไม่ทำ”

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 12 (นามสมมติ ค, 2558) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า

ก่อนมีโครงการหรือจะจัดงานสำคัญ เช่น งานประจำปี กิจกรรมพิเศษ ประกวดแข่งขัน ชุมชนจะต้องไปเวทีประชาคมที่เทศบาลฯ จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วสรุปออกมาเป็นแบบที่ดีที่สุด พอได้เป็นโครงการเราก็ช่วยกันทำ อะไรไม่ได้ผล ไม่ดี หรือพอมาทำจริงแล้วมันไม่เหมือนตามที่วางแผน เราก็ช่วย ๆ กันปรับค่อย ๆ แก้ปัญหากันไป ทำไปด้วยกันทุกขั้นตอน ให้มันสำเร็จไปได้ เพราะชุมชนมีส่วนร่วมถึงได้รางวัล

นอกจากประชาชนในชุมชนแล้ว ยังมีภาคีเครือข่ายที่ร่วมมือกันจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุ ได้แก่ วัด โรงเรียน โรงพยาบาล ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี กรมป่าไม้ และภาคเอกชน ซึ่งให้ความร่วมมือ และให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ มีภาคีเครือข่ายหลักคือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นักเรียนโรงเรียนอนุบาลศรีธาตุเป็นมักคฤเทศก์น้อยในการเยี่ยมชมป่าพื้นเมืองวัดป่ากุดน้ำใส ในโรงเรียนนั้นก็มีการให้นักเรียนได้หมุนเวียนกันมาศึกษาป่าท้องถิ่น นอกจากนี้ก็มี กศน. โรงพยาบาลศรีธาตุ ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์เข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับพืชสมุนไพรด้านต้นไม้เราก็มีกรมป่าไม้ของจังหวัดอุดรธานี มาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านป่าไม้

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 27 (นามสมมติ ธ, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

การพัฒนาท้องถิ่นในทุกวันนี้ เราต้องยอมรับว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่มีความสำคัญมาก ประเทศไทยก็ตื่นตัวเรื่องนี้ไปที่ไหนก็พูดกันแต่การมีส่วนร่วม ซึ่งเราก็ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นให้ได้ แต่สิ่งสำคัญนอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นระดับชั้นต่าง ๆ ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ตามบริบทแต่ละท้องที่ว่าทำได้มากน้อยเพียงใด คือการทำอะไรให้ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีประโยชน์สูงสุดในการบริหารพัฒนา

4.4.5 หลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบ ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน โดยมีตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตัวชี้วัดหลักความรับผิดชอบ

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักความรับผิดชอบ	1) งานมีความถูกต้องครบถ้วนทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 2) มีการตอบสนองต่อการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับอย่างรวดเร็ว

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ตั้งเป้าหมายและกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานธุรการ งานสุขภาพตำบล งานสิ่งแวดล้อม งานสัตวแพทย์ งานศูนย์บริการสาธารณสุข และงานรักษาความสะอาด ซึ่งมีผู้อำนวยการเป็นหัวหน้าหน่วยงาน และมีพนักงานทั้งข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว รวมประมาณ 30 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการดำเนินงาน โดยมีการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีความรู้ ความเข้าใจ ในการทำงานอย่างดี และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ในการดำเนินงานแต่ละครั้งจะมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยทั่วกัน นอกจากนี้ยังชี้แจงทิศทางการดำเนินงาน ประโยชน์และผลกระทบด้วย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ มีเป้าหมายที่ชัดเจน คือ เราต้องการให้ Win-Win ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ ทั้งประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อมบ้านเมืองน่าอยู่ สุดท้ายแล้วเทศบาลฯ ก็ได้ประโยชน์ด้วย ถ้าถามถึงความสำเร็จตามเป้าหมาย คิดว่าเรากำลังอยู่ในระยะเริ่มต้น การได้รางวัลมาไม่ได้หมายความว่าเราสำเร็จ รางวัลมันอาจจะแค่เป็นแรงจูงใจให้เราทำ อาจจะสำเร็จในแง่ของการประเมินผล แต่ไม่ใช่คำตอบจริง ๆ ที่เราต้องการ ในขณะที่เดียวกันเกณฑ์ต่างๆในการประเมินหรือการประกวดเปรียบได้กับกระบวนการทำงาน ที่ทำให้เราคิดว่าเราจะไปอย่างไร

ขณะเดียวกันการตอบสนองต่อการร้องเรียนหรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างเร่งด่วน หากปัญหาใดสามารถแก้ปัญหาได้ในขณะนั้นจะดำเนินการทันที หรือในกรณีที่ต้องรอการแก้ไขจะแจ้งกลับไปยังผู้ร้องเรียนถึงสาเหตุการดำเนินการแก้ไข และระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขแล้วเสร็จ ซึ่งขั้นตอนการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนไม่เกิน 3 วัน โดยเริ่มจากการรับแจ้งเรื่องร้องเรียน จากนั้นจึงเสนอเรื่องร้องเรียนไปยังสายงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนายกเทศมนตรีจะสั่งการภายใน 1 วัน ไปยังกองหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เข้าตรวจสอบแก้ไขปัญหาภายใน 1 วัน แล้วจึงรายงานผลการตรวจสอบกลับไปยังผู้ร้องเรียนภายใน 1 วัน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 (นามสมมติ น, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

เรื่องร้องเรียนเท่าที่ทราบในขณะนี้ก็ไม่มีเรื่องร้องเรียนอะไร ไม่ค่อยมีปัญหา เมื่อก่อนที่บ้านก็เคยร้องเรียนเหมือนกันพอดีช่วงนั้นมีงานก่อสร้างถนน พอฝนตก

น้ำฝนก็ไหลมาขังที่หน้าบ้าน ก็โทรศัพท์แจ้งไปที่เทศบาลฯ ให้มาแก้ไขเพราะมันสกปรก เทศบาลฯ ก็มาอมให้มันสูงขึ้นน้ำไม่ขัง แก้ไขเรียบร้อยใช้เวลาไม่นานเราก็พอใจผลงาน

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

เทศบาลฯ มีจุดรับซื้อร้องเรียนตามที่ต่าง ๆ พี่น้องประชาชนสามารถไปหย่อนจดหมายที่จุดร้องเรียนตามที่ต่าง ๆ ที่เทศบาลฯ จัดไว้ หรือผ่านผู้ใหญ่บ้าน ผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ผ่านกรรมการชุมชน สามารถร้องเรียนได้หลายภาคส่วน เพื่อที่จะแก้ปัญหาให้พี่น้องประชาชนได้ทันท่วงที ปัญหาใดที่สามารถแก้ไขได้ทันที เทศบาลฯ ก็จะดำเนินการทันที สั่งการทันที ส่วนปัญหาที่ต้องใช้งบประมาณ ต้องใช้เวลา เทศบาลฯ จะทำความเข้าใจให้ผู้ร้องเรียน ท้องถิ่น หรือชุมชนที่ร้องเรียนให้เข้าใจว่าเทศบาลขอเวลาก่อน เนื่องจากต้องใช้งบประมาณ ซึ่งอาจจะต้องนำเข้าสู่เทศบาลบัญญัติ

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 25 (นามสมมติ ผ, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงาน ทั้งในสาระของงานที่ทำ และต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานขององค์กรด้วย ความรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของเจ้าหน้าที่รัฐ และควรส่งเสริมให้เป็นค่านิยมในการทำงาน เป็นวัฒนธรรมองค์กร โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐต้องตระหนักว่าสิ่งที่ทำเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีผลต่อคนมากมาย ถ้าเขามีความรับผิดชอบจะเอาใจใส่ และมีความมุ่งมั่นต่อการทำงาน ทำงานด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ ถ้างานนั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก็จะมี ความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและทรัพยากรด้วย

4.4.6 หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาน้อย ผลงานมีความถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ตัวชี้วัดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล	1) ใช้งบประมาณดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมคุ้มค่ากับผลงานที่ได้รับ 2) ใช้เวลารวดเร็วในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม 3) ประชาชนพึงพอใจกับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล พบว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุแสดงให้เห็นเด่นชัดในผลการดำเนินงานในรูปแบบโครงการต่าง ๆ เช่น เทศบาลตำบลศรีธาตุได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดโครงการ ลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา ปีที่ 9 และ รางวัลชนะเลิศอันดับหนึ่งในการประกวดโครงการ เทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 ด้วยการใช้นวัตกรรมวิถีพอเพียง วิถีคาร์บอนต่ำ ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ในส่วนหนึ่ง โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน ได้ให้ข้อมูลสอดคล้องกันถึงคุณภาพและประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ ว่ามีความเหมาะสมและคุ้มค่า ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ณ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเทศบาลฯ มีงบประมาณไม่มากนัก เนื่องจากเป็นเทศบาลฯ เป็นเทศบาลขนาดเล็ก งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับในแต่ละปีจะถูกจัดสรรไปเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เทศบาลฯ จึงต้องใช้งบประมาณในการ

จัดการสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ด้วยการประยุกต์วิถีชีวิตพอเพียงแบบพื้นบ้าน
อีสานมาเป็นวิธีในการดำเนินงาน”

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

แนวทางการใช้ทรัพยากรของเทศบาลฯ ทั้งงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์
เราใช้สิ่งที่มีอยู่ไม่ต้องพึ่งเครื่องจักรหรือเทคโนโลยี เพราะเราไม่มีงบประมาณ
มากขนาดนั้นในการบริหารจัดการ หรืองบในการจัดหาเราก็มีจำกัด การ
ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเราให้องค์ความรู้แก่ประชาชน ให้อะไรที่เราไม่
สามารถศึกษาได้ ซึ่งแทบจะไม่ใช้งบประมาณเลย เราใช้ความร่วมมือกับพี่น้อง
ประชาชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เราดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ

นอกจากการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไปตามหน้าที่ของเทศบาลแล้ว เทศบาลตำบลศรีธาตุ
ได้มีการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์
ป่าพื้นเมือง การขอความร่วมมือให้ใช้กระท่อไม้แทนการใช้ถังขยะพลาสติก ใช้โถงดินเผาใส่น้ำ
แทนการแช่ตู้เย็น ใช้กระบิใบไม้ใส่ข้าวเหนียวแทนการใช้ถุงพลาสติก การทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารใน
ครัวเรือน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถลดขยะได้ตั้งแต่ต้นทาง ประหยัดพลังงาน รวมถึงลดค่าใช้จ่าย
ในครัวเรือน ซึ่งมาตรการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมดังกล่าวสามารถลดการปล่อยก๊าซ
คาร์บอนไดออกไซด์ได้ถึง 7,189,883.59 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

ด้านความพึงพอใจของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ พบว่า
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน
ว่ามีความพึงพอใจกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ โดยให้เหตุผลว่าเทศบาล
ทำงานจริงจัง ประชาชนสัมผัสได้ถึงความจริงใจในการทำงานและประโยชน์ที่ตนได้รับ นอกจากนี้
ยังให้ข้อสังเกตว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุใส่ใจสิ่งแวดล้อมอย่างมากหากเทียบกับองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างไรก็ตามยังมีส่วนที่อยากให้เพิ่มเติมบ้าง เช่น อยากให้เพิ่มปริมาณการปล่อยน้ำ
เข้าสู่พื้นที่ทำการเกษตร เป็นต้น ส่วนมาตรการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ประชาชนเห็นว่า
เหมาะสมคืออยู่แล้ว และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น
ยิ่งขึ้นไปอีก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ถ้าถามถึงความพอใจก็ถือว่าพอใจมาก ถึงไม่เต็มร้อยแต่ก็อนุโลมให้เทศบาลฯ
ตั้งใจทำงาน มีความพยายามดี แม้มีที่คิดไม่เหมือนกันบ้างก็เล็กน้อยให้อภัยกันได้

เพราะว่าได้เห็นการทำงานที่เป็นรูปเป็นร่าง มีผลงานเป็นรูปธรรม สิ่งแวดล้อมของ ศรัทธาคือดีขึ้น

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10 (นามสมมติ บ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

เทศบาลฯ ทำโครงการสิ่งแวดล้อมก็เกิดประโยชน์กับชุมชน เราก็ได้รู้ว่าสิ่งที่เรา เป็นอยู่ สิ่งที่พ่อแม่ให้เรามา มันลดภาวะโลกร้อนได้ ลดค่าใช้จ่าย ลดการเดินทาง ประหยัดไปได้หลายอย่าง มันเป็นความรู้ที่ตกทอดกันมา เป็นวิถีชีวิตเดิม ๆ ของ พวกเรา เมื่อก่อนเด็ก ๆ ก็ไม่ได้มาช่วยพ่อแม่ปลูกผักทำไร่ หรือแยกขยะอะไรก็ไม่ มี แต่ตอนนี้เริ่มมาแล้ว ทั้ง โรงเรียน เทศบาลฯ ชุมชน ก็เข้าไปสอน เด็กทำเป็นก็มา ช่วยพ่อแม่ทำ จากที่ไม่สนใจใครก็มาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตั้งแต่ปี 46-47 จาก ที่เล่นแต่เกมก็มาปลูกผักอินทรีย์ที่วัด วิถีชีวิตเดิม ๆ ตั้งแต่ปู่ย่าก็เริ่มฟื้นคืนมา ยิ่งทำ ไปเรื่อย ๆ ชุมชนก็ยิ่งดีขึ้น

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 26 (นามสมมติ ค, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

การประเมินการทำงานของหน่วยงานในทุกวันนี้ยึดหลักประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพเป็นสำคัญ เพราะสามารถกำหนดตัวชี้วัดได้ มีผลลัพธ์ให้เห็นเป็น รูปธรรม หน่วยงานต่าง ๆ จึงมุ่งการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดสรรทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรให้น้อยแต่ได้ประโยชน์สูงสุดจึงจำเป็น ต่อการทำงาน ขณะเดียวกันจะมุ่งแต่ปริมาณเพียงอย่างเดียวก็ไม่ได้ ต้องคำนึงถึง คุณภาพของงานด้วย เช่น ลดการใช้วัสดุแต่ใช้เวลาทำงานนานขึ้น คุณภาพ ไม่ได้ ความพึงพอใจก็ลดลงแล้ว แบบนี้เราก็ไม่ถือว่ามีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

4.4.7 หลักความยั่งยืน

หลักความยั่งยืน ในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารจัดการ โครงการด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยมีตัวชี้วัดแสดงดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ตัวชี้วัดหลักความยั่งยืน

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด
หลักความยั่งยืน	1) การบริหารงานคำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2) มีการดำเนินงานโครงการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

การศึกษากระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ด้านความยั่งยืน พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการบริหารงานตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประยุกต์การจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากต่อชุมชนและไม่ใช้งบประมาณจำนวนมากหรือเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาจัดการ แต่ใช้การขอความร่วมมือจากประชาชนโดยอาศัยต้นทุนของท้องถิ่น ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม เป็นต้นทุนสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องหลายปีติดต่อกัน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าใจหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมและดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมได้เองโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากทางเทศบาลฯ ประโยชน์ที่ได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อมนอกจากทางตรงคือคุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวในชุมชน เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ในขณะเดียวกันก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ จึงนับได้ว่าเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักความยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่าหากประชาชนมีรายได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ช, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

เรามองที่ต้นทุนที่เรามีก่อนที่จะทำอะไร ต้นทุนทางทรัพยากร ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางวัฒนธรรม 3 ต้นทุนนี้เป็นจุดแข็งของคนศรีธาตุสิ่งที่เป็นต้นทุนที่มีค่ามากคือภูมิปัญญา สิ่งนี้ที่ตอบโจทย์คำว่าต้นทุนของการใช้ประโยชน์ เราจะทำตะกร้าสักใบ หรือทำแคร์ไว้นั่ง ก็หาวัตถุดิบได้จากในพื้นที่ไม่มีใฝ่ก็มีขึ้นอยู่ทั่วไป วิธีการทำก็เป็นภูมิปัญญาอยู่แล้วได้ไม่มีใฝ่มาก็รู้เลยว่าจะสานจะผูกอย่างไร ไม่ได้เสียเงินสักบาท หรือพวกผักผลไม้ก็ปลูกเองไม่ต้องไปซื้อ อาหารการกินเราพึ่งตนเองได้ก็ยั่งยืนแล้ว ที่สำคัญคือเรื่องเกษตรกรรม ถ้าเรารู้จักดูแลทรัพยากรที่มีค่าของเราให้ใช้ประโยชน์ได้จนชั่วลูกชั่วหลาน ความยั่งยืนมันเกิดขึ้นแน่นอน

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นถึงแนวทางการสร้างความยั่งยืนของการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคตว่า

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ คือ ต้องให้ประชาชนมีรายได้จากโครงการนั้น เช่น เทศบาลฯ ส่งเสริมให้ปลูกผักปลอดสารพิษ ประชาชนก็จะได้มีอาชีพเสริมในส่วนนี้ เทศบาลฯ จึงคิดว่าการที่ชาวบ้านจะเข้าร่วมโครงการได้ต้องสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้ประชาชนด้วย ประชาชนจึงจะปฏิบัติตามเทศบาลฯ

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ข, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นนี้ว่า

การจัดการสิ่งแวดล้อมหรืออะไรก็ตามจะเกิดความยั่งยืนเราต้องกลับมาอยู่ที่วิถีของตัวเอง ต่อให้เราทำสิ่งใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีจากต่างประเทศ มันก็ไม่ตอบโจทย์ของคนบ้านเรา สุดท้ายเราก็ต้องกลับมาอยู่ในสิ่งที่เราเป็น ในวิถีของตัวเอง ในสิ่งที่ตัวเองคุ้นเคย เทศบาลฯ ทุ่มแรงค์ให้ความรู้ในการจัดการขยะ ทำปุ๋ยหมัก ปลูกพืชผักอินทรีย์ หรือกำจัดน้ำเสียในครัวเรือน แต่ที่เราค้นพบคือชาวบ้านเขาารู้อยู่แล้ว เรามีหน้าที่ดึงศักยภาพพวกนี้ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งล้วนเป็นวิธีง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เทศบาลฯ ต้องเรียนรู้จากเขาด้วยซ้ำ

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 16 (นามสมมติ ค, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

ถ้าเทศบาลฯ ทำต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ก็น่าจะยั่งยืน สิ่งแวดล้อมมันเป็นเรื่องในชีวิตประจำวันเราด้วย อย่างขยะ เราก็สร้างขยะทุกวัน เรารู้ว่าพื้นที่นี้มันจะเป็นของลูกหลานต่อไป สิ่งที่พ่อแม่เราทำไว้ให้เราก็ยังเห็นอยู่ ถ้าเราแก่ไปแล้วลูกหลานเราก็จะยังเห็นอยู่ บรรพบุรุษเราทำมาก็อยู่ได้ เทศบาลฯ ก็คิดดีแล้วที่ให้เราอนุรักษ์ไว้ ไม่ต้องไปค้นร่นที่อื่น ที่บ้านเรามีทุกอย่างที่ดำรงชีวิตได้

โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 25 (นามสมมติ ผ, 2558) ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า

ความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง หากนำความยั่งยืนมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ให้เกิดเป็นความสามารถในการรักษาสีเขียวและทรัพยากรให้ตกทอดไปยังคนในยุคต่อ ๆ ไป จะต้องเป็นการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันในทุกภาคส่วน เพราะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นของสาธารณะ ต้องมีการจัดการร่วมกันอย่างพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยไป และยังสามารถพัฒนาหรือยกระดับวิถีชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นได้เช่นกัน

จากผลการศึกษาที่กล่าวไปแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 หลัก ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน โดยพบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมสอดคล้องหลักธรรมาภิบาลทั้ง 7 หลัก และใช้ต้นทุนในท้องถิ่น คือ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมผสมผสานกับวิถีชีวิตพื้นเมืองอีสาน เกิดเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบวิถีท้องถิ่นซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผลการศึกษาในประเด็นนี้ ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
หลักนิติธรรม การตรากฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น อย่างเป็นธรรม มีการบังคับใช้ อย่างเคร่งครัด ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของประชาชน	1) การตรากฎหมายและ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน ร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นในการ ตรากฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม 2) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่าง เคร่งครัด	1) เทศบาลฯ ปฏิบัติตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการสิ่งแวดล้อมอย่าง เคร่งครัด 2) เทศบาลฯ ไม่มีการออก กฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับ การจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ 3) เทศบาลฯ ใช้มาตรการ ส่งเสริมการรณรงค์ และ การขอความร่วมมือจากชุมชน 4) เทศบาลฯ ชี้แจงถึง ความสำคัญและประโยชน์ที่ ประชาชนและส่วนรวมจะ ได้รับก่อนดำเนินงาน เพื่อให้ ประชาชนเข้าใจและสามารถ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
หลักคุณธรรม การปฏิบัติงาน โดยยึดหลักของ ความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อุดมทน ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณต่อสิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่น	1) คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ไม่ถูกฟ้องร้องหรือ ร้องเรียนเรื่องทุจริตด้าน สิ่งแวดล้อม 2) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่าง เสมอภาค	1) เทศบาลฯ ไม่เคยถูกร้องเรียน หรือฟ้องร้องเรื่องสิ่งแวดล้อม 2) เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลัก คุณธรรมจริยธรรมของพนักงาน และลูกจ้างของเทศบาล

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
	3) เมื่อมีความขัดแย้งด้าน สิ่งแวดล้อมระหว่างเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ได้มีการได้ สวนสาธารณะเพื่อหาข้อเท็จจริง	3) ความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างเทศบาลและประชาชน เกิดขึ้นน้อยมาก 4) กลไกการแก้ไขความขัดแย้ง ของเทศบาลฯ คือ การใช้คน กลางที่สนิทสนมกับผู้ที่มีความ คิดเห็นไม่ตรงกันมาช่วยเจรจา และเลือกใช้กฎหมายบังคับ จะเลือกเป็นวิธีการสุดท้าย 5) เทศบาลฯ ได้มีการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึง ประโยชน์ต่อสาธารณะเป็นหลัก และใช้การเจรจาชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างค่อย เป็นค่อยไป
หลักความโปร่งใส การปฏิบัติงานด้วย ความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการ ให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็น ความจริงให้ประชาชนรับรู้ และ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น โดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการ ทำงานของเจ้าหน้าที่ได้	1) มีการจัดตั้งหน่วยงาน ในการให้ข้อมูลข่าวสารด้าน สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแก่ ประชาชน 2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับ ทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ	1) เทศบาลฯ มีการจัดตั้งศูนย์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 2) เทศบาลฯ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงผ่าน หลายช่องทาง 3) เทศบาลฯ เปิดเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมด อย่างตรงไปตรงมา

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
	และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน	4) ประชาชนก็สามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่ เสียค่าใช้จ่าย
	3) มีการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ อย่างสะดวก	5) ประชาชนสามารถตรวจสอบ การทำงานของเทศบาลฯ ได้โดยตรงหรือผ่านทางสมาชิก สภาเทศบาล เครือข่ายชุมชน
	4) มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบความโปร่งใสในการ ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของ หน่วยงานรับผิดชอบ	6) เทศบาลฯ มีการตรวจสอบ การดำเนินงานจากภายในและ ภายนอก และเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การตรวจสอบได้
หลักการมีส่วนร่วม	1) หน่วยงานรับผิดชอบเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ นโยบาย หรือแผน หรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่น	1) เทศบาลฯ เปิดโอกาสให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมและการจัดการ สิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ ในทุกระดับ ตั้งแต่เริ่มต้นโดย การทำประชาคมสอบถามปัญหา ความต้องการของประชาชนการ ตั้งงบประมาณ การบรรจุลงใน แผนพัฒนาของเทศบาลฯ จนนำมาสู่แผนปฏิบัติการและ การดำเนินการ
การเปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจใน เรื่องสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การทำประชาพิจารณ์ การได้สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น	2) การจัดทำประชาพิจารณ์ เกี่ยวกับเรื่องที่จะมีผลบังคับใช้ กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่น	
	3) มีการลงประชามติใน โครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ สามารถหาฉันทามติได้	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
<p>หลักความรับผิดชอบ</p> <p>การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน</p>	<p>1) งานมีความถูกต้องครบถ้วน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน</p> <p>2) มีการตอบสนองต่อการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับอย่างรวดเร็ว</p>	<p>2) การมีส่วนร่วมของประชาชน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลฯ เป็นอย่างมาก</p> <p>3) เทศบาลฯ มีภาคีเครือข่าย ได้แก่ วัด โรงเรียน ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี และกรมป่าไม้ ซึ่งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี</p> <p>1) เทศบาลฯ ดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมถูกต้องและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้</p> <p>2) เทศบาลฯ ตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างเร่งด่วนภายใน 3 วัน หากสามารถแก้ปัญหาได้ในขณะนั้นจะดำเนินการทันที หรือในกรณีที่ต้องรอการแก้ไข จะแจ้งไปยังผู้ร้องเรียนถึงสาเหตุการดำเนินการแก้ไข และระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขแล้วเสร็จ</p>

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
<p>หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p> <p>การปฏิบัติงาน โดยการบริหาร จัดทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาน้อย ผลงานมีความ ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>1) ใช้งบประมาณดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อมคุ้มค่ากับผลงานที่ได้รับ</p> <p>2) ใช้เวลารวดเร็วในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>3) ประชาชนพึงพอใจกับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม</p>	<p>1) เทศบาลฯ จัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากร และระยะเวลาให้น้อยที่สุดและให้เกิดผล ประโยชน์มากที่สุด และส่งเสริมการจัดการ สิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ของสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น</p> <p>2) ชุมชนมีความพึงพอใจกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของ เทศบาลฯ และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการ สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นไปอีก</p>
<p>หลักความยั่งยืน</p> <p>การบริหารจัดการ โครงการด้าน สิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม</p> <p>พัฒนาการใช้ประโยชน์จาก สิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์ อย่างต่อเนื่องในระยะยาว</p>	<p>1) การบริหารงานคำนึงถึงความ สมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม</p> <p>2) มีการดำเนินงาน โครงการ ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1) เทศบาลฯ ประยุกต์การ จัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิตท้องถิ่น โดยอาศัยต้นทุนของท้องถิ่น ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุน ทางทรัพยากร และต้นทุนทาง วัฒนธรรม</p> <p>2) เทศบาลฯ จัดการสิ่งแวดล้อม อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ ประชาชนเข้าใจหลักการจัดการ สิ่งแวดล้อมและดำเนินงานตาม มาตรการส่งเสริมได้โดยไม่ต้อง มีการควบคุมจากทางเทศบาล</p>

4.5 ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลักซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

4.5.1 ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง

ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง พบว่า เขตเทศบาลตำบลศรีธาตุในอดีตไม่มีการวางผังเมือง การสร้างสิ่งปลูกสร้างจึงเกิดขึ้นอย่างอิสระตามความต้องการของเจ้าของที่ดิน ดังนั้นสถานที่บางแห่งถูกสร้างอยู่ในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เช่น ตลาดสดอยู่ใกล้กับลำน้ำป่าวซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ เมื่อมีการทำความสะอาดหรือชะล้างจากน้ำฝน น้ำเสียจะไหลลงสู่ลำน้ำป่าวโดยตรง ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาแต่ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้เขตเทศบาลตำบลศรีธาตุยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างเพื่อปรับปรุงระบบสาธารณสุขปกคลุมพื้นที่ฐานด้วย ผลกระทบจากการก่อสร้างทำให้เกิดฝุ่นฟุ้งกระจาย และขยะจากการก่อสร้าง จึงทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในพื้นที่ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ณ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นนี้ว่า

การตั้งชุมชนของเราขาดการวางผังเมือง พอเราเอาผังเมืองไปจับที่หลังความเป็นระเบียบจึงไม่ค่อยมี เมื่อไม่มีการวางผังเมืองเราก็ไม่สามารถที่จะจัดโซนได้ชัดเจน โซนไหนจะเป็นโรงงาน ที่จะต้องไม่สร้างมลภาวะทางเสียง ทางกลิ่น มันทำไม่ได้ ที่นี้ยังไม่มีโรงงานขนาดใหญ่ แต่อย่าง โรงผลิตปูน ร้านวัสดุก่อสร้าง ก็ติดสำนักงานเทศบาลฯ เสียงก็ดังบ้าง เกิดจากเราไม่ได้วางผังตั้งแต่ต้น ปืมน้ำมันจะอยู่จุดไหน เราก็ไม่ได้วางผังเมืองตั้งแต่ต้น เราจะไปกำหนดก็ไม่ได้แล้ว เพราะที่ตรงนี้เขาซื้อแล้ว เขาทำมาก่อน เพราะฉะนั้นความเป็นระเบียบของบ้านเมืองบางจุดจึงไม่ค่อยดีเท่าที่ควร

4.5.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นเทศบาลขนาดเล็กจึงได้รับงบประมาณไม่มากนักซึ่งส่วนใหญ่งบประมาณเหล่านั้นจะถูกใช้ไปกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จึงไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องใช้งบประมาณสูง เช่น การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อแก้ปัญหา น้ำเสียจากตลาดสดไหลลงสู่ลำน้ำปาว ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดในการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นกังวลใจก็คือปัญหาน้ำเสียจากตลาด ไหลลงแหล่งน้ำโดยตรง เราขอรับว่ายังไม่มีการบำบัดก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำยิ่งเวลาฝนตกลงมากก็จะล้างลงไปคลองน้ำต่างๆ ซึ่งการทำบำบัดต้องใช้งบประมาณเทศบาลฯ มีงบประมาณไม่เยอะ แต่ละปีงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก็ประมาณปีละ 5-6 ล้านบาท การจะก่อสร้างบำบัดจึงต้องรอไปก่อน เพราะต้องจัดการเรื่องที่ดินก่อน แต่เรามีแผนการในอนาคตเนื่องจากงบประมาณเราน้อย เราก็จะทำจุดพักน้ำเสียก่อน ใส่อ่างที่จะบำบัดก่อนที่จะปล่อยลงไป โดยเทศบาลฯ ปีงบประมาณ 2558 เราก็ทำไว้จุดหนึ่งก่อนอยู่ตรงหลังตลาด แต่ถ้าจะให้ดีก็ต้อง 4 ถึง 5 จุด จากจุดที่น้ำไหลลงตรงคลองน้ำ ร่องระบายน้ำ เราก็ค่อยๆ ทำ เนื่องจากงบประมาณน้อย

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ฉ, 2558) ที่ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

เราเป็นหน่วยงานขนาดเล็ก งบประมาณในการจัดการสิ่งแวดล้อมนี้แต่ละอย่างใช้งบประมาณสูง เมื่องบประมาณสูงก็มีงบประมาณไม่เพียงพอ เพราะว่างบประมาณส่วนหนึ่งก็ไปใช้จ่ายในเรื่องของแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทำให้งบที่จะมาในด้านสิ่งแวดล้อมจริงๆ อย่างโครงการขนาดใหญ่มันก็เลยไม่ค่อยเกิดขึ้นมากนัก

4.5.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล

ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นสังคมชนบทที่มีความสมัครสมานสามัคคี อยู่กันแบบเครือญาติและให้ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนบางส่วนเพิกเฉยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและไม่ให้ความร่วมมือ โดยส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่มาประกอบอาชีพ แต่เป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประชาชนทั้งหมด โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 (นามสมมติ ป, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

ความคิดคนเปลี่ยนยากมาก เขามาเห็นเราบางคนก็หัวเราะนะ เราก็ค่อย ๆ ทำไป ก็คือไม่เห็นโทษก็ไม่หลั่งน้ำตา แต่ถ้าเขาเห็นแล้วเขาคิดได้ก่อนเขาก็มีทางรอดเหมือนเขาปลูกมันนั่นแหละ เขาก็ต้องลงทุนใหม่ตลอด ต้องกู้เงินมาใหม่ตลอดซึ่งก็ขาดทุนทุกปีแต่เขาก็ยังทำอยู่นะ ด้านสิ่งแวดล้อมก็เหมือนกัน อย่างขยะนี่ใกล้ตัวที่สุด บางบ้านไม่แยกขยะ ไม่ทำ ทั้งตามใจฉัน เราก็บังคับเขาไม่ได้ มันต้องมาจากความสมัครใจ แต่มีไม่เยอะหรอก เป็นส่วนน้อย หรือบางคนเข้ามาที่ศูนย์การเรียนรู้แล้วออกไปแล้วก็ลืมไปถ้ามันไม่ได้มาจากใจเขาจริง ๆ ส่วนกลุ่มที่ทำจริง ๆ รักจริง ๆ ก็ยังมีอยู่ ก็ทำงานไปกว่าจะสำเร็จ

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

ชาวบ้านบางกลุ่มยังขาดความรับผิดชอบ ยังไม่เข้าใจในเรื่องของปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือ ถ้าตัวเองไม่เดือดร้อน ก็ไม่ถือว่าเป็นปัญหา ไม่ได้ยากในเรื่องการทำงานแต่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่น เราไปรณรงค์ ไปจัดกิจกรรมอบรม เขาก็มีความรับผิดชอบช่วงหลังการอบรมสักกระยะหนึ่งไม่นานก็ทำเหมือนเดิม คือเราให้ความรู้ แต่การปฏิบัติเราก็ไม่ได้บังคับ พอไม่ต่อเนื่องมันก็ไม่ยั่งยืน

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 (นามสมมติ ฉ, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า “ปัญหาใหญ่เลยคือเรื่องคน ถ้าเราแก้ตรงนี้ได้ก็สบายหมดทุกเรื่อง เรื่องคน เรื่องพฤติกรรม ท่านที่จัดการยากสุดเป็นคนวัยทำงาน คนแก่กับเด็กจัดการได้ง่าย”

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ณ, 2558) ที่ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า “ประชาชนก็มีบ้างที่เพิกเฉยแต่เป็นส่วนน้อย เราเอาคนส่วนใหญ่เพื่อเป็นแบบอย่างให้คนส่วนน้อย มันก็จะเป็นลักษณะที่คนส่วนน้อยจะไม่เป็นที่ยอมรับในชุมชน พอเห็นคนส่วนใหญ่ปฏิบัติเขาก็จะคล้อยตาม”

4.6 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สามารถแบ่งแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.6.1 แนวทางการส่งเสริมเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชนมากขึ้น เนื่องจากการจัดการโดยภาคประชาชนจะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและช่วยสร้างความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและควรมีงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมักไม่เพียงพอในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาในแต่ละปีจะถูกใช้ไปกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทำให้ปัญหาที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมาไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะแก้ไข ดังนั้นจึงกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรัง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ณ, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

การสนับสนุนงบประมาณให้ท้องถิ่นขึ้นอยู่กับพิจารณาจากส่วนกลางก่อน แล้วจึงมาสู่ระดับภูมิภาค แล้วมายังจังหวัดและท้องถิ่นในจังหวัด ในส่วนนี้ควรพิจารณาตามความจำเป็นของท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นหลัก ยิ่งท้องถิ่นขนาดเล็กแบบของเรา งบประมาณที่จะดำเนินการโครงการใหญ่ ๆ แทบไม่เกิดขึ้นเลย ถ้าพิจารณาตามความจำเป็นของท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นหลัก เช่น ท้องถิ่นของเราจำเป็นต้องสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย ให้พิจารณางบประมาณแยกมาเป็นสำหรับแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะได้ก็จะดีมาก

4.6.2 แนวทางการส่งเสริมเชิงปฏิบัติการ

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ซึ่งต้องให้ความรู้และทำความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน หากประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม ประชาชนจะอยากมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุโดยสมัครใจ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุประสบความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น ประชาชนมีรายได้มากขึ้น และการดำเนินงานเป็นเครือข่ายจะช่วยเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนอีกด้วย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 (นามสมมติ ง, 2558) ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

ในการที่จะดำเนินกิจกรรมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมสิ่งที่สำคัญคือความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องประชาชน ถ้าเราให้ความเข้าใจ ความรู้ เกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ใกล้ตัวเขา ทำอย่างไรให้เขาได้เข้าใจแล้วก็บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนของตัวเอง ถ้าทุกคนทำตามที่เราให้ความรู้เขา ปัญหาสิ่งแวดล้อมมันก็จะน้อยลง ก็จะเกิดเป็นความยั่งยืนก็จะเป็่วิถีที่สืบให้ลูกให้หลาน ซึ่งต้องให้พี่น้องประชาชนได้มีรายได้ เช่น เราส่งเสริมให้ปลูกผักปลอดสารพิษก็จะได้มีอาชีพเสริมในส่วนนี้ เราเลยคิดว่าการที่ชาวบ้านจะเข้าร่วมโครงการได้ต้องสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้เขาด้วยนะครับ เขาจึงจะปฏิบัติตามเรา

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 (นามสมมติ ป, 2558) ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า “จริง ๆ แล้วทางเทศบาลฯ ก็ดำเนินการมาตลอด แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นไปอีกก็ขึ้นอยู่กับส่งเสริมการปฏิบัติ ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หมายถึงให้ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้เยอะขึ้น ให้ได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็จะดียิ่งขึ้นไปอีก”

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 14 (นามสมมติ ท, 2558) ที่ได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

คิดว่าแนวทางในการปฏิบัติมีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ถ้าให้ความรู้ประชาชน มีการฝึกอบรมให้สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะแล้วเอาผลิตภัณฑ์ไปขายได้ หรือตัวอย่างเช่น เทศบาลฯ พาไปดูงาน พาคนมาสอน ทำให้รู้ว่าโคลนที่อยู่ในทุก

นาก็ทำเป็นสี่ข้อมผ้าได้ ก็ได้เป็นอาชีพเสริม แนะนำการอยู่การกิน ทุกอย่างที่อยู่
ใกล้ตัวเรามันมีค่า เอาความรู้ที่เรามีมาใช้ ก็ลดโลกร้อน ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ก็
ลดโลกร้อนได้ ถ้าใครไม่เข้าใจก็พาไปศึกษาเพิ่มเติมที่ศูนย์การเรียนรู้ แล้วเอามาทำ
ที่บ้านเรา จุดนี้จะช่วยให้การดำเนินงานดียิ่งขึ้นได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาระบบบริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี โดยการศึกษาชี้คหลักกรรมาภิบาล 7 หลักประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมสอดคล้องหลักกรรมาภิบาลทั้ง 7 หลัก และใช้ต้นทุนในท้องถิ่น คือ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมผสมผสานกับวิถีชีวิตพื้นเมืองอีสาน เกิดเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบวิถีท้องถิ่นซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ โดยสามารถสรุปอภิปรายผลการศึกษา และมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งนอกจากการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมตามหน้าที่ของเทศบาลแล้ว ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยสามารถสรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดังนี้

5.1.1.1 นโยบายสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลศรีธาตุ มีนโยบายสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน และใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาพัฒนาแหล่งน้ำ 2) การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนการรักษาความสะอาดของชุมชน และ 4) การรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างสอดคล้องกับนโยบายที่ได้กำหนดไว้

5.1.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558-2560) โดยมีแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบการจัดเก็บ การคัดแยก และการกำจัดขยะรวมของเทศบาลตำบลศรีธาตุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) การสร้างและพัฒนาสถานที่พักผ่อนของเทศบาลตำบลศรีธาตุให้สวยงามและมีพื้นที่ใช้สอยให้มากขึ้น และ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเกิดจากการพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อม และนำปัญหาเหล่านั้นมาจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง แล้วจึงประกาศเป็นยุทธศาสตร์ขึ้น โดยการกำหนดยุทธศาสตร์นั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและกำหนดยุทธศาสตร์ด้วย ซึ่งด้านกรดำเนินงานนั้นเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยปัจจุบัน (พ.ศ. 2558) การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังไม่ลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งหมด ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ คือ พ.ศ. 2560

5.1.1.3 การจัดการสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลศรีธาตุ มีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนควบคู่กับการประยุกต์ใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนโดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมสู่การเป็นเทศบาลคาร์บอนต่ำ โดยการประยุกต์การจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชนพื้นเมืองอีสาน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ห้องเรียนธรรมชาติ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อสร้างความตระหนักและความพึงพอใจในอัตลักษณ์ของการดำเนินชีวิตแบบวิถีชุมชนพื้นเมืองอีสาน และใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการลดปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างยั่งยืน โดยห้องเรียนธรรมชาติทั้ง 5 ห้อง ได้แก่

1) ห้องรักษายางนาในป่าเมือง โดยการใช้กลวิธีด้านจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ป่าพื้นเมืองให้คงอยู่คู่ชุมชน ปัจจุบันมีต้นยางนากว่า 260 ต้น ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ของเอกชน ซึ่งถือว่าเป็นป่าต้นน้ำที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุและพื้นที่ใกล้เคียง

2) ห้องรักษาน้ำด้วยป่าต้นน้ำบึงคำศรี โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวบริเวณที่สาธารณะในชุมชนโดยการปลูกต้นไม้บริเวณบึงคำศรีสามารถป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะและยังช่วยเพิ่มป่าต้นน้ำให้กับชุมชน

3) ห้องประหยัดพลังงาน (บ้านดิน เกษตรอินทรีย์วิถีท้องถิ่น) โดยการประยุกต์ใช้วิถีชีวิตแบบพื้นเมืองดั้งเดิมที่ไม่พึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผ่านรูปแบบกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน

4) ห้องรักษานิเวศป่าพื้นเมืองวัดป่าकुณน้ำใส โดยการจัดทำแผนที่ศึกษาป่าพื้นเมืองร่วมภายในบริเวณวัดป่าकुณน้ำใส และตำราสรรพคุณสมุนไพรพื้นบ้าน รวมทั้งกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชน

5) ห้องอนุบาลป่าธรรมชาติวัดศรีสว่างบรมสุข โดยการเพาะชำกล้าไม้ภายในวัดศรีสว่างบรมสุข กิจกรรมการส่งเสริมการเพาะปลูก และโครงการทอดผ้าป่าขยะสมทบทุนก่อสร้างเจดีย์วัดศรีสว่างบรมสุข

ห้องเรียนธรรมชาติทั้ง 5 ห้องได้รับการบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแก่โรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุได้รับรางวัลชนะเลิศ ในโครงการลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา ปีที่ 9 ประเภทชุมชน ซึ่งจัดโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และ บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด นอกจากนี้เทศบาลตำบลศรีธาตุได้เข้าร่วมเป็นเทศบาลนาร่องในโครงการเทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 84 โดยสหภาพยุโรปและสมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย

5.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ มีจำนวนหลายฉบับ โดยสามารถแบ่งออกเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม ซึ่งกฎหมายฉบับสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดวิธีการเก็บ ทำลายฤทธิ์ กำจัด ฟุ้ง ทิ้ง เคลื่อนย้ายและการขนส่งสิ่งปฏิกูลที่ไม่ใช่แล้ว (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2531 และประกาศเทศบาลบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. 2537 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548 เป็นต้น

5.1.3 กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

5.1.3.1 หลักนิติธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างสอดคล้องกับหลักนิติธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด และไม่มีกรออกกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่ใช้มาตรการส่งเสริม การรณรงค์ และการขอความร่วมมือจากชุมชนซึ่งในมาตรการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก และมีการชี้แจงถึงความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการดำเนินงานนั้น ๆ ให้ประชาชนรับทราบก่อน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้ทำประชาคมเพื่อสอบถามความคิดเห็นและการยอมรับจากประชาชนก่อนกำหนดมาตรการซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย โดยจุดเด่นของชุมชนศรีธาตุคือประชาชนมีความรักใคร่กลมเกลียวความสมัครสมานสามัคคี ส่งผลให้การขอความร่วมมือจากชุมชนทำได้ง่ายและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.1.3.2 หลักคุณธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุไม่เคยถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องเรื่องสิ่งแวดล้อม ส่วนความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเทศบาลและประชาชนเกิดขึ้นน้อยมาก โดยการแก้ไขความขัดแย้งจะใช้คนกลางเป็นตัวแทนในการเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างสันติ และเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นวิธีการสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น ส่วนความเป็นธรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้นจะคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก และมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ยังมีการสร้างค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมของพนักงานและลูกจ้างของเทศบาลทั้งปฏิบัติ 5 ประการ

5.1.3.3 หลักความโปร่งใส

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย อีกทั้งประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ทุกขั้นตอน ส่งผลให้เทศบาลฯ มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากประชาชน

5.1.3.4 หลักการมีส่วนร่วม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับการวางแผน การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ ตลอดจนการตรวจสอบการดำเนินงาน ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามพบว่าประชาชนบางส่วนเพิกเฉยกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุ โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นประชาชนส่วนน้อย อีกทั้งพบว่าประชาชนที่เพิกเฉยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อทราบถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาล หรือเมื่อได้รับการชักชวนจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม

5.1.3.5 หลักความรับผิดชอบ

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งเป้าหมาย การดำเนินงาน ประโยชน์ และผลกระทบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง ส่วนตอบสนองต่อการร้องเรียน หรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างเร่งด่วน หากสามารถแก้ปัญหาได้ในขณะนั้นจะดำเนินการทันที หรือในกรณีที่ต้องรอการแก้ไขจะแจ้งไปยังผู้ร้องเรียนถึงสาเหตุ การดำเนินการแก้ไข และระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขแล้วเสร็จ ซึ่งเป็นที่พอใจของประชาชน

5.1.3.6 หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพและชุมชนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า แม้ว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุจะมีงบประมาณไม่มากนักเนื่องจากเป็นเทศบาลขนาดเล็กและงบประมาณส่วนใหญ่ถูกจัดสรรไปเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตามการใช้ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม ตามแนวทางวิถีพอเพียงแบบพื้นบ้านอีสานมาประยุกต์เป็นวิธีที่สอดคล้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สามารถจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้สำเร็จโดยไม่ต้องใช้งบประมาณและการทำงานอย่างจริงจังและทุ่มเทของเทศบาลตำบล

ศรีธาตุได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างไรก็ตามประชาชนยังอยากให้มีการพัฒนาด้านการเกษตรมากขึ้น

5.1.3.7 หลักความยั่งยืน

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักความยั่งยืนในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการประยุกต์การจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากต่อชุมชนและไม่ใช้งบประมาณจำนวนมากหรือเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาโดยอาศัยต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องหลายปีติดต่อกัน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าใจหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมและดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมได้เองโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากทางเทศบาล เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ในขณะเดียวกันก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ จึงนับได้ว่าเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

5.1.4.1 ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง

ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง พบว่า เขตเทศบาลตำบลศรีธาตุในอดีตไม่มีการวางผังเมือง การสร้างสิ่งปลูกสร้างจึงเกิดขึ้นอย่างอิสระตามความต้องการของเจ้าของที่ดิน ดังนั้นสถานที่บางแห่งถูกสร้างอยู่ในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เช่น ตลาดสดอยู่ใกล้กับลำน้ำปาวซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ เมื่อมีการทำความสะอาดหรือชะล้างจากน้ำฝน น้ำเสียจะไหลลงสู่ลำน้ำปาวโดยตรง ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาแต่ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้เขตเทศบาลตำบลศรีธาตุยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างเพื่อปรับปรุงระบบสาธารณสุขปกคลุมพื้นที่ฐานด้วย ผลกระทบจากการก่อสร้างทำให้เกิดฝุ่นฟุ้งกระจาย และขยะจากการก่อสร้าง จึงทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในพื้นที่

5.1.4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นเทศบาลขนาดเล็กจึงได้รับงบประมาณไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่งบประมาณเหล่านั้นจะถูกใช้ไปกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จึงไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องใช้งบประมาณสูง เช่น การสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อแก้ปัญหา น้ำเสียจากตลาดสดไหลลงสู่ลำน้ำปาว ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดในการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

5.1.4.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล

ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นสังคมชนบทที่มีความสมัครสมานสามัคคี อยู่กันแบบเครือญาติและให้ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนบางส่วนเพิกเฉยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและไม่ให้ความร่วมมือ โดยส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่มาประกอบอาชีพ แต่เป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประชาชนทั้งหมด

5.1.5 แนวทางในส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

5.1.5.1 แนวทางการส่งเสริมเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรส่งเสริมแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชนมากขึ้น เนื่องจากการจัดการโดยภาคประชาชนจะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและช่วยสร้างความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและควรมีงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมักไม่เพียงพอในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาในแต่ละปีจะถูกใช้ไปกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทำให้ปัญหาที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมาไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะแก้ไข ดังนั้นจึงกลายเป็นปัญหาสะสมเรื้อรัง

5.1.5.2 แนวทางการส่งเสริมเชิงปฏิบัติการ

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น โดยการให้ความรู้และทำความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน หากประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสมัครใจ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น ประชาชนมีรายได้มากขึ้น และการดำเนินงานเป็นเครือข่ายจะช่วยเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนอีกด้วย

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 กระบวนการและผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

5.2.1.1 หลักนิติธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด และไม่มีการออกกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่ใช้มาตรการส่งเสริม การรณรงค์ และการขอความร่วมมือจากชุมชนซึ่งในมาตรการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก และมีการชี้แจงถึงความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการดำเนินงานนั้น ๆ ให้ประชาชนรับทราบก่อน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้ทำประชาคมเพื่อสอบถามความคิดเห็นและการยอมรับจากประชาชนก่อนกำหนดมาตรการซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย โดยจุดเด่นของชุมชนศรีธาตุคือประชาชนมีความรักใคร่กลมเกลียวความสมัครสมานสามัคคี ส่งผลให้การขอความร่วมมือจากชุมชนทำได้ง่ายและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับ อานันท์ ปันยารชุน (2543) ที่กล่าวว่า การใช้กฎหมายจะต้องมีหลักนิติธรรม คือ เจตนาธรรม สาระ และการใช้กฎหมายต้องเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เอื้อประโยชน์ต่อมหาชนคนหมู่มากไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ต้องเสมอภาคชัดเจนและคาดการณ์ได้ และต้องไม่ปล่อยให้อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับระบบราชการหรือผู้ใช้อำนาจของรัฐฝ่ายเดียว แต่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักนิติธรรมในการปฏิบัติตามเจตนาธรรมที่แท้จริงของกฎหมายสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.1.2 หลักคุณธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุไม่เคยถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องเรื่องสิ่งแวดล้อม ส่วนความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเทศบาลและประชาชนเกิดขึ้นน้อยมาก โดยการแก้ไขความขัดแย้งจะใช้คนกลางเป็นตัวแทนในการเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างสันติ และเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นวิธีการสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น ส่วนความเป็นธรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้นจะคำนึงถึง

ประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก และมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ยังมีการสร้างค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมของพนักงานและลูกจ้างของเทศบาลปีงปฏิบัติ 5 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวปา สิริจามร และจำลอง โพธิ์บุญ (2553) ซึ่งได้ทำการศึกษา ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในประเด็นหลัก คุณธรรม พบว่าเทศบาลเมืองศรีราชา มีการสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีในการทำงานเช่นเดียวกัน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักคุณธรรม และการสร้างค่านิยมคุณธรรมแก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการสิ่งแวดล้อมประสบผลสำเร็จ

5.2.1.3 หลักความโปร่งใส

เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ แจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย อีกทั้งประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ทุกขั้นตอน ส่งผลให้เทศบาลมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากประชาชนซึ่งสอดคล้องกับ นภาพร อติวานิชยพงศ์ (2548) ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่โดดเด่นเรื่องของการทำงานด้วยความโปร่งใสจากการทุจริต ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความมั่นใจของสมาชิกในชุมชนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักความโปร่งใสในการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือและการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่

5.2.1.4 หลักการมีส่วนร่วม

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับการวางแผน การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ ตลอดจนการตรวจสอบการดำเนินงาน ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นอย่างมาก หากจัดระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2556) พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับการร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล คือ ประชาชนมีสิทธิในการต่อรอง/แลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ และสามารถเข้าร่วมตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยประชาชนเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มี

ประชาชนร่วมเป็นกรรมการ ซึ่ง สุณีย์ มัลลิกามาลย์ (2545) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนสามารถทำหน้าที่เฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และเตือนภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีภาคีเครือข่ายที่ร่วมมือการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้เป็นหลักการสำคัญที่ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2548) ที่พบว่า การบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การคิด การทำ การตรวจสอบ ไปจนกระทั่งถึงการตัดสินใจทางงบประมาณ จะสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้ประชาชนเห็นถึงพลังตนเองในการปกครองท้องถิ่น และทำให้ผู้นำและประชาชนเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้นที่จะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ จำลอง โพธิ์บุญ (2554) ที่พบว่า การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานเอกชน ทางด้านข้อมูลทางวิชาการ และการสนับสนุนช่วยเหลือในหลายรูปแบบ รวมทั้งด้านงบประมาณ จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตามพบว่า มีประชาชนบางส่วนเพิกเฉยกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุ โดยส่วนใหญ่เป็นประชาชนต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นประชาชนส่วนน้อย อีกทั้งพบว่าประชาชนที่เพิกเฉยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อทราบถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาล หรือเมื่อได้รับการชักชวนจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหลักการที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมได้ประสบความสำเร็จ

5.2.1.5 หลักความรับผิดชอบ

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งเป้าหมาย การดำเนินงาน ประโยชน์

และผลกระทบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง ส่วนตอบสนองต่อการร้องเรียน หรือปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างเร่งด่วน หากสามารถแก้ปัญหาได้ในขณะนั้นจะดำเนินการทันที หรือในกรณีที่ต้องรอการแก้ไขจะแจ้งไปยังผู้ร้องเรียนถึงสาเหตุ การดำเนินการแก้ไข และระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขแล้วเสร็จ ซึ่งเป็นที่พอใจของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวพา สิริจามร และจำลอง โพธิ์บุญ (2553) ที่พบว่า เทศบาลเมืองศรีธาตุมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานที่ชัดเจน มีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา โดยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน สามารถใช้งบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักการสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม และการสร้างความพึงพอใจของประชาชน

5.2.1.6 หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพและชุมชนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม และคุ้มค่า แม้ว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุจะมีงบประมาณไม่มากนักเนื่องจากเป็นเทศบาลขนาดเล็กและงบประมาณส่วนใหญ่ถูกจัดสรรไปเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตามการใช้ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม ตามแนวทางวิถีพอเพียงแบบพื้นบ้านอีสาน มาประยุกต์เป็นวิธีที่สอดคล้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สามารถจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้สำเร็จโดยไม่ต้องใช้งบประมาณและการทำงานอย่างจริงจังและทุ่มเทของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างไรก็ตามประชาชนยังอยากให้มีการพัฒนาด้านการเกษตรมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จรัส สุวรรณมาลา และคณะ (2547) ที่พบว่า องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมนั้น จะต้องมีเกณฑ์หรือข้อกำหนดการปกครองที่ดี ได้แก่ การเกิดผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจ ประกอบกับการดำเนินการโดยประสิทธิภาพใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นสำคัญเพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการคำนึงถึงต้นทุนของท้องถิ่นและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ

5.2.1.7 หลักความยั่งยืน

เทศบาลตำบลศรีธาตุได้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักความยั่งยืนในบริบทของการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการประยุกต์การจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากต่อชุมชนและไม่ใช้งบประมาณจำนวนมากหรือเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาโดยอาศัยต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อเนื่องหลายปีติดต่อกัน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าใจหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมและดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมได้เองโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากทางเทศบาล เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ในขณะเดียวกันก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ จึงนับได้ว่าเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ วิสาขา ภูจินดา (2553) ที่พบว่า การนำภูมิปัญญาชาวบ้านและการใช้ทรัพยากรและวัตถุดิบในท้องถิ่นทำให้ลดการนำเข้าทรัพยากรภายนอก เป็นการพึ่งตนเองและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อผลักดันการจัดการพลังงานชุมชนให้ยั่งยืนนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ระพีพรรณ หนูหมัด และจินตนา อมรสงวนสิน (2557) ที่พบว่า การเน้นการพัฒนาบุคคลและพัฒนาสังคมให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง อันจะนำไปสู่การมีสิ่งแวดล้อมที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้เกิดดุลยภาพที่จะพัฒนาชีวิตให้ครอบคลุมและสมบูรณ์ในทุกมิติ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการยึดหลักความยั่งยืน โดยการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนและมีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าการศึกษาธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ สามารถสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้เทศบาลตำบลศรีธาตุมีความโดดเด่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม และสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ ได้รับความร่วมและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากเทศบาลตำบลศรีธาตุได้ใช้ต้นทุนของท้องถิ่นทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ต้นทุนทางทรัพยากร ต้นทุนทางสังคม และต้นทุนทางวัฒนธรรม มาประยุกต์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม และยังได้ยึดหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง 7 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน ซึ่งเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดการสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนเข้าใจ

หลักการและจัดการสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง จึงถือได้ว่าเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ในขณะที่ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้าง เนื่องจากในอดีตไม่มีการวางผังเมือง ทำให้ผังเมืองในปัจจุบันไม่เป็นระเบียบ

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ เทศบาลตำบลศรีธาตุเป็นเทศบาลตำบลขนาดเล็ก งบประมาณส่วนใหญ่ที่ได้รับการจัดสรรจะถูกใช้ไปกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องใช้งบประมาณมาก

3) ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนน้อยและประชาชนมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อทราบถึงประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม

โดยแนวทางการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น ได้แก่

1) แนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงนโยบาย คือ การส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชนและการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

2) แนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมในเชิงปฏิบัติ คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยสรุปผลการศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี แสดงดังภาพที่ 5.1

ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและใช้มาตรการส่งเสริม การรณรงค์และขอความร่วมมือจากชุมชน

หลักคุณธรรมจัด สรรพทรัพยากรโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ใช้คนกลางเป็นกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เจ้าหน้าที่ของเทศบาล

หลักความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถตรวจสอบการทำงานของเทศบาลได้ทุกขั้นตอน

หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในทุกระดับ และดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นเครือข่าย

หลักความรับผิดชอบ กำหนดและแจ้งเป้าหมาย การดำเนินงาน ประโยชน์ ผลกระทบ และตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างเร่งด่วน

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ต้นทุนของท้องถิ่นผสมกับวิถีพื้นบ้านในการจัดการสิ่งแวดล้อม ทำให้จัดการสิ่งแวดล้อมสำเร็จโดยไม่ต้องใช้งบประมาณและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน

หลักความยั่งยืน การจัดการสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนเข้าใจหลักการและจัดการสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง และเกิดเป็นความยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรค

- ปัญหาและอุปสรรคเชิง โครงสร้าง : ขาดการวางผังเมือง และขาดความเป็นระเบียบของเมือง
- ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ : งบประมาณไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องใช้งบประมาณมาก
- ปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติส่วนบุคคล : การเพิกเฉยและไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนส่วนน้อย

แนวทางการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม

- แนวทางการส่งเสริมเชิงนโยบาย : การส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชนและการสนับสนุนงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม
- แนวทางการส่งเสริมเชิงปฏิบัติ : ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาดรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

5.2.2 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

จากสรุปผลการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวทางการส่งเสริมโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 หลัก ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหลักความยั่งยืน โดยแนวทางการส่งเสริมส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.2.1 แนวทางการส่งเสริมหลักนิติธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักนิติธรรมในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ รวมถึงสิทธิและหน้าที่พลเมืองตามกฎหมายในการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อประชาชนได้รับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และบทบาทหน้าที่ของตนที่จะต้องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จะส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ และสามารถช่วยลดการกระทำผิดกฎหมายจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ในอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังช่วยให้ประชาชนมีความรู้ในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองด้วย

5.2.2.2 แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักคุณธรรมในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสร้างวัฒนธรรมองค์กรของเทศบาลตำบลศรีธาตุให้เป็นองค์กรที่มีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินงาน และมีการยกย่องชมเชยผู้ที่มีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างค่านิยมที่ดีในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลศรีธาตุอีกด้วย

5.2.2.3 แนวทางการส่งเสริมหลักความโปร่งใส

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักความโปร่งใสในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นคณะกรรมการในการตรวจสอบการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่เป็นกรรมการจะต้องเป็นตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน และคณะกรรมการควรจัดตั้งตามความสมัครใจ อีกทั้งควรมีการ

ผลัดเปลี่ยนผู้ที่เป็นกรรมการไปตามวาระ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำเอกสารสรุปการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละเดือนแจกจ่ายให้แก่ประชาชนในการประชุมประจำเดือนเพื่อแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนรับรู้ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน

5.2.2.4 แนวทางการส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วม

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการให้ความรู้ประชาชนถึงประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และความสำคัญของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักให้ประชาชนรู้สึกรัก ภาคภูมิใจ และห่วงใยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน อีกทั้งควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมผลิตภัณฑ์รีไซเคิลจากวัสดุเหลือใช้ การส่งเสริมอุตสาหกรรมปืดยหมัก เป็นต้น นอกจากนี้ควรขยายเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น เทศบาลใกล้เคียงอำเภอใกล้เคียงหรือในระดับจังหวัดใกล้เคียง เป็นต้น เพื่อขยายความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค ซึ่งการขยายเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมไปยังพื้นที่อื่น ๆ นั้น นอกจากจะได้รับประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และความร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้างอีกด้วย

5.2.2.5 แนวทางการส่งเสริมหลักความรับผิดชอบ

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักความรับผิดชอบในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ควรเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความสำคัญของภาระงานที่ตนได้รับมอบหมาย รวมถึงประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ซึ่งการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการทำงานจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่ฯ ปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

5.2.2.6 แนวทางการส่งเสริมหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนการเพิ่มความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ทั้งในด้านการฝึกอบรม และการเพิ่มประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มทักษะและความชำนาญให้กับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล

ตำบลศรีธาตุ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

5.2.2.7 แนวทางการส่งเสริมหลักความยั่งยืน

เทศบาลตำบลศรีธาตุควรส่งเสริมหลักความยั่งยืนในบริบทธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงความสมดุลตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยไม่มุ่งเน้นการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับเทศบาลฯ ซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถเพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายให้กับประชาชน ในขณะเดียวกันการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลฯ ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับเทศบาลฯ ได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุจะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว

โดยการศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ดังแสดงในตารางที่ 5.1 และต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แสดงดังภาพที่ 5.2

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
<p>หลักนิติธรรม</p> <p>การตรากฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของ ประชาชน</p>	<p>1) การตรากฎหมายและกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในการตรากฎหมายและ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม</p> <p>2) ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด</p>	<p>1) เทศบาลฯ ปฏิบัติตามกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างเคร่งครัด</p> <p>2) เทศบาลฯ ไม่มีการออกกฎหมาย หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการ สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ</p> <p>3) เทศบาลฯ ใช้มาตรการส่งเสริม การณรงค์ และการขอความร่วมมือ จากชุมชน</p> <p>4) เทศบาลฯ ชี้แจงถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่ประชาชนและ ส่วนรวมจะได้รับก่อนดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสามารถ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง</p>	<p>1) เทศบาลฯ ควรให้ความรู้ ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิทธิและหน้าที่พลเมือง ตามกฎหมายในการจัดการ สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึง บทบาทหน้าที่ของตนในการจัดการ สิ่งแวดล้อม</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
<p>หลักคุณธรรม</p> <p>การปฏิบัติงานโดยยึดหลักของความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ อุดมทุน ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจ มีระเบียบวินัย มีจรรยาบรรณต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น</p>	<p>1) คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ถูกฟ้องร้องหรือร้องเรียนเรื่องทุจริตด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>2) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเสมอภาค</p> <p>3) เมื่อมีข้อขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ได้มีการไต่สวนสาธารณะเพื่อหาข้อเท็จจริง</p>	<p>1) เทศบาลฯ ไม่เคยถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องเรื่องสิ่งแวดล้อม</p> <p>2) เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของพนักงานและลูกจ้างของเทศบาล</p> <p>3) ความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างเทศบาลและประชาชนเกิดขึ้นน้อยมาก</p> <p>4) กลไกการแก้ไขความขัดแย้งของเทศบาลฯ คือ การใช้คนกลางที่สนิทสนมกับผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันมาช่วยเจรจา และเลือกใช้กฎหมายบังคับจะเลือกเป็นวิธีการสุดท้าย</p> <p>5) เทศบาลฯ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสาธารณะเป็นหลัก และใช้การเจรจาชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป</p>	<p>1) เทศบาลฯ ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินงาน</p> <p>และมีการยกย่องชมเชยผู้ที่มีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน</p> <p>เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และช่วยสร้างค่านิยมที่ดีในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
<p>หลักความโปร่งใส</p> <p>การปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นความจริงให้ประชาชนรับรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นโดยง่าย อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้</p>	<p>1) มีการจัดตั้งหน่วยงานให้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นแก่ประชาชน</p> <p>2) หน่วยงานรับผิดชอบให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทางเลือกของนโยบาย หรือแผน หรือโครงการ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน</p> <p>3) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างสะดวก</p> <p>4) มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรับผิดชอบ</p>	<p>1) เทศบาลฯ มีการจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร</p> <p>2) เทศบาลฯ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง</p> <p>3) เทศบาลฯ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอย่างตรงไปตรงมา</p> <p>4) ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย</p> <p>5) ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของเทศบาลฯ ได้โดยตรงหรือผ่านทางสมาชิกสภาเทศบาล เครือข่ายชุมชน</p> <p>6) เทศบาลฯ มีการตรวจสอบการดำเนินงานจากภายในและภายนอก และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ</p>	<p>1) เทศบาลฯ ควรตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยกรรมการเป็นตัวแทนประชาชนจากทุกหมู่บ้าน และคณะกรรมการควรจัดตั้งตามความสมัครใจ และกรรมการควรผลัดเปลี่ยนตามวาระ</p> <p>2) เทศบาลฯ ควรจัดทำเอกสารสรุปการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละเดือนแจกจ่ายให้แก่ประชาชนในการประชุมประจำเดือนเพื่อแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนรับรู้ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
<p>หลักการมีส่วนร่วม</p> <p>การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การทำประชาพิจารณ์ การไต่สวนสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น</p>	<p>1) หน่วยงานรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของนโยบายหรือแผน หรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น</p> <p>2) การจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น</p> <p>3) มีการลงประชามติในโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถหาฉันทามติได้</p>	<p>1) เทศบาลฯ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ ในทุกระดับ</p> <p>2) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลฯ เป็นอย่างมาก</p> <p>3) เทศบาลฯ มีภาคีเครือข่าย ได้แก่ วัด โรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี และกรมป่าไม้ ซึ่งให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดี</p>	<p>1) เทศบาลฯ ควรส่งเสริมการให้ความรู้ประชาชนถึงประโยชน์ของการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และความสำคัญของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น</p> <p>2) เทศบาลฯ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม</p> <p>3) เทศบาลฯ ควรขยายเครือข่ายการจัดการสิ่งแวดล้อมไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อขยายความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

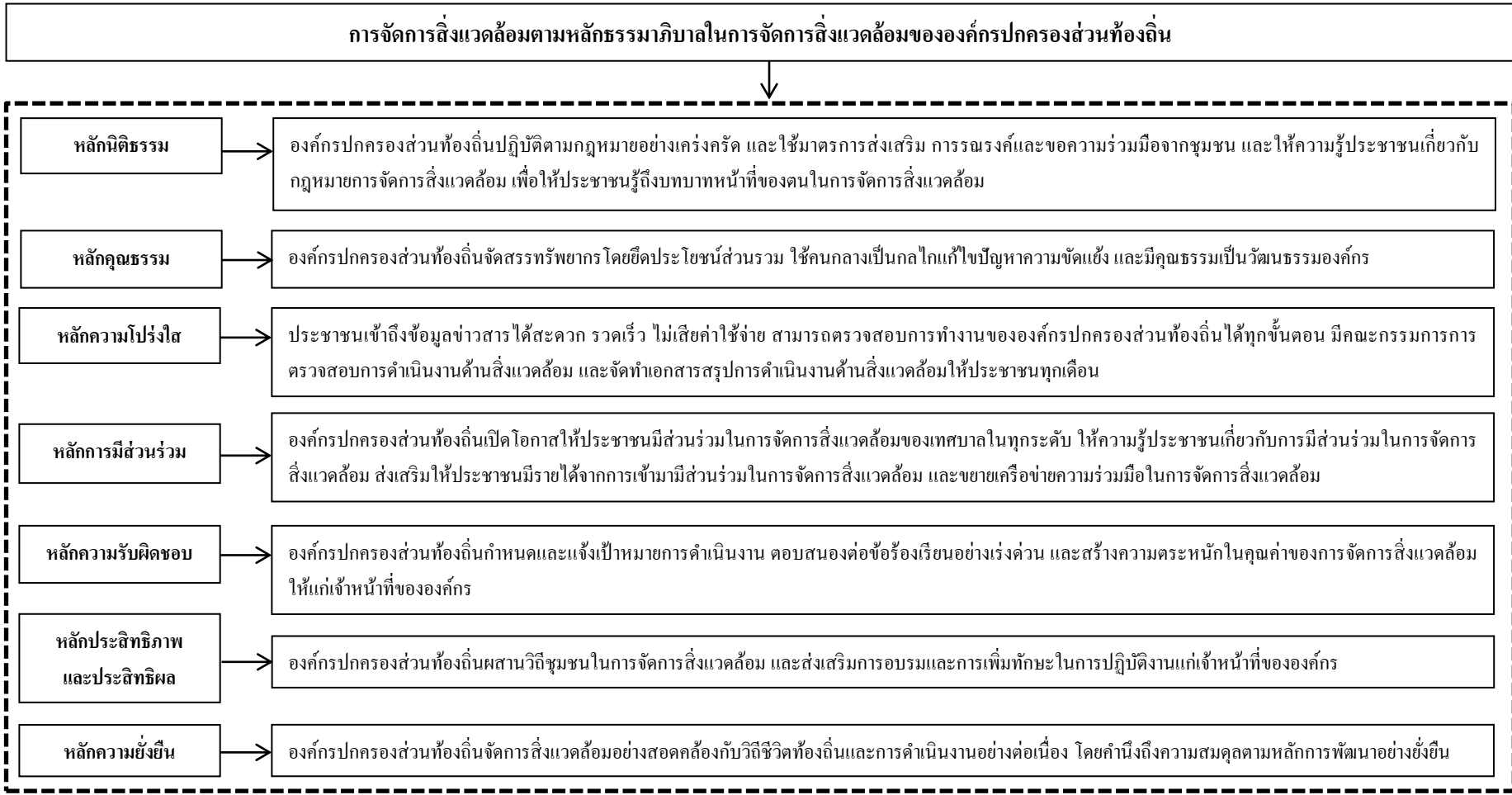
หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
หลักความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานโดยมีความตระหนัก ถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีความ รับผิดชอบต่อท้องถิ่น เคารพความ คิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับทั้งผลดี และผลเสียที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิบัติงาน	1) งานมีความถูกต้องครบถ้วนทั้ง ด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้ง จำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจาก การปฏิบัติงาน 2) มีการตอบสนองต่อการร้องเรียน หรือการกล่าวหาที่ได้รับอย่างรวดเร็ว	1) เทศบาลฯ ดำเนินงานจัดการ สิ่งแวดล้อมถูกต้องและตรงตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) เทศบาลฯ ตอบสนองต่อข้อ ร้องเรียนอย่างเร่งด่วนภายใน 3 วัน หากสามารถแก้ปัญหาได้ในขณะนั้น จะดำเนินการทันที หรือในกรณีที่ต้อง รอการแก้ไขจะแจ้งไปยังผู้ร้องเรียน ถึงสาเหตุ การดำเนินการแก้ไข และ ระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขแล้วเสร็จ	1) เทศบาลฯ ควรสร้าง ความตระหนักในคุณค่าของการ จัดการสิ่งแวดล้อม ให้แก่เจ้าหน้าที่ ของเทศบาลฯ ซึ่งการสร้าง ความตระหนักถึงคุณค่าของ การทำงานจะเป็นแรงขับเคลื่อน สำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่ฯ ปฏิบัติงาน อย่างมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล การปฏิบัติงานโดยการบริหารจัด ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาน้อย ผลงานมีความถูกต้องและเกิด ประโยชน์สูงสุดทั้งต่อท้องถิ่นและ สิ่งแวดล้อม	1) ใช้งบประมาณดำเนินงานด้าน สิ่งแวดล้อมคุ้มค่ากับผลงานที่ได้รับ 2) ใช้เวลารวดเร็วในการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ประชาชนพึงพอใจกับการบริหาร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้าน สิ่งแวดล้อม	1) เทศบาลฯ จัดการสิ่งแวดล้อมโดย ใช้ทรัพยากร และระยะเวลาให้น้อย ที่สุดและให้เกิดผลประโยชน์มาก ที่สุด และส่งเสริมการจัดการ สิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น 2) ชุมชนมีความพึงพอใจกับการ จัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลฯ และยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น ไปอีก	1) เทศบาลฯ ควรสนับสนุนการเพิ่ม ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน แก่เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ ซึ่งจะ นำไปสู่การแสวงหาแนวทาง ดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หลักธรรมาภิบาล	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	แนวทางการส่งเสริมฯ
<p>หลักความยั่งยืน</p> <p>การบริหารจัดการ โครงการด้าน สิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการใช้ประโยชน์จาก สิ่งแวดล้อมและมีการอนุรักษ์อย่าง ต่อเนื่องในระยะยาว</p>	<p>1) การบริหารงานคำนึงถึงความ สมดุลของเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม</p> <p>2) มีการดำเนินงานโครงการด้าน สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1) เทศบาลฯ ประยุกต์การจัดการ สิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ท้องถิ่น โดยอาศัยต้นทุนของท้องถิ่น ได้แก่ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทาง ทรัพยากร และต้นทุนทางวัฒนธรรม</p> <p>2) เทศบาลฯ มีการจัดการ สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ ประชาชนเข้าใจหลักการจัดการ สิ่งแวดล้อมและดำเนินงานตาม มาตรการส่งเสริมได้โดยไม่ต้องมีการ ควบคุมจากทางเทศบาลฯ</p>	<p>1) เทศบาลฯ ควรพัฒนาการจัดการ สิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงความสมดุล ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้าน สังคม และด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>2) เทศบาลฯ ควรกำหนดยุทธศาสตร์ด้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว</p>

ภาพที่ 5.2 ต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

ภาครัฐควรส่งเสริมแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาคประชาชนมากขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงและควรมีงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนควรส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสมัครใจมากขึ้นและยังส่งผลให้การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาในข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.2.1 ในกระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิควรเพิ่มการสังเกตการณ์ในพื้นที่ศึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเพิ่มความครอบคลุมในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น

5.3.2.2 ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ควรเพิ่มการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการระดับจังหวัด หรือหน่วยงานในระดับภูมิภาค เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น เพื่อรับทราบข้อมูลการดำเนินงานร่วมกันในระดับจังหวัด หรือระดับภูมิภาค

5.3.2.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางสังคมในเชิงคุณภาพเป็นหลัก จึงขาดข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงสัดส่วนของประชากรกับผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรทำการวิจัยในเชิงปริมาณร่วมด้วย หรืออาจแยกการวิจัยในเชิงปริมาณเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก

5.3.2.4 การวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มองค์ประกอบของธรรมาภิบาลให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น หลักการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ซึ่งหมายถึงการเพิ่มความรู้และความสามารถของประชาชนให้เท่าทันการพัฒนา เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. 2557. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2556. ค้นวันที่ 19 ตุลาคม 2557 จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views>
- เกษม จันทร์แก้ว. 2544. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. 2550. การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- โกวิท พวงงาม. 2552. การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก. ม.ป.ป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. ค้นวันที่ 9 ธันวาคม 2557 จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=120>
- จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. 2547. บทสังเคราะห์นวัตกรรมการท้องถิ่นไทย ประจำปี พ.ศ. 2547. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ นวัตกรรมท้องถิ่นไทย ครั้งที่ 1.
- จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. 2545. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จันทนา อินทปัญญา. 2548. การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 1 (มกราคม-มิถุนายน): 1-20.
- จำลอง โพธิ์บุญ. 2547. การบริหารโครงการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จำลอง โพธิ์บุญ. 2554. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการฝ่าวิกฤตภาวะโลกร้อน: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเมืองแกลง. การจัดการสิ่งแวดล้อม. 7 (มกราคม-มิถุนายน): 1-35.
- จำลอง โพธิ์บุญ. 2556. การประเมินด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบลิ๊ก.
- จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. 2553. การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. 2555ก. การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement” ในบริบทประเทศไทย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 8 (มกราคม-มิถุนายน): 123-141.

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. 2555ข. ความขัดแย้งจากการพัฒนาโครงการพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย.

ใน **อุตสาหกรรมเทรนด์ใหม่ ปฏิบัติการกู้โลก จาก “Nippon Steel” ถึง “IRPC”**
ต้นแบบอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 10 กรณีศึกษาเจาะลึกยักษ์ใหญ่ แบรินด์ดัง ทั่วโลก.
 นนทบุรี: มติชน.

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. 2556. ธรรมชาติวิสัยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ
 ในโครงการพัฒนา. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. 9 (มกราคม-มิถุนายน): 85-105.

เจริญ เกษฎาวลัย. 2547. **ทางสู่ธรรมชาติวิสัย.** นนทบุรี: พอดี.

ฉัตรไชย รัตนไชย. 2553. **การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญชัย จิตรเหล่าอัมพร. 2552. **การบริหารจัดการงานท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร: สมาคม
 รัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชาญชัย แสงศักดิ์. 2539. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง.** กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

เทศบาลตำบลศรีธาตุ. 2558. **ข้อมูลพื้นฐาน.** ค้นวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2558 จาก

<http://www.seetart.org/index.php>

ชนภรณ์ บัวคำภา. 2553. **การนำหลักธรรมชาติวิสัยไปปฏิบัติของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่นศึกษากรณีเทศบาลตำบลทุ่งตะโกอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิษฐ์.** วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธราเทพ ยงโชติวุฒิกุล. 2556. **หลักการปกครองท้องถิ่นไทย.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม.

นภาพร อติวานิชยพงศ์. 2548. **ธรรมชาติวิสัยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การ
 บริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารธรรมชาติวิสัยกับ
 การปกครองท้องถิ่น. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).**

นามสมมติ ก. ผู้นำชุมชน. 2558 (19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ ข. ผู้นำชุมชน. 2558 (21 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ ค. ผู้นำชุมชน. 2558 (19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ ง. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีธาตุ. 2558 (19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ จ. ผู้นำชุมชน. 2558 (19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ ฉ. เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2558 (18 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.

นามสมมติ ช. ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลศรีธาตุ. 2558

(19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

- นามสมมติ ช. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2558 (22 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ฉ. ปลัดเทศบาลตำบลศรีธาตุ. 2558 (19 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ญ. ผู้นำชุมชน. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ จ. เจ้าหน้าที่สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2558 (25 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ฉ. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ฅ. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ค. เจ้าหน้าที่สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2558 (25 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ด. นักวิชาการ. 2558 (20 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ถ. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ท. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ธ. เจ้าหน้าที่สถาบันพระปกเกล้า. 2558 (14 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ น. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ บ. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ป. ผู้นำชุมชน. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ ผ. นักวิชาการ. 2558 (1 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- นามสมมติ พ. ประชาชนในพื้นที่. 2558 (20 มีนาคม). การสัมภาษณ์.
- บัญญัติ โยทะกา. 2556. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าใหม่อำเภอท่าใหม่จังหวัดจันทบุรี. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลีตระกูล. 2546. รายงานการวิจัย ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล (Indicators of Good Governance). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ป.อ. ปยุตโต. 2546. การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ปฐม มณีโรจน์. 2554. สาธารณคดี ภาครัฐในมุมมองกฎหมายการเมืองและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สุภาพรณการพิมพ์.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2535. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประยูร วงศ์จันทร์. 2554. วิทยาการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประเวศ วะสี. 2541. **รัฐธรรมนูญจุดเปลี่ยนประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- พงศ์ภพ ขนานแก้ว. 2550. **ธรรมาภิบาลด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี องค์กรบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต**. เอกสารวิจัย เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พนิต ภูจันดา และคณะ. 2550. **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเสริมสมรรถนะการวิเคราะห์วางแผนพื้นที่และประสานเชื่อมโยงการจัดการเชิงพื้นที่ทุกระดับ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พสุ คงอภัย. 2550. **ธรรมาภิบาลด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี เทศบาลนครนนทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี**. เอกสารวิจัย เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารราชการที่ดี พ.ศ. 2546. **ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับกฤษฎีกา 120, 100ก (9 ตุลาคม): 1-16.
- เพียงกมล มานะรัตน์. 2550. **ธรรมาภิบาลด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาการริเริ่มของท้องถิ่น กระบวนการนโยบาย และปัจจัยสู่ความสำเร็จ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกใหญ่ อำเภอท่ายี่ จังหวัดเลย**. เอกสารวิจัย เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. 2548. **50 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2547. **การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดินและการอนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรดินและที่ดิน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน**. เอกสารวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด. 2557. โครงการ
บริหารจัดการขยะควบคู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนสู่ห้องเรียนธรรมชาติ”
บวร”ชุมชนคำศรี หมู่ 10 และเทศบาลตำบลศรีธาตุ อ.ศรีธาตุ จ.อุดรธานี. คั่นวันที่ 15
 กันยายน 2557 จาก <http://www.toyota-sgw.net/uploads/activity/9th/hrban-1.pdf>
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542.
ราชกิจจานุเบกษา. ฉบับกฤษฎีกา 116, 63ง (10 สิงหาคม): 24-31.
- ระพีพรรณ มุหะหมัด และจินตนา อมรสงวนสิน. 2557. อิสลามกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน:
 กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดกมาตุลอิสลาม คลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิจัย**
รำไพพรรณี. 8 (มกราคม-ตุลาคม): 12-20.
- รัชยา ภักดีจิตต์. 2555. **ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและเอกชน.** กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒน์ ทาบังกาฬ. 2544. **การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยองค์กรท้องถิ่น ศึกษากรณีตำบลแม่หมอก อำเภอ**
เถิน จังหวัดลำปาง. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
 ศาสตร์.
- วิษุกร นาคชน. 2549. **ระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย.** พระนครศรีอยุธยา: คณะ
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิชาชา ภูจินดา. 2553. การถอดบทเรียนความสำเร็จของการจัดการพลังงานชุมชนโดยยึดหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม.** 6 (กรกฎาคม-
 ธันวาคม): 113-132.
- ศิวา สิริจามร และจำลอง โพธิ์บุญ. 2553. **ธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร**
ปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. **วารสารการ**
จัดการสิ่งแวดล้อม. 6 (มกราคม-มิถุนายน): 52-57.
- ศุภรัตน์ รัตนमुख. 2548. **องค์การบริหารส่วนตำบลธรรมาภิบาล กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบาง**
ขุนไทร อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี. **วารสารธรรมาภิบาลกับการปกครองท้องถิ่น.** 2, 1
 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 43-65.
- สมฤดี นิโครวัฒน์ยิ่งยง และคณะ. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำกรรพพยากร**
ท้องถิ่น คำถามที่ถึงเวลาต้องถาม. ใน การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นใน
ประเทศไทย. การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 3.กรุงเทพมหานคร:
 ธรรมดาเพรส จำกัด.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะ . 2550. **คู่มือธรรมชาติบำบัดสิ่งแวดล้อม ฉบับประชาชน.**

กรุงเทพมหานคร: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.

สนิท จรอนันต์. 2549. **ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น (ฉบับปรับปรุง).** พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.

สวัสดิ์ โนนสูง. 2546. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

โอเดียนสโตร์.

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. ม.ป.ป. **การประชุม**

สหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 หรือ Rio+20. คำนวันที่ 27 กันยายน

2557 จาก http://oic.mmre.go.th/ewt_news.php?nid=50&filename=index

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2542. **รายงานการประชุมประจำปีระหว่างส่วน**

ราชการกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547. **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** คำนวันที่

17 กันยายน 2557 จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=120>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2550. **แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบ**

มีส่วนร่วม. คำนวันที่ 17 กันยายน 2557 จาก <http://www.opdc.go.th/special .php?sp>

[c_id=3&content_id=301](http://www.opdc.go.th/special .php?sp)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2549. **แนวทางการมีส่วนร่วม**

ของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนัก

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสถาบันนโยบายศึกษา. 2539.

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม. 2550. **หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร:

สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

สุดจิต นิमितกุล. 2543. **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี. ใน การปกครองที่ดี.**

กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

สุนีย์ มัลลิกามาลย์. 2545. **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา**

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- โตภารัตน์ จารุสมบัติ. 2551. **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2548. **เงื่อนไขและกระบวนการประสานทุนทางสังคมของท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขาอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารธรรมมาภิบาลกับการปกครองท้องถิ่น**. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- อานันท์ ปันยารชุน. 2543. **มุมมองนายอานันท์**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อำนาจ เจริญศิลป์. 2543. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. 2553. **รัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม**. วารสารนักบริหาร. 30 (กรกฎาคม-กันยายน): 87-95.
- อุทัย หิรัญโต. 2523. **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- Agere, S. 2000. **Promoting Good Governance: Principles, Practices and Perspectives**. Management and Training Service Division Commonwealth Secretariat.
- Arnstien, S. R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. **JAIP**. (35) July: 216-224.
- Asian Development Bank. 2011. **Special Evaluation Study on ADB's Support for Promoting Good Governance in the Pacific Developing Member Countries**. Retrieved January 25, 2015 from <http://www.adb.org/sites/default/files/evaluation-document/35703/files/eap-ses-pdmcs.pdf>
- Creighton, J. L. 2005. **The Public Participation Handbook: Making Better Decisions Through Citizen Involvement**. John Wiley & Sons.
- Japan International Cooperation Agency. 2005. **Comparative Analysis of Governance: Relationship Between Bureaucracy and Policy Co-ordination Capacity with Particular Reference to Bangladesh**. Retrieved January 20, 2015 from http://jica-ri.jica.go.jp/IFIC_and_JBICI-Studies/jica
- Kjare, A. M. 2006. **Governance**. Malden MA: Polity.
- Knack, S. and Manning, N. 2002. **Towards Consensus on Governance Indicators: Selecting Public Management and Broader Governance Indicators**. Retrieved January 20, 2015 from <http://www.worldbank.org/publicsector/consensus.html>

- Organization for Economic Co-operation and Development. 1997. **Governance in Transition**. Retrieved January 20, 2015 from <http://www.oecd.org/puma/online.html>
- Pierre, J. 2000. **Debating Governance**. New York: Oxford University Press.
- Segschneider, K. H. 2002. **10 years after Rio debating development perspectives: a concise outlook on sustainable development implementation**. Chiang Mai: South East Asia Regional Office Heinrich Boll Foundation.
- Singhal, A. 2001. **Facilitating Community Participation Through Communication**. New York: UNICEF.
- United Nations Development Program. 1997. **Human Development Report 1997**. Retrieved January 15, 2015 from <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1997>
- United Nations Development Programme. 2011. **8 Governance Principles, Institutional Capacity and Quality**. Retrieved January 25, 2015 from <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Poverty>
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. n.d. **Good Governance**. Retrieved January 15, 2015 from <http://www.unescap.org/huset/gg/governance.html>
- World Bank. 1992. **Governance and development**. Washington, DC: The World Bank.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
เรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

เรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วันที่.....

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ด้านธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ส่วน 6 หน้า ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตามหลักธรรมเนียมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้มุ่งเผยแพร่เฉพาะที่เกิดประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่นำข้อมูลใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลไปเปิดเผยโดยเด็ดขาด ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

นางสาวณัชชิตา จันทร์อินทร์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.2 ตำแหน่ง.....
- 1.3 ระดับการศึกษา.....

ส่วนที่ 2

ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

2.1 นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดอุดรธานี เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.3 การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.4 มีการจัดโครงสร้างของคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ อย่างไร

.....

.....

.....

2.5 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ในปัจจุบันมีโครงการอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.6 โครงการดังกล่าว (ต่อเนื่องจากข้อ 2.5) มีการดำเนินงานอย่างไร (หากได้รับรางวัล โปรดระบุรางวัลที่ได้รับ)

.....

.....

.....

2.7 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.8 ปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.9 หน่วยงานของท่านต้องปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.10 หน่วยงานของท่านมีการพิจารณาการออกกฎหมายท้องถิ่นและข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร

.....

.....

.....

2.11 กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร

.....

.....

.....

2.12 หน่วยงานของท่านมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานอื่นหรือประชาชนหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

2.13 ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.14 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของหน่วยงานของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.15 ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมอะไรบ้างที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผยแพร่แก่ประชาชน

.....
.....
.....

2.16 ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมประเภทใดบ้างที่ประชาชนสามารถรับทราบได้

.....
.....
.....

2.17 ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานของท่านผ่านช่องทางใดบ้าง

.....
.....
.....

2.18 ในการขอรับบริการข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ (หากมีค่าใช้จ่ายโปรดระบุค่าใช้จ่ายพอสังเขป)

.....
.....
.....

2.19 หน่วยงานของท่านมีการพิจารณาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างไรให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

.....
.....
.....

2.20 การดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.21 การดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งระยะเวลาและความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....

2.22 ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานของท่านได้อย่างไร

.....
.....
.....

2.23 หากมีการร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานของท่านมีการดำเนินการเพื่อตอบสนองข้อร้องเรียนนั้นอย่างไร

.....
.....
.....

2.24 คณะผู้บริหาร/บุคลากรของหน่วยงานของท่านเคยถูกร้องเรียน/ฟ้องร้อง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
สิ่งแวดลอมหรือไม่

.....
.....
.....

2.25 ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างหน่วยงานของท่านกับประชาชน หน่วยงาน
ของท่านมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งนั้นอย่างไร

.....
.....
.....

2.26 ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานของท่านได้สร้างความพึงพอใจแก่ท้องถิ่น
หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.27 หน่วยงานของท่านมีแนวทางในการใช้ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์) ให้
เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร

.....
.....
.....

2.28 หน่วยงานของท่านมีแนวทางสร้างความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร

.....
.....
.....

ส่วนที่ 3

ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นในอนาคตอย่างไร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

เรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์

ผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

เรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วันที่.....

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ด้านธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ส่วน 6 หน้า ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมเนียมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้มุ่งเผยแพร่เฉพาะที่เกิดประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่นำข้อมูลใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลไปเปิดเผยโดยเด็ดขาด ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

นางสาวณัชชิตา จันทรอินทร์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.2 ตำแหน่ง.....
- 1.3 ระดับการศึกษา.....

ส่วนที่ 2

ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

2.1 ท่านทราบถึงแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่

.....

.....

.....

2.2 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ในปัจจุบันมีโครงการอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.3 ท่านมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว (ต่อเนื่องจากข้อ 2.2) หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.4 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน ท่านมีบทบาทอย่างไรในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ

.....

.....

.....

2.6 ในชุมชนของท่านมีการกำหนดกติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่

.....
.....
.....

2.7 กติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีอะไรบ้าง (ต่อเนื่องจากข้อ 2.6)

.....
.....
.....

2.8 ท่านคิดว่าการกำหนดกติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.9 เทศบาลตำบลศรีธาตุเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่

.....
.....
.....

2.10 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุอย่างไร

.....
.....
.....

2.11 เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานอื่นหรือประชาชนหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

2.12 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.13 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.14 ท่านสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากเทศบาลตำบลศรีธาตุผ่านช่องทางใดบ้าง

.....
.....
.....

2.15 หากท่านต้องการขอรับบริการข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ (หากมีค่าใช้จ่ายโปรดระบุค่าใช้จ่ายพอสังเขป)

.....
.....
.....

2.16 ท่านได้รับความสะดวก/สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมได้โดยง่ายหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.17 ท่านคิดว่าข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับจากเทศบาลศรีธาตุมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

2.18 ท่านทราบถึงเป้าหมายของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุในแต่ละครั้งหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.19 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ทั้งด้านคุณภาพของงานและระยะเวลาหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.20 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์) เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.21 ท่านทราบหรือไม่ว่าสามารถตรวจสอบการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้อย่างไร

.....
.....
.....

2.22 เทศบาลตำบลศรีธาตุเคยถูกร้องเรียน/ฟ้องร้อง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่

.....
.....
.....

2.23 ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนกับเทศบาลตำบลศรีธาตุ เทศบาลตำบลศรีธาตุมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งนั้นอย่างไร

.....
.....
.....

2.25 ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้สร้างความพึงพอใจแก่ท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.26 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.27 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการบริหารงานที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.1 ท่านคิดว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นในอนาคตอย่างไร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
เรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์

ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
เรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วันที่.....

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผู้อยู่อาศัยในเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ด้านธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ส่วน 6 หน้า ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตาม

หลักธรรมเนียมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้มุ่งเผยแพร่เฉพาะที่เกิดประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่นำข้อมูลใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลไปเปิดเผยโดยเด็ดขาด ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

นางสาวณัชชิตา จันทร์อินทร์

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.2 อาชีพ.....
- 1.3 ระดับการศึกษา.....

ส่วนที่ 2

ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

2.1 ท่านทราบถึงแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่
.....
.....
.....

2.2 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ ในปัจจุบันมีโครงการอะไรบ้าง
.....
.....
.....

2.3 ท่านมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว (ต่อเนื่องจากข้อ 2.2) หรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....

2.4 โครงการด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร
.....
.....
.....

2.5 ในชุมชนของท่านมีการกำหนดกติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่
.....
.....
.....

2.6 กติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีอะไรบ้าง (ต่อเนื่องจากข้อ 2.5)

.....

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่าการกำหนดกติกา/ข้อตกลงร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.8 เทศบาลตำบลศรีธาตุเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่

.....

.....

.....

2.9 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกับเทศบาลตำบลศรีธาตุอย่างไร

.....

.....

.....

2.10 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.11 เทศบาลตำบลศรีธาตุมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานอื่นหรือประชาชนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

2.12 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเทศบาลตำบลศรีธาตุหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.13 ท่านสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากเทศบาลตำบลศรีธาตุผ่านช่องทางใดบ้าง

.....
.....
.....

2.14 หากท่านต้องการขอรับบริการข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ (หากมีค่าใช้จ่ายโปรดระบุค่าใช้จ่ายพอสังเขป)

.....
.....
.....

2.15 ท่านได้รับความสะดวก/สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ได้โดยง่ายหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.16 ท่านคิดว่าข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับจากเทศบาลศรีธาตุมีความถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

2.17 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ทั้งด้านคุณภาพของงานและระยะเวลาหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

2.18 ท่านทราบหรือไม่ว่าสามารถตรวจสอบการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้อย่างไร

.....
.....
.....

2.19 เทศบาลตำบลศรีธาตุเคยถูกร้องเรียน/ฟ้องร้อง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่

.....

.....

.....

2.20 ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนกับเทศบาลตำบลศรีธาตุ เทศบาลตำบลศรีธาตุมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งนั้นอย่างไร

.....

.....

.....

2.21 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์) เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.22 ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุได้สร้างความพึงพอใจแก่ท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.23 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.24 ท่านคิดว่าเทศบาลตำบลศรีธาตุมีการบริหารงานที่สมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3

ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.1 ท่านคิดว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่
อย่างไร

.....
.....
.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลศรีธาตุ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นในอนาคตอย่างไร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์

หน่วยงานส่วนกลาง นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม
เรื่อง ธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์

หน่วยงานส่วนกลาง นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม
เรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วันที่.....

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง ธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ด้านธรรมเนียมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมธรรมเนียมสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจ ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ส่วน 3 หน้า ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
ตามหลักธรรมเนียม

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้มุ่งเผยแพร่เฉพาะที่เกิดประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่นำข้อมูลใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูลไปเปิดเผยโดยเด็ดขาด ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

นางสาวณัชชิตา จันทร์อินทร์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.2 หน่วยงาน.....
- 1.3 ระดับการศึกษา.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาล

2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีกี่ฉบับ อะไรบ้าง

.....

.....

.....

2.3 ความเป็นมาของการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.5 การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.6 องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง อย่างไร

.....
.....
.....

2.7 ตัวชี้วัดของหลักธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ต่อเนื่องจาก ข้อ 2.6) มีอะไรบ้าง อย่างไร

.....
.....
.....

2.8 การส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็น อย่างไร

.....
.....
.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรค และข้อเสนอแนะ

3.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาหรือ อุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นในอนาคตอย่างไร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวณัชชชญา จันทร์อินทร์

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตรบัณฑิต (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2558
ตำแหน่ง ผู้ช่วยวิจัย
สำนักวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. 2554-2555

ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์การแพทย์
สำนักคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข